

HET LAND VAN NEVELE

DRIEMAANDELIJK TIJDSCHRIFT VAN DE HEEMKUNDIGE KRING

**DECEMBER
2018**

**JAARGANG
XLIX**

**AFLEVERING
4**

AFGIFTEKANTOOR 9850 NEVELE
P005093

Verantwoordelijke uitgever: J. LUYSSAERT, Veldestraat 26, 9850 Merendree

INHOUD

J. Luyssaert	
Verklarende lijst van de Nevelse straatnamen	3
A. Bollaert m.m.v. L. Bauters	
Fietsen in het land van Filips van Montmorency, de graaf van Horn	52
A. Bollaert	
De terechtstelling van Egmont en Horn in de kunst	66
P. Huys	
De Nevelse familie Bafort, twee eeuwen geleden (1816)	69
L. Van Wanzeele	
Van de Zeistraat naar het kasteel van Ooidonk	82
J. Luyssaert	
De onthulling van het monument voor de slachtoffers gefallen tijdens het bevrijdingsoffensief van Landegem in oktober en november 1918 op 19 augustus 2018	87
J. Luyssaert	
André Bollaert, ereburger van Nevele	95

VERKLARENDE LIJST VAN DE NEVELSE STRAATNAMEN

Bij de fusie van de gemeenten op 1 januari 1977 werden de gemeenten Hansbeke, Landegem, Merendree, Nevele, Poesele en Vosselare samengevoegd tot de nieuwe gemeente Nevele. Bij die fusie doken enkele straatnamen op die dubbel werden gebruikt en die door een nieuwe naam werden vervangen.

Na 1977 werden in de verscheidene deelgemeenten nieuwe straten en verkavelingen aangelegd en die vroegen ook een nieuwe naam.

Vele voet- en veldwegen werden voor het wandelend publiek opengesteld als trage wegen die ook een naam hebben gekregen.

En op 1 januari 2019 fuseren Deinze en Nevele met als gevolg weer eens dubbele straatnamen die moesten gewijzigd worden.

In dit overzicht geven we een verklaring van alle huidige straatnamen en van de namen die vanaf 1 januari 2019 in gebruik zullen zijn.

Adolf de Brabanderpad N: Herberg Au Duc de Brabant, Zeistraat 27, in Nevele werd in 1880 opengehouden door Bruno De Brabander en Melanie De Smet. Daar ligt het begin van het socialisme in Nevele en daar werden de eerste nummers van het socialistische weekblad 'De Toekomst' door de 14-jarige Adolf de Brabander rondgedragen. Adolf werd Duukske genoemd naar de Franse naam van het café. De eerste socialistische meetings vonden plaats in zijn huis Blasiusdriesstraat nr. 6 en daar kwam Eedje Anseele spreken in 1906.

Adolf Lootensstraat L: Grensstraat tussen Drongen en Landegem. Op het Drongenplein, nabij de Sint-Gerolfkerk en de Sint-Jozefkapel, staat een monumentje ter herinnering aan Adolf Lootens. Het bestaat uit een rechthoekige zuil uit natuursteen met daarop een plaat met de volgende tekst: 'Hulde aan de Pionier van het Afrikaans Beschavingswerk Lootens Adolf – Landbouwopzichter'. Deze gedenkzuil werd in 1958 opgericht door de Kongolese Herdenkingsbond. Adolf Lootens werd te Drongen geboren op 4 juli 1878. Hij overleed te Leopoldstad (thans Kinshasa) op 5 mei 1905.

Alsemweg M: In de omgeving van de huidige Alsemweg lag naar alle waarschijnlijkheid het Goed ten Halsberge. Aan de oorsprong van deze naam ligt de plaatsnaam *halssenbeerch* die in een document van 1559 werd gevonden. De naam *Halssenberg* komt o.m. voor in de huidige gemeentenaam Alseberg. De straatnaam Alsemweg kan een verkorting

zijn van '(h)alsenbergweg'. De overgang van *alsen* naar *alsem* is een gevolg van de aanpassing van *n* voor *b*. Zoals in de plaatsnaam Alseberg kan *alsem* een plantnaam zijn en dan betekent de straatnaam 'weg waarlangs alsem of absint groeit'.

Baarlekouterweg L: Weg van Landegem naar Baarlekouter.

Baarlestraat L: Vroeger Lindestraat genoemd; is de verbindingsweg tussen Landegem en Baarle (Drogen).

Beekweg N: Genoemd naar de nabijgelegen Poekebeek.

Beentjesstraat P: In 1670 had deze straat geen naam, wel werd ze aangeduid als *straete comende van beentjesbrugge naer poesle kercke*. De Beentjesstraat is dus genoemd naar de Beentjesbrug, een naam die in de 17de en 18de eeuw gebruikt werd voor het brugje over de Neerschuurbeek. *Been* is een persoonsnaam en komt in Poesle voor in 1571-1572 *Lieven Been*.

Begijnhoflaan H: Enkele huisjes rond een graspleintje worden een *hof* genoemd. In Hansbeke zijn er nooit begijnen geweest maar wel een hofje waarrond enkele huisjes stonden. Er woonden ongetrouwde dames en weduwen, maar ook mannen en echtparen. In 1956 werd een nieuwe straat getrokken, parallel aan de Lindestraat, aan de achterzijde van een beschermd boerderijtje. In de volksmond bleef deze straat dan ook heel lange tijd gekend als de *Nieuwe Straat*. Als naam voor de nieuwe straat koos het toenmalig Hansbeekse gemeentebestuur Begijnhoflaan.

Bekstraat L: Het perceel waardoor of langs waar deze straat loopt heeft de vorm van een bek of snavel.

Berkenlaan N: Wordt vanaf 1 januari 2019 **Egmontstraat**.

Biebuyckstraat N: De straat droeg al in 1538 de naam *biebuuc strate* en ze is genoemd naar een zekere Jan Biebuke (1426), die langs die straat een hoeve uitbaatte. Het Middelnederlandse *biebuuk* 'bijenkorf' is een bijnaam voor een imker.

Biezestraat M: Genoemd naar de plantennaam *bies*, een plant die vooral groeit op natte, laaggelegen gronden. De Biezestraat loopt inderdaad door een laaggelegen en vochtige omgeving.

Bijlkenstraat N: Voor de fusie van 1977 heette deze straat Karmhoek en werd wegens dubbel gebruik met de **Karmenhoekstraat** in Hansbeke gewijzigd in Bijlkenstraat. Op de kaart van 1682 is nog duidelijk te zien dat dit perceel waardoor of waarlangs die straat loopt de vorm heeft van een bijl. Vanaf 1 januari 2019 krijgt een deel van de Bijlkenstraat de naam **Koudborre**, een ander deel wordt **Hectorsdam** genoemd.

Blasisudriesstraat N: In een bron van 1450 heet deze plaats *sblasers driesch* en in 1490 *sblasins driesch*. De familienaam Blaser betekent 'trompetter' of 'pocher, opschepper'. De dries is genoemd naar ene Blaser, maar heel vlug speelde ook de naam Blasin een rol bij de naamgeving. Blasin is een vleivorm van de heiligennaam Blasius en de heilige Blasius is de patroon van de aangrenzende parochie Landegem.

Bloemistenstraat M: De verkaveling strekt zich uit op de gronden van de vroegere bloemisterijen Verhaege en Cocquyt. Als herinnering aan deze vroegere Merendreeze tuinbouwactiviteit werd in 2010 de naam Bloemistenstraat gekozen.

Blommestraat H: Wellicht genoemd naar een zekere Blomme die in de omgeving woonde of er gronden bewerkte.

Boerestraat H: Langs deze straat liggen enkele grote hofsteden en meerdere kleine doeningen. Dat dan een straat Boerestraat als naam kreeg, is maar logisch.

Borgstraatje N: Dit straatje liep naar *Borgelin* en is nu een wegje dat van de Legekouter naar de Osekouter loopt. *Borgelin* is een verkleinwoord op -*lin* van *borg* in de betekenis 'versterkte hoeve, door een gracht omringde hoeve'.

Borluutlaan H: Toen graaf de Bousies-Borluut eigendom verkocht als bouwgrond langs de spoorweg na 1950, werd de straat door die gronden Borluutlaan genoemd om een verre voorouder, Jan Borluut, van de grafelijke familie de Bousies-Borluut te eren.

Borrewal N: De oudste vermelding (1530) van deze plaats luidt *den borewal*, enkele jaren later lezen we *den borchwael*. Door de zwakke articulatie van de *g* in het plaatselijke dialect kon de *-g (=ch)* in *borchwal* gemakkelijk wegvallen. *Borch* betekent hier ‘versterkte hoeve, door een gracht omringde hoeve’ Borrewal of *borg-wal* is dan de wal rondom deze (versterkte) hoeve. In *Borrewal* kan bovendien het woord *borre* ‘bron’ de uitspraak en de schrijfwijze hebben beïnvloed. In het huidige Nevelse dialect wordt de naam af en toe als *borrelwal* uitgesproken! Waar lag de borg waarnaar Borrewal verwijst? De Borrewal wordt in verscheidene keren samen genoemd met het Goed te Reitgavere, bijv. *by den goede te Reytiavere daerment heedt den borewal ... noordt het goedt den Reytjavere* (1530). De kans is zeer groot dat met *borg* de versterkte hoeve Reitgavere wordt bedoeld en de Borrewal of *borg-wal* is dan de wal rondom deze (versterkte) hoeve. Op de kaart bij het landboek van 1682-1683 is deze omwalling nog duidelijk zichtbaar.

Bosstraat N: Bos werd reeds in 1434 de naam van een *gheweste* of wijk van Nevele en daarnaar is deze straat genoemd.

Bovenstraat L: Men spreekt van Landegem-Boven en dit betekent ‘wijk van Landegem die hoger ligt dan het dorp’. De Bovenstraat ligt op Landegem-Boven.

Braamdonk N: Braamdonk dat reeds in een document van 1388 wordt vermeld ligt op de wijk Veldeken. Het element *braam* betekent ‘braamstruik’ en *donk* duidt een zandige opduiking aan in een moerassig terrein. De hier bedoelde donk was met bramen begroeid.

Brandweerstraat N: In de **Brugstraat** staat maar één gebouw: de brandweerkazerne van Nevele.

Bredeweg P: Straten waren vroeger smal, een straat die iets breder was, waardoor bijv. paard en kar konden rijden, was een brede straat of brede weg genoemd.

Breemeerswegel M: Leidt naar de *breemeers* ‘uitgestrekte meers’ in Merendree.

Brielstraat L: In Landegem lag de Briel *achter an de vivere*, dus in een waterrijk gebied. *Briel* betekent 'laaggelegen, natte, gemeenschappelijke weide'. De straat is genoemd naar deze plaats. Vanaf 1 januari 2019 wordt dit **Landegembulk**.

Broekstraat M: De straat loopt naar het broek en dat betekent 'moeras'. Een broek ligt dus gewoonlijk in vochtige, drassige gronden bij sloten, beken en rivieren.

Brouwerijstraat L: Tot 1976 heette deze straat *Damstraat*. De naam werd in 1977 gewijzigd in Brouwerijstraat omdat er bij de fusie van de gemeenten al een Damstraat bestond in Vosselare. In 1871 richtte August Meiresonne op de hoek van de vroegere Damstraat (nu Brouwerijstraat) en de Grote Heirenthoek brouwerij 'De Hoprank' op. Na de verwoesting in november 1918 hield de brouwerij op te bestaan in Landegem en werd ze opnieuw opgericht aan de Koepoortkaai te Gent.

Brugseheirweg H: Dit is een nieuwe naam voor een deel van de **Kapellenstraat**. De Oude Brugse Heirweg die in de middeleeuwen Brugge met Gent verbond, doorkruiste Hansbeke van west naar oost via Karmenhoekstraat, Reibroekstraat, Kapellenstraat met de Vierweechsche ten zuiden van de kerk, Donkerstraat en Merendreestraat. Om die reden werd een deel van de Kapellenstraat tot Brugseheirweg omgedoopt.

Brugstraat N: Ligt bij de brug over het Schipdonkkanaal in Nevele. Vanaf 1 januari 2019 **Brandweerstraat**.

Camille Van der Cruyssenstraat N: De oudst gekende naam van deze straat is *Molenstraat* (1316). Ze liep van de Markt van Nevele in noordelijke richting tot aan de grens van de Vrijheid Nevele. Het verlengde van de Molenstraat liep door de Osekouter naar de molen van de heer van Nevele in Landegem (Heirenthoekmolen). Later kreeg ze de naam *Kernemelkstraat*. In een document van 1803 lezen we *de keirnmelkbrugge* bij de rivier de Poeke. Waarschijnlijk is de straat genoemd naar deze brug. *Kernemelk* is in de Vlaamse straatnamen zeker geen onbekende. Zo was er een Kernemelkstraat in Beernem, Dadizele, Oedelem, Oostende, Roeselare, Tielt en Vlamertinge. *Kernemelk* is hier waarschijnlijk overdrachtelijk gebruikt in de betekenis 'slijk, modder'. Uiteindelijk kreeg de straat haar huidige naam Camille Van der Cruyssenstraat. Aldemar Camiel Van der Cruyssen (Nevele 09.02.1836 -

Antwerpen 17.07.1926) werd in 1853 hulponderwijzer in zijn geboorteplaats Nevele en in 1861 eerste hulponderwijzer bij de stadsschool te Kortrijk. In 1870 werd hij schoolopziener van het tweede gebied van West-Vlaanderen. Hij woonde omstreeks 1880 te Mechelen als bijzondere opziener voor het schoolressort van Mechelen. Hij was provincieraadslid van Antwerpen, voorzitter van de afdeling Antwerpen van het Willemsfonds en vriend van Hendrik Conscience. Op diens begrafenis sprak Van der Cruyssen de lijkrede uit. Hij was niet onverdienstelijk als schrijver van enkele boeken die we eerder zouden kunnen catalogeren als stichtende romans.

Cardijnlaan H: Jozef Leo Cardijn (Schaarbeek 13 november 1882 - Leuven 24 juli 1967) was een Belgisch priester die later tot kardinaal werd verheven vanwege zijn verdiensten als stichter en bezieler van de *Katholieke Arbeiders Jeugd* (KAJ), bijgenaamd *De Kajotters*. Door de pauselijke encycliek *Rerum Novarum* uit 1891, zijn bewondering voor priester Daens en zijn contacten met arbeidersbewegingen in binnen- en buitenland geraakte hij bewogen om ook iets voor de Belgische (jonge) arbeiders te doen. Na zijn onderhoud met Paus Pius XI in 1925 werd zijn beweging als *katholieke actie voor de arbeidersjeugd* officieel erkend, en werd hij er de eerste proost van. In de jaren 1930 keurde hij het rexisme, het communisme en het socialisme af. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd hij in juni 1942 samen met zijn hulpaalmoezenier en de voorzitters van KAJ en JOC opgepakt en gedurende drie maanden gevangengezet. Na de oorlog bouwde hij zijn beweging verder internationaal uit (in 80 verschillende landen). Hij overleed in 1967 op 84-jarige leeftijd. De christelijke arbeidersbeweging stond zeer sterk in het Vlaanderen van vorige eeuw. Hansbeke als landelijke en christelijke gemeente was dan ook een uitstekende locatie om er sociale woningen te bouwen en de straat Cardijn te noemen.

Cluysekerkweg H: In 1701 trok een lekenbroeder-kluizenaar zich in eenzaamheid terug in een afgelegen hofstede langs de oostkant van de Doornbosstraat te Hansbeke. De dorpelingen spraken over *de cluyse* waarmee de afgezonderde woning van de kluizenaar bedoeld werd. Deze kerkweg liep van de verdwenen *Cluyse* naar de kerk van Hansbeke.

Cromekestraat H: Wellicht stond hier ooit in de nabijheid een kromme eik.

Cyriel Buyssestraat N: De oudst gekende naam voor deze straat is Sint-Jansstraat (1385). Deze straatnaam verwijst naar het Nevelse gasthuis (zie ook **Gasthuisstraat**) of hospitaal dat naar Sint-Jan werd genoemd en de

straat waaraan het gasthuis paalde, werd terecht de *Sint-Jansstraat* genoemd. Deze straat liep aanvankelijk van het gasthuis naar de Plaatse en van de Plaatse naar de Hul. Samen met het verdwijnen van het gasthuis werd de straat omgedoopt tot Tieltstraat die via Kerrebroek, Poeke en Aarsele naar Tielt loopt. In de Tieltstraat was de cichoreifabriek van Louis Buysse, de vader van de Nevelse schrijver Cyriel Buysse, gevestigd. Cyriel Buysse werd geboren te Nevele op 20 september 1859 en honderd jaar na zijn geboorte kreeg de Tieltstraat de naam Cyriel Buyssestraat. Cyriel Buysse was als oudste zoon door zijn vader voorbestemd om fabrikant te worden. Hij loopt school in Nevele en later in Gent. Zijn schoolresultaten zijn niet zo best en vanaf zijn zestien jaar stelt zijn vader hem tewerk in de cichoreifabriek Buysse-Loveling. Tussen 1878 en 1884, vader Louis Buysse is dan schepen in Nevele, is hij bediende bij de burgerlijke stand in het Nevelse gemeentehuis.

In 1885 schrijft en verspreidt hij anoniem zijn *Verslagen over de gemeenteraad van Nevele*. De 'Verslagen' vormden de voorbode van zijn later oeuvre: een scherp observatievermogen, een rake humoristische typering en een levensechte weergave van de dialogen in het Nevels dialect. De jonge en sportieve Buysse was een levensgenieter en na een zoveelste affaire met een meisje van Nevele stuurt zijn vader hem in 1886 naar de Verenigde Staten met de bedoeling er een bedrijf op te starten. Buysse reisde vier maal naar Amerika maar de pogingen om er een cichoreifabriek op te richten mislukten. Amerika liet wel op hem een blijvende indruk na die o.a. resulteerde in twee romans *Twee herinneringen uit Amerika* (1887) en *Twee Werelden* (1931). In 1890 wordt de novelle *De Biezenstekker* gepubliceerd. Het was de eerste van een reeks romans, verhalen en toneelstukken gekenmerkt door rauwheid en koele observatie.

In 1893 verschijnt zijn eerste roman ***Het recht van de sterkste***. Buysse wordt er in de katholieke pers van beschuldigd vooral pornografische toestanden te tekenen, maar hij verdedigt zich door te zeggen: "*Ik ben niet achteruit geschrokken voor de waarheid*". Decor voor vele van zijn vroege verhalen was de Zeistraat in Nevele die hij in zijn werken steeds de '*Zijstraat*' noemde.

Buysse huwt in oktober 1896 met de Nederlandse weduwe, Nelly Dyserinck, verlaat Nevele en vestigt zich in het mondaine Den Haag. In 1897 werd zijn enige zoon René geboren.

In 1899 schrijft hij het toneelstuk ***Driekoningenavond*** dat het rauwe leven tekent van de plattelandsbevolking van vroeger maar het zal vooral met ***Het gezin van Paemel*** (1902) zijn dat hij het hart van elke Vlaming zal raken. Het toneelstuk speelt zich af in een Vlaams dorp op het einde van de 19de eeuw en verhaalt de tragische ondergang van een arme hard zwoegende pachter op het einde van de

19de eeuw. De economische crisis die tot armoede leidt, de emigratie naar Amerika en de opkomst van het socialisme worden in het stuk realistisch in beeld gebracht. Vanaf 1899 betreft hij met zijn familie het Roze Huis vlak bij de Leie in Afsnee. In 1911 koopt hij in Deurle een stukje ongerepte natuur in de nabijheid van de molen en laat er een paalwoning bouwen. Hij schrijft er ongestoord talrijke romans en novellen. De Deurlese Molenberg bleek voor Buysse een ideale schrijverskluis, een uitkijktoren over zijn geliefde Vlaanderen. De plek bevatte alle mogelijke ingrediënten voor zijn romans: een eenvoudige dorpsplaats met kerk, een gemeentehuis en een volksherberg, maar ook een typisch Vlaams amalgaam van eenvoudige plattelandsmensen en kasteelheren. Hij overlijdt op 25 juli 1932 in Afsnee, vier dagen nadat hem door koning Albert I de barontitel is verleend.

Dalestraat H: Dale is een lager gelegen gebied in het zuidwesten van Hansbeke. De Dalestraat herinnert nog aan de naam van dit gehucht.

Damstraat V: Dit is een van de oudste straten van Vosselare. En aangezien ze door een laaggelegen gebied loopt, betekent *dam* hier 'hoger gelegen weg door een moerassig gebied'. Het verlengde van deze straat in Sint-Martens-Leerne (deelgemeente van Deinze) heet ook Damstraat.

De Akker N: Akker, uit het Germaanse *akra*, is in de Vlaamse dialecten de oudste benaming voor bouwland. Het woord is hier ingevoerd door de Germaanse volkeren die tussen de 5de en de 7de eeuw ons land hebben gekoloniseerd. In de vroege middeleeuwen lag het bouwland van een nederzetting bijeen, niet ver van de bewoning, op hoger gelegen gronden met een goede afwatering.

De Kerchovelaan V: Marcus Jozef Ghisleen de Kerchove d'Ousselghem (1882-1962) en zijn echtgenote Christiane de Pret Roose de Calesberg verhuisden in 1921 van hun kasteel aan de Poeldendries te Landegem naar Meirekasteel in Vosselare. Hij werd burgemeester van Vosselare. Hun beider namen werden gegeven aan twee nieuwe straten in Vosselare: de Kerchovelaan en de Pretlaan.

De Pretlaan V: Zie de Kerchovelaan.

Den Huringweg H: Vanuit de Warandestraat loopt de Huringweg naar het Leenstraatje. Waarschijnlijk is de naam van een vroegere aangelande die Heuring heette.

Dennendreef L: Heette vroeger Heistekerkweg. Een kerkweg is een voetweg van een afgelegen wijk van het de gemeente naar de kerk. Die kerkweg verloor zijn functie en kreeg de naam Dennendreef toen omstreeks de jaren 1960 daar huizen werden gebouwd waarbij enkele dennenbomen stonden.

Dichter Basiel De Craenelaan M: Basiel de Craene werd geboren in Waarschoot op 15 april 1880. Hij studeerde aan het Sint-Vincentiuscollege te Eeklo, het Klein-Seminarie te Sint-Niklaas, aan het Groot-Seminarie te Gent, en aan de Katholieke Universiteit te Leuven, waar hij promoveert tot Baccalaureus in Kerkelijk Recht. In 1931 wordt hij priester benoemd in Bachte-Maria-Lerne nabij het kasteel van Ooidonk, een dorp van kunstenaars. In 1933 begint hij met het schrijven van een eerste dichtbundel en groeit bij hem de idee van een jaarlijkse bijeenkomst van dichters. Zo ontstaan de Vlaamse Poëziedagen, eerst in 1937 in Bachte-Maria-Lerne in het park van het kasteel van Ooidonk van graaf t' Kint de Roodenbeke en vanaf 1938 in Merendree waar hij ondertussen als pastoor werd benoemd. Tot 1955 werden de Poëziedagen georganiseerd te Merendree waar ze hun grootste bloei kenden. Hij overleed te Merendree op 10 mei 1956.

Diepestraat M: Het Middelnederlandse *diepe* betekent 'ondergelopen, doorweekt, onder water staande, nat, moerassig, blank staande'. *Diep* komt in deze betekenis ook voor in het oude liedje 'Des winters als het regent dan zijn de paadjes diep'.

Dobbelstatiestraat M: In deze straat hebben ooit twee kruisen of staties van de kruisweg gestaan. Omstreeks 1661 was er voor de eerste keer sprake van een broederschap van het H. Kruis in Merendree. Op de stichtingsdag van die broederschap trok een processie door het dorp. Die processie was een kruiswegoefening en de staties van die kruisweg stonden langs de weg, o.m. in de huidige Dobbelstatiestraat.

Donkerstraat H: De naam Donkerstraat is een vrij jonge naam. Er stonden weinig of geen huizen in die straat. Als er weinig bewoning was, was er ook

geen reden voor de gemeente om openbare verlichting te plaatsen. De meeste straten in de omgeving waren verlicht maar hier bleef het donker.

Door den langen kant H: Deze voetweg liep door een langgerekte houtkant.

Doornbosstraat H: *Doorn* is een 'doornstruik'. En een bos met doornstruiken is een doornbos, waar dus doornen of heesters met stekels stonden.

Dopershoek M: Vanaf het jaar 1550 aanvaardde een grote groep katholieken de kinderdoop niet meer maar ze vonden dat volwassenen zelf moesten beslissen wanneer ze zouden gedoopt worden. Dat was niet naar de zin van de katholieke kerk. Deze mensen noemden zichzelf *dopers* of *doopsgezinden*. Om te ontsnappen aan de pesterijen van de pastoor en de parochianen van Merendree, gingen ze wonen op een afgelegen wijk van het dorp, op de grens met Zomergem en Lovendegem. Die wijk kreeg de naam Dopershoek. Omstreeks het jaar 1630 vertrokken de laatste dopers via Aardenburg naar het noorden van Nederland. De naam Dopershoek herinnert aan de wijk waar deze Merendreenaren veilig en in het geheim probeerden hun geloof te belijden.

Dorenmeers M: De dorenmeers is een meers ontstaan op een partij land die oorspronkelijk met doornstruiken was begroeid of omringd, of die in de nabijheid van een doornbos lag.

Dorpsmolenweg H: Voetweg naar de vroegere dorpsmolen van Hansbeke.

Dorpswegel M: De Dorpswegel is een smalle weg of wegel, die loopt naar het dorp. Het dorp is de *plaatse*, dit zijn de huizen die rondom de kerk liggen.

Dosweg en Korte Dosweg M: De naam is ontstaan door samentrekking van *d(e) orsweg*, waarin *ors* (Engels *horse*) een oud woord is voor *paard* en dat door medeklinkerverwisseling ontstaan is uit *ros*. Het woord *ros* wordt o.m. nog gebruikt in het lied 'Ros Beiaard' (Dendermonde). In de Vlaamse dialecten wordt *r* voor *s* vaak niet uitgesproken. Een *orsweg* of *dosweg* was een pad dat maar breed genoeg was voor een paard zonder gespan. **Dosweg** wordt vanaf 1 januari 2019 **Paardenweg**.

Dreef M: *Dreef* is een afleiding van het werkwoord *drijven* en duidt oorspronkelijk op een weg waarover vee naar de graasplaatsen werd gedreven. De Dreef in Merendree was een rechte verbindingsweg tussen Kasteel Ter Wallen (Veldestraat nr. 21-23) en de kerk.

Driesstraat H: De nieuw ontworpen straat doorkruist een perceel dat op een kaart van omstreeks 1700 *den driesch* werd genoemd. Over de herkomst van het woord *dries* is nogal wat geschreven. Sommige auteurs zagen een verband met het telwoord *drie*, ofwel als verwijzing naar het drieslagstelsel, ofwel omdat sommige driesen driehoekig zijn. Die beweringen houden echter geen steek. Er zijn heel wat rechthoekige driesen (bijv. in Kaprijke) en het woord *dries* is ouder dan de invoering van het drieslagstelsel (pas na de 11de eeuw ingevoerd). *Dries* komt uit het Germaanse **threwiska* en betekent 'opgeteerd, uitgeput'. In die opvatting is een dries dus een uitgeputte akker, die men een tijdlang braak moest laten liggen om de bodem weer op krachten te laten komen. Wordt vanaf 1 januari 2019 **Ostijnstraat** genoemd.

Drieveldenstraat H: Drie Velden was in 1700 nog een uitgestrekt gebied van ca. 17,4 ha in het zuidwesten van Hansbeke. *Veld* betekent oorspronkelijk 'niet bebouwd land, begroeid met kreupelhout en heesters'.

Durmenkerkweg: Een smal pad van de kerk van Merendree naar de wijk Durmen.

Durmenstraat M: De rivier die de grens vormde tussen Merendree en Zomergem en nu is opgenomen in de Brugse Vaart, droeg als oudste naam Durme. Volgens Gysseling is Durme (694 kopie 941 Dormia) een prehistorische waternaam bij het Indo-europese **der-* 'lopen' en betekent 'waterloop'. De waternaam Durme verdween in Merendree al eind 13de eeuw en de rivier kreeg als nieuwe naam (Hoog)Kale(ne). De riviernaam Durme leefde echter verder in namen van partijen land en van het gehucht Durmen rond de Brugse Vaart.

Eekbos V: De naam werd reeds vermeld in 1591 en betekent 'eikenbos'.

Egelare N: *Egelare* is een verkeerde schrijfwijze van *Legelare*. Dit woord is een samenstelling van *lege* 'laag, laaggelegen' en *laar*. Het grondwoord

laar heeft altijd betrekking op onbebouwde grond in een beboste, moerassige of anderszins woeste omgeving, waar de bewoners van een nederzetting hun vee mochten laten grazen, hout sprokkelen, turf steken, hooi oogsten, enz.

Eggenbos L: *Egge* (in het Duits *Ecke*) kan ‘schuine kant’ en ‘hoek’ betekenen en in dit geval duidt het toponiem een hoekig perceel aan. Indien we de vorm *hegge* (met *h*) als de oorspronkelijke beschouwen dan betekent *hegge* ‘haag, omheining’ en is het de naam van een perceel, omheind door een haag. Aangezien in het plaatselijke dialect het landbouwwerktuig *eg*(ge) als *eegde* wordt uitgesproken, komt deze verklaring niet in aanmerking.

Egmontstraat N: Vroegere **Berkenlaan**. Deze straat loopt parallel met de Graaf van Hoornestraat. Egmont en Horne werden beiden op 5 juni 1568 onthoofd op de Grote Markt te Brussel (zie **Graaf van Hoornestraat**).

Eikendreef M: Deze straat werd op de Popp-kaart van ca. 1850 *Eeken dreve* genoemd, wat er kan op wijzen dat die dreef toen nog afgezoomd was met eiken.

Eiland M: Heette vroeger Schipdonkvaart-links. Dit zgn. eiland wordt gevormd door de Brugse Vaart, het Schipdonkkanaal en het Nevels Vaardeken. Een deel van Eiland wordt vanaf 1 januari 2019 **Oever** genoemd en een ander deel **Rijkeplas**.

Ganzebek V: Als plaatsnaam betekent *bek* ‘bekvormig perceel’. Percelen worden vaak genoemd naar de dieren die er huisden, in dit geval waren het ganzen.

Gasthuisstraat N: In het Middelnederlands betekent *gasthuus* ‘ziekenhuis voor armen’ en ‘huis voor ontvangst van vreemdelingen’. De meeste gasthuizen of hospitalen werden in de 12de, begin 13de eeuw gesticht, zowel door wereldlijke als kerkelijke heren. Het gasthuis van Nevele lag ongeveer op de plaats waar nu het gemeentehuis, de gemeenteschool en de gewezen dekenij staan. Het gasthuis was opgericht door de heer van Nevele en vinden we voor het eerst vermeld in 1268. Het werd bediend door vrome lieden, zeg maar lekenbroeders en -zusters; de reizigers kwamen naar de markt van Nevele, de pelgrims kwamen op bedevaart

naar de heilige Mauritius. Het was in 1502 bouwvallig geworden en men trof er enkel nog bedelaars aan en lieden van verdacht allooi, zoals dronkaards en dobbelspelers. Om zich te verwarmen stookten deze gasten in het (houten) gebouw vuurtjes. Het brandgevaar was groot en de inwoners van Nevele deden hierover hun beklag bij de overheid. Om al die problemen op te lossen, vormde de heer van Nevele Jan II van Montmorency-Nevele het gasthuis om tot een klooster en schonk hij het op 21 september 1502 aan de kloostergemeenschap van de derde orde van de heilige Franciscus of de Grauwe Zusters, die meteen hun intrek namen in het bouwvallige gasthuis. Maar reeds in 1503 verlieten de zusters het klooster en verhuisden ze naar hun nieuwe locatie in de huidige **Langemunt** (zie ook **Cyriel Buyssestraat**).

Gaverstraat L: Het woord *gaver*, dat vrij veel voorkomt in de toponymie van het Meetjesland en de aangrenzende gebieden, is een *moeras*-woord dat lage, drassige bodems aanduidt.

Gentseheirweg V: Dit is een nieuwe naam voor **Gentstraat**.

Gentstraat V: Dit was reeds in 1413 de hoofdweg van Nevele, door Vosselare en Baarle (Drongen) naar Gent. Vanaf 1 januari 2019 heet de straat **Gentseheirweg**.

Gerolfsweg M: Gerolf, in het Latijn Gerulfus, werd vermoedelijk als enige zoon uit edele ouders geboren op de plaats waar nu de vroegere pastorie Gerolfswal staat dicht bij de kerk van Merendree. Toen de bisschop van Noyon-Doornik het vormsel kwam toedienen in de Sint-Pietersabdij te Gent, trok de jonge Gerolf met zijn vormselpeter er naartoe. Op de terugweg zou hij in de Mariakerk te Drongen zijn binnengegaan wat de toorn zou hebben opgewekt van zijn vormselpeter. Nadat ze hun honger hadden gestild in een nabijgelegen afspanning, trokken ze bij valavond te paard verder naar Merendree. In het woud tussen Drongen en Merendree, in de omgeving van de huidige Varendries in Drongen, zou Gerolf vermoord zijn op 10-jarige leeftijd. Hij werd begraven in de Sint-Radegondekerk van Merendree. Daar gebeurden regelmatig mirakelen en Gerolf werd heilig verklaard. De legende vertelt verder dat Gerolf waarschijnlijk in 925 werd ontgraven en zijn gebeente werd overgebracht naar de kerk van Drongen. Zijn feestdag valt op 25 september. Hij wordt aangeroepen tegen de koorts en is de patroon van de jeugd. Hij is

beschermheilige van twee parochiekerken: Drongen bij Gent en Stoppeldijk in de huidige gemeente Vogelwaarde in Zeeuws-Vlaanderen.

*De kerk van Merendree en de pastorie Gerolfswal in 1845
(GAN, Atlas van de buurtwegen, 1845).*

Gezusters Lovelingstraat N: In het gezin van Herman Loveling en Marie Comparé werden drie meisjes geboren: Pauline op 18 januari 1832, die de moeder zou worden van Cyriel Buysse, Rosalie op 20 maart 1834 en Virginie op 17 mei 1836. Rosalie en Virginie hadden veel poëzie gelezen voordat ze zelf begonnen te dichten. Samen brachten ze enkele novellen uit, die zowel het plattelandsmilieu met zijn boerenbevolking als de stadsburgerij tot onderwerp hadden. Het leverde hen de bijnaam op van de 'Nevelse nachtegallen'. Na een pijnlijke ziekte overleed Rosalie te Nevele op 4 mei 1875. Virginie Loveling werd een dame die in Vlaanderen respect afdwong. Als sterk

geëngageerde auteur koos ze tijdens de schoolstrijd (1878-1884) resoluut de kant van het officiële onderwijs en trok fel van leer tegen de clerus die volgens haar te veel invloed had op het platteland. In die periode schreef ze de roman *Sofie*, een verhaal over de schoolstrijd in Nevele. Haar latere werken zijn milder van toon en spelen zich vooral af op het platteland. Tijdens de Eerste Wereldoorlog hield ze een oorlogsdagboek bij dat pas in 1999 werd uitgegeven en een onschatbare bron van gegevens bevat over het dagelijkse leven tijdens de Grote Oorlog. Ze overleed in Gent op 1 december 1923.

Goed Ter Meerschpad V: Het *Goed ter Meersch* wordt voor het eerst vermeld in 1442. De naam van het pachtgoed is afkomstig van de familie *van der Meersch* die hoogstwaarschijnlijk vanaf de 14de eeuw eigenaar was van dit goed. We ontmoeten voor de eerste maal de naam *van der Meersch* in een oorkonde van 20 juni 1344, waarin een zekere Jan van der Meersch als baljuw van het Land van Nevele optreedt. Uit deze gegevens blijkt duidelijk dat de familie van der Meersch in de vroegere geschiedenis van Vosselare een voorname rol speelde.

Gouden Regenlaan N: Dit is zoals **Berkenlaan** een fantasienaam.

Graaf van Hoornestraat N: Eigenlijk moet het Horne of Horn zijn. Dit verwijst naar het graafschap Horn met als bestuursstad Weert. Filips II van Montmorency zoals hij eigenlijk heet, ligt begraven in een kerk in Weert in Nederlands Limburg.

Zijn ouders Joseph en Anna van Egmont bewoonden het kasteel Ooidonk waar hij vermoedelijk in 1524 werd geboren.

Onze graaf van Horn was oorspronkelijk legeraanvoerder van het Spaanse leger. Hij werd in 1556 ridder van het Gulden Vlies. In 1558 volgde hij Maximiliaan II van Bourgondië op als admiraal van de Nederlanden. Hij werd in 1561 benoemd tot lid van de Raad van State.

Met Egmont en zijn aangetrouwde neef Oranje, met wie hij vaak in een adem wordt vernoemd, vormde hij een invloedrijk driemanschap dat ook soms het 'driemanschap ter verdediging van de vrijheden' wordt genoemd. Het was de kern van de Liga tegen Granvelle, een verbond van hoge edelen van de Habsburgse Nederlanden dat zich vanaf 1561 verzette tegen Granvelle en de ongemeen harde vervolging van de protestanten in Vlaanderen. Het mislukken van hun bemiddelingspogingen was voor Horn een reden om zich regelmatig uit het politiek toneel terug te trekken op zijn kasteel in Weert.

Filips II stuurde de hertog van Alva naar de Nederlanden om orde op zaken te stellen na de Beeldenstorm. Willem van Oranje ontvluchtte hierop Brussel; Egmont en Horn besloten niet te vluchten. Alva had een overleg aangekondigd om bij een maaltijd over de situatie te praten maar in plaats daarvan werden Egmont en Horn wegens hoogverraad voor de Raad van Beroerten gesleept. Beiden werden ter dood veroordeeld en op 5 juni 1568 werden beide edellieden en vrienden kort na elkaar onthoofd op de Grote Markt van Brussel.

Nevelemarkt N: Is vanaf 1 januari 2019 de nieuwe naam voor de Markt van Nevele.

Groeneweg P: Naamgeving uit het midden van de 19de eeuw. Groeneweg betekent 'met gras begroeide weg'. Groene wegen werden door loslopend vee begraasd. Tussen 1587 en 1729 werd deze aardeweg de *Bree straete* genoemd. Wordt vanaf 1 januari 2019 **Korte Knecht** genoemd.

Grote Heirenthoek, Kleine Heirenthoek L: In *Heirent* zit het woord *heren*, dit is de oude naam van een boom of struik die nu haagbeuk wordt genoemd. Heirenthoek betekent dus 'plaats begroeid met haagbeuken' of 'bos van haagbeuken'.

Een deel van de Herenthoek in 1657 (RAG, Landegem, kaart ,van 1657).

Grote Merestraat H: Het langste (westelijk) deel van de vroegere Kapellenstraat draagt de naam Grote Merestraat. De naam Grote Mere komt voor het eerst voor in 1443 en *meer* betekent ‘plas, vijver’.

Haarkensstraat L: In 1694 werd deze straat *Aarrekens straetie(n)* genoemd. Arekens is een verkleinwoord van de familienaam *Aerens/Haerens*. Deze straat is dus naar een persoon genoemd.

Hammeken M: zie **Hammestraat**.

Hammestraat H: Een *ham* is een ‘bocht of een kromming in een waterloop’ en vandaar een ‘perceel gelegen in zo’n bocht’. In het noorden van de gemeente Hansbeke ligt nu de Brugse Vaart, maar voor het graven van de Vaart (tussen 1613 en 1623) lag daar een brede beek Hoogkale genoemd, die bij Hansbeke een diepe bocht maakte. En die kromming noemen we een *ham* of *hamme*.

Hansbeke H: Volgens de jongste verklaring van Debrabandere, Devos e.a. gaat *Hansbeke* vermoedelijk terug op een oudere vorm *Gansbeke* ‘beek met ganzen’. De oorspronkelijke beginklank *g-* veranderde in het westelijk Vlaams in *h-* en viel vervolgens weg zoals wordt aangeduid in de vorm *Ansbeke* (1160).

Hansbeekse Kattewegel H: In de Zuid-Nederlandse toponiemen houdt *kat* geen enkel verband met het bekende huisdier maar het is een verdwenen woord voor ‘slijk, modder’. *Kattewegel* betekent ‘slijkerige weg’.

Hansbekedorp H: De hoofdstraat van Hansbeke werd in vroegere eeuwen *het dorp* genoemd. In Hansbeke spraken en spreken de inwoners van “naar het dorp (*’t durp*) gaan” om te winkelen, school te lopen, de mis in de kerk mee te maken, al dan niet gevolgd door cafébezoek... In andere gemeenten, Merendree en Lovendegem b.v. spraken oudere inwoners nog lang over “naar de plaatse (*ploatse*) gaan” waarbij wellicht vooral de marktplaats werd bedoeld.

Hansbekedorp in 1744.

(RAG, *Figuratieve kaart van Hansbeke J. Dedeken, 1744*)

Hansbekestraat M: De Hansbekestraat is de verbindingsweg tussen Merendree en Hansbeke.

Hazeldonk L: Langs de Musschaverstraat lag in de 16de eeuw het Leen te Hazeldonk. Het eerste deel *hazel* betekent ‘hazelaar’ en het tweede deel van de naam *donk* is ‘een zandige opduiking in een moerassig terrein’.

Hectorsdam N: Hectorsdam ligt in de uiterste noordwesthoek van Nevele op de wijk Veldeken en paalt ten westen aan de Neerschuurbeek, die er de grens vormt tussen Nevele en Lotenhulle. Aan de oorsprong van de naam *Hectors Dam* ligt de mansnaam *Hector*. De oudste vorm van dit toponiem luidt *In ectoors dam* (1460). Nog in datzelfde jaar verschijnt *texterdam(m)e*, d.i. een volksetymologische aanpassing. De oorspronkelijke betekenis van de naam werd niet meer begrepen en men zag er de naam in van de bekende vogel. Ook hoorde men soms in de volksmond Ekseldam.

Heilige Geeststraat M: De Heilige Geeststraat paalde ten zuidwesten aan de Heilige Geestbilk en aan de sinds lang verdwenen bewalde hofstede van de pastoor van Merendree. Die bilk behoorde toe aan de Armentafel of Heilige-Geesttafel van Merendree. De Armentafel, Armendis ook Heilige-Geesttafel genoemd, was de verre voorloper van het OCMW.

Heiste L: De naam komt uit het Germaanse **haisjo* ‘beukenbos’ en ‘struikgewas’. Het suffix *-t* in *heist* is een achtervoegsel dat in de eerste plaats aan namen van planten wordt gevoegd en plaatsen aanduidt die begroeid zijn met dit gewas. *Heiste* is een plaats begroeid met struikgewas. Op de wijk *Heiste* ligt de Heistendries.

Heistekouterslag L: Een slag ‘onverharde veldweg’ die toegang geeft tot de Heistekouter.

Heistendrieswegel L: Heistendries was een gemeenschappelijke weide op de wijk Heiste.

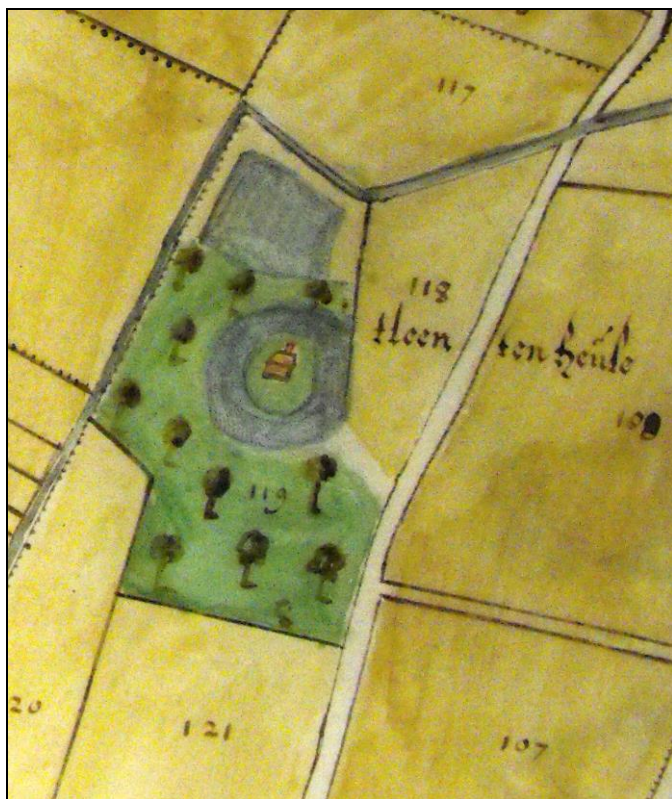
Heistenkerkwegel L: Deze kerkwegel liep van de kerk van Landegem naar de afgelegen wijk Heiste. Bij de aanleg van de spoorlijn door Landegem werd de wegel onderbroken en verloor zijn functie.

Hekkeling N: *Hekkeling* is een verkleinwoord van *hek* met het achtervoegsel *lin*. *Hekkelin* werd later ook *hekkeling* of *hekkelink* uitgesproken, zoals *wegelin* in het dialect tot *wegeling* en *wegelink* evolueerde. De *Hekkeling* is een klein perceeltje, genoemd naar een nabijgelegen hek.

Hekstraat L: Genoemd naar een nabijgelegen hek.

Herman Lovelingstraat N: Herman Anton Löveling, later Loveling genoemd, werd geboren te Papenburg (Duitsland) op 24 november 1806 als oudste in het gezin van Nicolaus Antonius Löveling en Tecla Hemmen Meyer. Hij kwam in 1829, op 23-jarige leeftijd, aan in Vosselare. Volgens aanduidingen in de registers van de burgerlijke stand van Nevele en andere documenten was hij *geometer* (landmeter) van beroep. Misschien daarom brengen verscheidene biografen zijn komst in verband met het graven van het Schipdonkkanaal, maar dit klopt niet, want het kanaal werd bijna 20 jaar later in 1847-48 gegraven en de voorbereidende werken begonnen

pas in 1841. Vast staat dat hij op 6 juni 1831 te Nevele trouwde met de 40-jarige Marie Comparé, de weduwe van Jacques Fredericq. In 1842 verwierf hij de Belgische nationaliteit en begin 1843 werd hij schepen benoemd van Nevele. Hij overleed te Nevele op 21 juli 1846 - nog geen veertig jaar oud - in tragische omstandigheden. Marie Comparé was toen 55 jaar en stond alleen in voor de zorg van haar drie minderjarige kinderen Pauline (14 jaar), Rosalie (12 jaar) en Virginie (10 jaar).

*Het leen ten Heule in Nevele in 1639-1640.
(RAG, landboek van 1639-1640)*

Heulestraat N: Genoemd naar het Leen ten Heule. Dit leengoed lag in de noordoostelijk hoek van Nevele, aan de grens van de gemeente Landegem

en werd ook Goed ten Heule genoemd. Zoals in de gemeentenaam *Heule* (bij Kortrijk) betekent *heule* hier ‘waterloop, sloot’.

Hoelmeerschpad N: zie **Hoelstraat**.

Hoelstraat N: De Hoel was een uitgestrekte natte meers en is genoemd naar de waterloop Hoel die paalde aan dit meersgebied.

Hoogstraat V: Hoogstraat is een straat die iets hoger ligt dan de omgeving

Houtakker L: Deze akker is ontgonnen uit een *hout* ‘bos’. Nu wordt *hout* in het plaatselijke dialect alleen nog gebruikt als stofnaam om brandhout of timmerhout aan te duiden, maar in het Middelnederlands was het een gebruikelijk woord voor hoogstammig bos. De Houtakker kan ook genoemd zijn naar de houtkant die errond stond.

Houtstraat L: *Hout* is een oud woord voor ‘bos’. Deze straat loopt door zo een *hout*-gebied op de Westhoek. Heet vanaf 1 januari 2019 **Slagmoortel**.

Hulbeekstraat N: Deze beek heette in de oudste geschriften *Heule*. Zoals de gemeentenaam Heule is dit een waternaam. Deze beek loopt o.m. langs de wijk Den Hul en werd er naar genoemd. *Hul* betekent ‘verhevenheid’ (zoals ook in de naam Lotenhulle). Die Hul ligt op het kruispunt van de huidige Zeistraat en de Blasiusdriesstraat enerzijds en de Langemunt anderzijds. Er is nog steeds een lichte verhevenheid te merken op dit kruispunt.

Hulstwegel M: Het woord *hulst* is een samenstelling van de Middelnederlandse boomnaam *huls* ‘hulst’ met het collectiefsuffix *-t* en betekent ‘plaats waar hulst groeit’.

Ijsbeerlaan N: Genoemd naar het vroegere diepvriesbedrijf De Ijsbeer.

Ijsput V: In 1569 heette deze plaats *duust pit*. *Duust*, *duist*, met het collectiefsuffix *-t* betekent ‘plaats begroeid met duus’. *Duus* komt van het Middelnederlandse *dunse*, uit het Germaanse **dunsa* ‘dons, mos’. Een *put* is steeds door mensenhanden tot stand gekomen, bijv. mergelput,

moutput, zavelput; het is nooit een bron of natuurlijk water¹. *Duustpit* is 'een put overwoekerd door mos'. De overgang van *duustput* naar *ijsput* is als volgt te verklaren: toen het woord *duist* in Duistput niet meer werd begrepen, heeft het volk er *dijspuut* (ontronding) van gemaakt omdat ijs een begrip is dat men wél kende en *dijspuut* evolueerde tot *de ijsput* en uiteindelijk tot *ijsput*.

IJzerenwegwegelken H: *IJzerenweg* is een verouderd woord voor spoorweg.

Jan Burssensstraat M: Kunstschilder Jan Burssens werd op 27 juni 1925 geboren in Mechelen. Hij studeerde enkele maanden aan het Gentse Sint-Lucasinstituut en een jaar aan de academie in Gent maar was grotendeels autodidact. Hij wordt gerekend tot een van de voornaamste Vlaamse existentialistische materieschilders. De rust van het landelijke Merendree, waar hij sinds 1975 woonde, beïnvloedt duidelijk zijn werk en hij schildert en tekent er vooral landschappen en dieren. Jan Burssens was ook ereburger van Nevele. Hij woonde bij zijn overlijden op 11 januari 2002 in Merendree.

Kapelledrieswegel L: De huidige Poeldendries heette in 1582 terecht Kapellendries want op die dries staat nog steeds de kapel van Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Weeën. Deze wegel verbindt de vroegere Kapellendries, die nu verkeerdelijk Poeldendries wordt genoemd, met de Kasteellaan en de Dennendreef.

Kapellenstraat H: De straat op de wijk Zande heette Kapellestraat, verwijzend naar Zandekapel. Op het moment dat men dacht dat de straat ook een verbinding vormde met de kapel aan de Ommegangstraat op Reibroek werd er een *n* toegevoegd en dacht men aan een straat waarin twee kapellen staan. Een deel van de Kapellenstraat wordt vanaf 1 januari 2019 **Brugseheirweg** genoemd en een ander deel krijgt de naam **Grote Merestraat**.

Karmenhoekstraat H: Het eerste deel is een boomnaam *karm*, ontleend aan het Romaanse **carmetam* uit **carpinetam*, dat zelf gevormd is uit het

¹ Met dank aan Dr. Luc Van Durme voor deze schriftelijke mededeling.

Latijnse *carpinus* ‘hagebeuk’. De straat liep dus langs of naar een wijk of *hoek* begroeid met haagbeuken.

Kasteellaan L: Langs de Poeldendries staat nu nog steeds een kasteeltje met uitweg naast de kapel op die Poeldendries. Vroeger liep er een rechte weg of laan, met bomen afgeboord, van het kasteel naar de kerk van Landegem. Dit was de Kasteellaan. Langs die laan werd in de jaren 1960-1970 een verkaveling aangelegd, en die laan zelf verdween. Enkel een smal pad loopt nog van de Kasteellaan naar de Dennendreef en dat is het laatste wat overblijft van die oude Kasteellaan.

Katteschootweg H: *Katte* wijst op moerassige grond en *schoot* betekent ‘hoger gelegen land’. *Katteschoot* betekent ‘hoger gelegen land in een moerassig gebied’ (zie ook hierna).

Kattestraat H: In de Zuid-Nederlandse watertoponiemen houdt *kat* geen enkel verband met het bekende huisdier maar het is een verdwenen woord voor ‘slijk, modder’.

Katteweg H: zie **Kattestraat**.

Keerweg N: Een *keer* is een bocht in de weg.

Kerkakkerstraat H: Genoemd naar de oorspronkelijke Hansbeekse dorpsakker *de kerkakker*, gelegen bij de kerk en ernaar genoemd. *Akker*, uit het Germaanse **akra*, is in de Vlaamse dialecten de oudste benaming voor bouwland. Het woord is hier ingevoerd door de Germaanse volkeren die tussen de 5de en de 7de eeuw ons land hebben gekoloniseerd.

In de vroege middeleeuwen lag het bouwland van een nederzetting bijeen, niet ver van de bewoning, op hoger gelegen gronden met een goede afwatering. Naar alle waarschijnlijkheid werd die grond gemeenschappelijk bewerkt. De oude betekenis van *akker* ‘gezamenlijk bouwland van een dorps- of wijkgemeenschap’ is bewaard in Kerkakker.

Kerkstraat L: De hoofdweg in het dorp naar de kerk.

Kerrebroek N: *Kerrebroek* is een samenstelling van het Middelnederlandse *karre*, *kerre* ‘teenwilg’ en *broek* ‘moeras’. *Kerrebroek* betekent ‘waterziek, moerassig terrein begroeid met teenwilgen’. Vanaf 1 januari 2019 heet een

deel van Kerrebroek **Udale** en een ander deel **Poelare**.

Kerselare M: Vroeger was die plaats begroeid met kerselaren of lag dit perceel bij een kersenboom, die misschien als grensboom dienst deed tussen de oude Merendreeze wijken Staak te Poeke en Oostergem.

Ketelaarstraat H: Naam van een vroegere eigenaar of gebruiker van het perceel, langs die straat gelegen.

Kippendonkstraat H: *Kippen* heeft niets te zien met de diersoort want die heet in het plaatselijke dialect *kiekens*, *hoenders* of *hennen*. Misschien mogen we de naam Kippendonk in verband brengen met het element *kip* in de plaatsnaam Kipdorp waarin *kip* betekent 'kleine verhevenheid'. Ook *donk* betekent 'zandige verhevenheid in een moerassig terrein'. De Hansbeekse Kippendonk ligt in een moerassig gebied.

Kleine Heirenthoek L: Zie **Grote Heirenthoek**.

Klinkaart H: In 1459 heette dit perceel *clinkaerts buelc*. Stilaan werd het woord *bulk* weggelaten en noemde men de plaats al in 1466 *den clinckaert*. Clinckaert is de naam van de gebruiker of eigenaar van de grond.

Kloosterlaan N: Leidt naar het gewezen klooster van Nevele.

Koestraat V: Een koestraat is een weg langs waar het vee naar de weiden werd gedreven.

Korte Dosweg M: Zie **Dosweg**.

Korte Houtakker L: Zie **Houtakker**.

Korte Knecht P: Het stuk land waarnaar de straat is genoemd, verwijst naar de familienaam van de eigenaar of gebruiker, maar *knecht* kan ook betekenen 'handwerksgezel' of 'ondergeschikte'. Zie ook **Groeneweg**.

Kortemunt N: Sloot vroeger aan bij de **Langemunt**, zie aldaar.

Koudeborre N: Vroegere naam **Bijkenstraat**. Het toponiem is samengesteld uit *koud* en *borre* 'bron'. Op of bij dat land lag een koude bron.

Kouterken H: De term *kouter* gaat terug op het Latijnse *cultura* 'bebouwde grond', zelf een afleiding van het werkwoord *colere* 'het land bewerken'. Kouters staan in verband met de herverkaveling van het vroeg-middeleeuwse akkerareaal, waarbij bestaande 'akkers' uitgebreid en eventueel samengevoegd werden tot uitgestrekte, open bouwlanden. Ze werden gemeenschappelijk bewerkt volgens het verplichte drieslagstelsel.

Kouterslag M: De Kouterslag gaf toegang tot Melderenkouter. In het plaatselijke dialect is een *slag* het spoor van karren- of wagenwielen in onverhard terrein en vandaar ook de benaming voor een onverharde, soms doodlopende veldweg.

Kouterstraat V: Deze straat loopt naar of door een kouter.

Kruisplas L: Een *kruis* kan een wegkruis zijn of een boom waarin een kruis was getekend of gekerfd. Deze plas of 'poel' bij een kruis paalde aan de Westhoekstraat.

Lagestraat V: Loopt door een laaggelegen gebied.

Lambeekstraatje M: De Lambeke vormt de grens tussen Merendree en Lovendegem aan de ene kant en Merendree en Zomergem aan de andere kant. In de oudste vermelding van 1420 lezen we *lancbeke* 'lange beek'.

Lambroekstraat M: Een broek is een vochtig terrein en *Lambroek* betekent 'lang broek'.

Lamstraat M: Lamstraat ligt langs de Brugse Vaart in Merendree. Ze is genoemd naar de oude herberg 'Het Lammeken'. Uit later onderzoek blijkt dat deze herberg niet langs de vaart stond, maar langs de Kale in de Veldestraat, bij de brug over die beek.

Landegem L: *Landegem* behoort tot de groep Germaanse nederzettingen op *-ingaheem*, een plaatsnaamtype dat vanaf de 6de eeuw in onze streken verschijnt en vooral in de loop van de 7de eeuw een

opmerkelijk succes kent. De *-gem* namen vertegenwoordigen een type dat bestaat uit een in de meeste gevallen Germaanse mansnaam, waaraan het suffix *-ing* is gevoegd en het grondwoord *heem*. De man die in de *-gem* namen is genoemd is het hoofd van de clan, die zich ter plaatse heeft gevestigd, en er een landbouwexploitatie heeft gesticht. Het suffix *-ing* duidt aan dat het om een hele familie en alle bedienden gaat; *-ing* betekent 'behorende tot'. Het woord *heim* is hetzelfde als het Engelse *home* en het Duitse *heim* '(te)huis'. De Germaanse naam Lando is geattesteerd in samenstellingen zoals *Lambrecht* uit *Land-brecht*. De naam Landegem komt dus uit het Germaanse *Landinga haim* 'woning van de lieden van Lando'.

Landegembulk L: Vroegere naam **Brielstraat**. Door de aanleg van de spoorlijn Gent-Brugge in de 19de eeuw werd de Brielstraat afgesneden van haar noordelijk deel, dit is de huidige Zoutweg. Ook verdwenen enkele percelen gedeeltelijk onder het tracé van de spoorlijn, zoals de Landegembulk. Het woord *bilk* komt uit de stam van het Germaanse werkwoord **bilukan*, dat de voorloper is van het Nederlandse *beluiken* 'omheinen'. Oorspronkelijk is een *bilk* een omheind perceel. In *bulk* werd de *i* tot *u* gerond onder invloed van de volgende *-l*, zoals in *wulg* uit *wilg*. Een *bilk* was een perceel dat uit een groter geheel werd genomen en met bomen of struikgewas werd omheind (zie ook **Wallenbulk**).

Landegemdorp L: Dorp is het centrum van een gemeente, ook soms de *plaatse* genoemd.

Landegemstraat V: Straat van Vosselare naar Landegem.

Langemunt N: Voordien droeg deze straat de naam Sint-Jansstraat. In de 'Gazette van Gend' van 1795 (d.i. in de tijd van de Franse overheersing in onze gewesten) staat in een advertentie de naam *Langemunte*. Waarschijnlijk moest in het Franse laïciseringsproces de heiligennaam Sint-Jan wijken voor een profane naam. De straatnaam Langemunt is naar alle waarschijnlijkheid geïnspireerd op de gelijknamige Gentse straatnaam. *Munt* is het gebouw waar munten werden geslagen, maar het is onwaarschijnlijk dat in Nevele ooit munten werden geslagen.

Langenakker M: Deze straat ligt langs een lange en vrij smalle akker.

Leenwegel L: Wegel langs of naar een leen. Een leen is een stuk grond dat iemand mag gebruiken zonder ervoor te moeten betalen, maar na een zekere tijd moet hij het stuk teruggeven.

Legekouter N: Laaggelegen kouter. Een deel van Legekouter wordt vanaf 1 januari 2019 **Heulestraat**.

Leikanttragel H: *Leie*, afgeleid van het werkwoord *(ge)leiden*, betekent 'gegraven of gekanaliseerde waterloop'. *Leie* mag niet verward worden met de rivier Leie die uit Frankrijk komt en via Kortrijk en Deinze naar de Schelde stroomt. *Kant* kan hier betekenen 'uitkant' en 'oever, berm'. Een *tragel* is een jaagpad waarlangs een schip wordt getrokken of gesleept.

Leo Lovaertstraat N: Leonard Lovaert (Nevele 30-03-1802 - Gent 21-08-1872) was de eerste en werd tevens de bekendste Nevelse orgelbouwer. In 1823 wordt hij voor het eerst als orgelbouwer vermeld. Zijn vader Clement was smid op het dorp te Nevele. Waar hij zijn stiel geleerd heeft, blijft voorsnog een raadsel. Vermoedelijk werkte hij zich na een korte opleiding (bij Van Petgehem??) als autodidact op. Zijn eerste orgel bouwde hij in 1833 in Markegem zodat we kunnen aannemen dat hij in 1831-1832 in de leer ging bij een reeds gevestigde orgelbouwer en zich daarna als zelfstandig orgelbouwer vestigde. Vijf orgels, door Leo Lovaert gebouwd, werden bij Koninklijk Besluit beschermd namelijk De Pinte (19.08.1980), Elst (19.08.1980), Lemberge (19.08.1980), Onkerzele (25.06.1974) en Zonnegem (11.09.1978). De drie zonen van Leo Lovaert werden eveneens orgelbouwers. Louis werd de bekendste omdat hij algemeen als de opvolger van zijn vader wordt beschouwd. Zijn gekendste werk is het orgel van de St.-Laurentiuskerk te Poesele dat bij Koninklijk Besluit van 19.08.1980 werd beschermd als monument. In 1849 verhuisde het gezin naar Deinze en in 1852 woonde de familie in Gent. Op 21 augustus 1872 stierf Leo Lovaert in Gent.

Lindestraat H: Bij de nieuwe stratenindeling van 1971 werd de naam Lindestraat ingevoerd, naar de lindeboom met Mariakapelletje op het oostelijk einde van de straat.

Lokestraat M: *Loke* is afgeleid van het Middelnederlandse werkwoord *loken* 'sluiten'. Van *loken* zijn o.m. afgeleid: (venster)luik, Beloken Pasen en Bijloke. Zo'n loke bestond uit struiken met stekels of stokken met rijshout

ertussen om de gewassen op de akkers te beschermen tegen loslopend vee.

Lostraat M: Deze straat loopt van Merendree naar de Lovendegemse wijk Lo, gelegen in het grensgebied tussen Merendree en Lovendegem. *Lo* betekent 'bosje op een zandige hoogte', maar dit woord kan ook 'moeras, zompige meers' betekenen.

Lowegel M: Zie **Lostraat**.

Maalderijstraat L: Voor de fusie van 1977 heette deze straat Molenkouter, naar de aloude (1434) molen op de Heirenthoek. In 1907 werd de Heirenthoekmolen door de toenmalige uitbater Emiel Cocquyt, vader van de Landegemse luchtvaartpionier Prosper Cocquyt, uitgebreid met een mechanische maalderij.

Marie Comparéstraat N: Marie Comparé werd te Nevele geboren op 30 maart 1791 als derde van vier kinderen in het gezin van Emanuel Comparé en Marie Rose Van Wonterghem. Zij huwde op 24 februari 1813 met Jacques Fredericq en schonk hem zes kinderen. Nadat hij in 1820 door een beroerte was getroffen, overleed Jacques Fredericq op 6 januari 1824 te Nevele. Op 9 juni 1825 kreeg Marie Comparé, toen 34 jaar en al anderhalf jaar weduwe, een zoon Charles. Op 6 juni 1831 huwde ze met de 25-jarige Duitser Hermann Anton Löveling. Charles Comparé werd bij het huwelijk als hun zoon gewettigd en heette vanaf dan Charles Loveling. In haar tweede huwelijk schonk Marie Comparé het leven aan drie dochters: Marie Pauline Sophie (1832), Rosalie Victoria (1834) en Marie Virginie (1836). Na het tragische overlijden van haar man op 21 juli 1846, verhuisde Marie Comparé met haar kinderen naar Gent. In 1849 keerde ze met haar drie dochters terug naar Nevele. Op 14 december 1879 stierf ze in haar huis in de Langemunt te Nevele in de ouderdom van 88 jaar.

Markt N: De oudste vermelding van de Markt dateert van 1413: *Juxta plateam* (bij de markt). Hier speelde zich het economische en sociale leven af. Wordt vanaf 1 januari 2019 **Nevelemarkt** genoemd.

Meelveld H: *Meel* heeft in deze naam niets te maken met gemalen graan maar *meel* komt uit *medel* en dat betekent 'middel'. Na het wegvallen van

de *d* in *medel* is dit *meel* geworden. *Meelveld* betekent 'in het midden gelegen veld'.

Meersgat M: *Gat* is een toegangsweg, hier tot een meers.

Meerskant V: Twee verklaringen komen in aanmerking 'perceel gelegen aan de (uit)kant van een groter, voorheen onverdeeld meerscomplex' of 'meers afgezoomd met een kanthaag', in de volksmond kortweg *kant* genoemd.

Meersstraat M: Het woord *meers* betekent oorspronkelijk 'waterplas' en duidde vochtig grasland aan. De meersen liggen in natte gronden langs beken, grachten en watergangen. In de zomer werden ze gehooïd en na de hooitijd liet men het vee vrij grazen op het nieuw opschietende gras. Wordt vanaf 1 januari 2019 **Eekbos** genoemd.

Meesteriepad N: Loopt van de Ijsbeerlaan door het Vlietje naar de Marie Comparéstraat en doorkruist de gronden van de vroegere pastorie die ook *meesterie* werd genoemd. *Meester* betekent 'meester in de godgeleerdheid'.

Meigemstraat N: De straat van Nevele naar Meigem.

Meirebeekstraat V: Meirebeek is een jongere naam voor Wildebeek (zie **Meirstraat**, **Wildedreef** en **Wildekouter**).

Meirstraat V: De heerlijkheid (ter) Mere, een van de belangrijkste en meest zelfstandige lenen van de heer van Nevele, was gelegen in de uiterste zuidoosthoek van Vosselare langs de grens met de gemeente Bachte-Maria-Leerne, waar nu nog het Meirekasteel staat. Rond het midden van de 14de eeuw droeg de heerlijkheid reeds de naam *hof ter Meere* en was zij in het bezit van de heer Van der Meere. De oudste vermelding van een heer van Mere dateert van 1281 *jehan dele mere* en de plaats zelf wordt voor het eerst vernoemd ca. 1280 *in loco qui dicitur t(er) mere* (op de plaats die Ter Mere wordt genoemd)². *Mere* betekent 'laaggelegen vochtig land'.

² Luc Van Durme <http://bouwstoffen.kantl.be/tw-ozvl/browse/41.6-Vosselare>.

Melderenstraat M: Er bestaat een etymologisch verband tussen de plaatsnamen Merendree en Meldere(n). *Meldere* is zoals *Merendree* een prehistorische waternaam die verwant is met de plaatsnaam Meldert. *Meldere* gaat terug op *Meldharation*, afgeleid van **meld-dh-* in de betekenis ‘schitterend’ of ‘rood, geel’. In die betekenis is de helderheid van het water of de gele, rode kleur van de bodem bepalend geweest voor de naamgeving.

Melkerijstraat H: De graaf van Hansbeke bouwde in 1894 een moderne melkerij in die straat. Het melkerijgebouw staat er nog maar is nu een woonhuis.

Merendree M: De Vlaamse toponymisten Maurits Gysseling en Luc Van Durme vertrekken van de Indo-europese vorm **marindhra-*, die in het Germaans **marindro-* wordt. De prehistorische waternaam *Marinthra*, die later Merendree is geworden, bevat het element *(a)mar-* ‘uitbuigend’ of ‘schitterend’ en duidt dus de eigenschap van een water aan, maar over de juiste betekenis van de wortel *(a)mar* wordt onder taalkundigen nog gediscussieerd. Het stapelsuffix *-andh-r-* wordt veel aangetroffen bij waternamen. Merendree is dus een waternaam en betekent ‘plaats gelegen aan een uitbuigende (=met meanders) of schitterende rivier’ (zie ook **Melderenstraat**).

Merendreedorp M: Dit is de *plaats* of het centrum van Merendree.

Merendreestraat H: Dit is de straat van Hansbeke naar Merendree.

Moerstraat V: *Moer* en *moor* betekenen ‘moerassige grond’.

Molenkouterslag M: Op de Molenkouter lag de dorpsmolen van Merendree die al op 15 maart 1438 voor het eerst wordt vermeld (zie ook **Kouterslag**).

Molensteenstraat H: Op de hoek van de vroegere Molenstraat met de Reibroekstraat staat het molensteenmonument. Dit monument bestaat uit twee molenstenen die plaatselijk werden opgegraven en afkomstig zijn van de verdwenen olie- en graanmolen. Het monument kwam er in 2001 op initiatief van de plaatselijke dorpskrant Vlakaf.

Molenstraat H: Halfweg deze straat stond Verplaetses lijnzaadmolen. Als herinnering hieraan werd in 2001 een monument opgericht met de molenstenen die uit een oude waterput aan de molenruïne werden gehaald.

Molenwal L: Deze verkaveling strekt zich uit op de plaats waar vroeger de oudste Landegemse dorpskouter lag en op die kouter (Oliekotkouter) stond reeds in 1582 een oliemolen. Een molenwal is de hoogte waarop de molen staat.

Moorstraat L: Betekent hetzelfde als **Moerstraat**. Een deel van de Moorstraat wordt vanaf 1 januari 2019 bij de Moerstraat gevoegd.

Mortierstraat P: Genoemd naar iemand met de naam Mortier. Heette tot eind 1976 (vorige fusie) vanaf de Oude Kerkstraat tot aan de Binne wegel Biezemstraat. De Binne wegel was een veldweg gelegen aan het einde van de Biezemstraat en het begin van de Mortierstraat. In 1792 bezat een zekere Christiaan Morthier drie bij elkaar gelegen hofsteden in de omgeving van de Binne wegel.

Moutputstraat N: Een *moutput* is een drafkui, d.i. een kuil waarin brouwersdraf wordt bewaard om als veevoeder gebruikt te worden. Reeds in 1550 werd een stuk grond naar zo'n put genoemd. Toen de betekenis van het woord niet meer werd begrepen, heeft het volk er *meiput* van gemaakt.

Muizendale L: In de oudste vermelding van 1367 schrijft men *musdale*. Het eerste element *mus* is een andere vorm van *mos* (vgl. West-Vlaamse *bus* 'bos', *buk* 'bok', *zonne* 'zon', *wulle* 'wol') en betekent 'vochtige, natte, moerasige bodem'. Aan dat oude moeraswoord herinneren de Vlaamse dialectwoorden *moos*, *moze*, *more* en *moes* 'modder, slijk'. Toen de betekenis van *mus* niet meer werd begrepen, werd het woord verward met de naam van het knaagdier en noemde men reeds in 1426 de wijk *musendale*.

Munkpad N: Loopt van de Leo Lovaertstraat naar de Ijsbeerlaan en komt uit juist boven het vroegere Hof ter Munken, dit is de vroegere pastorie van Nevele waar enkele monniken van de Abdij Drongen woonden die de

kerk van Nevele bedienden. Op deze plaats staan nu de gebouwen van het WZC ter Leenen in Nevele.

Musschaverstraat L: Dit toponiem bestaat uit de woorden *mos/mus* en *gaver*. Het element *mos, mus* vinden we ook terug in Muizendale. *Mos/mus* betekent oorspronkelijk ‘vochtige, natte, moerassige bodem’. Toen *mus* niet meer werd begrepen, werd het woord verward met de vogelnaam *mussche* en schreef men *musschaver* (zie **Gaverstraat**). Een deel van deze straat krijgt vanaf 1 januari 2019 de naam **Hazeldonk**.

Nevele N: In het recente werk *De Vlaamse gemeentenamen* (Debrabandere, Devos, e.a. 2010) houden de auteurs het bij deze verklaring: *Nevele* komt uit de datiefvorm van het Germaanse **niwja aljha* ‘nieuwe boerderij’ of ‘nieuw huis’.

Nevelemarkt N: Dit is een nieuwe naam voor de **Markt** van Nevele.

Nevelestraat H: Weg van Hansbeke naar Nevele.

Nieuwe Kerkstraat P: Bij de oprichting van de Dekenij Nevele in 1803 werd het Poeselse deel van de wijk Kerrebroek dat parochiaal tot Nevele behoorde, bij de parochie Poesele gevoegd. De straat van Nevele naar Poesele Wal (samenvloeiing Neerschuurbeek en Poekebeek) werd zo de straat naar de nieuwe parochiekerk, vandaar de Nieuwe Kerkstraat.³

Nieuwetuinstraat H: Het Middelnederlandse *tuun* is een omheining met staken en daartussen gevlochten teen of wilgentakken om loslopend vee buiten te houden. *Nieuwe Tuin* wijst op een nieuwe omheining. De naam van de omheining is overgegaan op het omheinde perceel zelf.

Oever M: De vroegere straatnaam Eiland langs de oever van het Schipdonkkanaal kreeg terecht de naam Oever.

Olmweg M: Genoemd naar de bekende boom.

³ Schriftelijke mededeling van André Bollaert. Zie ook Oude Kerkstraat.

Ommegangstraat H: Een ommegang is een processie die onderdeel is van de katholieke eredienst. Wegen waarlangs de processie stapte, kregen dan vaak die naam. Wordt op 1 januari 2019 **Ter Weide** genoemd.

Oossekouten N: Men treft de plaatsnaam *Ose* aan in Nevele en in Mater. De oudste attestatie van *Ose* in Nevele dateert van 1146 *oceka*; circa 1123 schreef men *ossche*. De naam is terug te voeren op het Gallo-Romeinse **Auciacum* en betekent 'het domein van Aucius'. De Oossekouten is de oudste kouten van Nevele.

Oostergemstraat M: De oudste vorm *hoestrem* (1428) is een samenstelling van de Germaanse woorden *austra* 'oostelijk' en *haima* '(woon)plaats'. Ten opzichte van de dorpskern ligt dit gebied in het oosten van Merendree.

Ooststraat M: Werd in 1680 *oost drefken* genoemd en leidde o.m. naar de Oostbroek in het oosten van Merendree.

Ostijnstraat H: *Ostijnstraetje* staat genoteerd op een kaart van 1700 en is een oudere benaming voor de Driesstraat. *Ostijn* is de naam van een vroegere aangelande.

Oude Gentweg M: Heette in 1397 *ghendwech* en was een weg van Merendree naar Gent.

Oude Kerkstraat P: De straat van Poesele Wal (samenvloeiing Neerschuurbeek en Poekebeek) naar de kerk.

Oudehofstraat V: De verkaveling ligt in de nabijheid van de huidige Lagestraat, die op een kaart van 1582 de *Oude Hofstraat* werd genoemd. Deze verloren gegane straatnaam werd opnieuw in gebruik genomen om de verkaveling aan te duiden. *Oude Hofstraat* betekent 'gewezen hofstraat, gewezen hoevestraat'.

Oudehofwegel V: Zie **Oudehofstraat**.

Overbroekkouterslag M: De wijk Overbroek ligt ten westen van de Kruiskale, die in de 17de eeuw gedeeltelijk werd opgenomen in het Nevels Vaardeken en in de 19de eeuw in het huidige Schipdonkkanaal. Op de bodemkaart treffen we op beide oevers van die vroegere Kruiskale natte

gronden aan, de ideale bodem voor een *broek* 'moeras'. Gezien vanuit het centrum van Merendree ligt deze wijk 'over het broek'. De Overbroekkouter is een van de kouters van Merendree op de wijk Overbroek.

Overbroekkouterwegel M: Zie **Overbroekkouterslag**.

Overdam L: In 1557 was Landegem onderverdeeld in vijf wijken. Eén van die wijken heette Overdam en een deel van die wijk is de huidige Heirenthoek. Overdam ligt 'over de dam', dit is de verhoogde weg van Landegem naar Nevele door de meersen van de Kale.

Overpoeke M: Van het dorpscentrum uit gezien ligt deze wijk over, aan de andere kant van de Poeke(beek), die later Kale werd genoemd.

Paardenweg M: In de oude naam **Dosweg** is het element *dos* ontstaan uit *de hos* en *de hors*. *Hors* is een oud woord voor 'paard' (Engels *horse*) daarom luidt de nieuwe straatnaam Paardenweg.

Paepestraat P: Normaal is dit de straat waarin de pastorie staat of stond. Maar dat is hier niet het geval. In 1729 door de pastoor Paul Leyten (zie verder) vermeld als *straetjen lopende naer poessel kerk*.

Palestraat H: Op het kruispunt met de weg van Hansbeke naar Landegem stond herberg De Paele of Het Paelken, reeds vernoemd in de 17de eeuw. De naam verwijst naar een nabijgelegen paal op het grenspunt van de parochies Hansbeke, Merendree en Landegem.

Paul Leytenstraat P: Paulus Leyten werd geboren in het Nederlandse dorpje Netersel (nu Bladel) in de Noord-Brabantse Kempen. Hij was aanvankelijk onderpastoor in Dendermonde en werd op 3 januari 1710 pastoor benoemd in Poesele. Hij overleed in zijn pastorie in de Beentjesstraat op 24 juli 1754. Hij werd 84 jaar en was meer dan 44 jaar pastoor van Poesele. De gronden van de verkaveling in de Poekestraat maakten tot aan de Franse inval op het eind van de 18de eeuw steeds deel uit van de eigendommen van de kerk van Poesele. Zij werden gedurende 44 jaar bewerkt door pastoor Paul Leyten. In de Nederlandse literatuur is van hem de titel van een toneelstuk bekend '*de Martelie van den heiligen Laurentius*' dat in 1740 door de Poeselse rederijders werd opgevoerd.

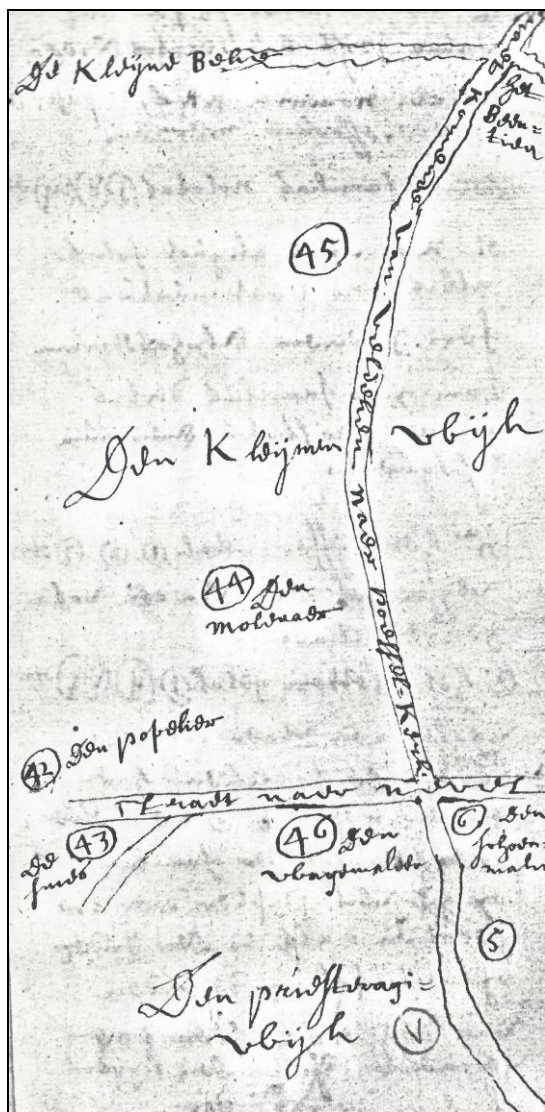
Peperhol N: Reeds in 1581 droeg deze straat de naam *tperperstraetkin*. Vermoedelijk is de straat genoemd naar een plant die in het Middelnederlands het woord *peper* in zijn naam had, zoals de mierik, die *peperradic* werd genoemd. *Peper* kan ook een verzamelnaam zijn voor allerlei heesters en planten waarvan de vruchten een peperige smaak hebben.

Petendonkstraat M: *Pete* is waarschijnlijk een andere vorm van *piete*, zoals in *strepe/striepe*. In Lovendegem is het toponiem Pietendonk overgeleverd en Petendonk is een variante van Pietendonk. Het West-Vlaamse *piete* is een 'brug die men slaat met twee balken of dwarshouten overdekt met planken. Men legt een piet om met de wagen in en uit de akker te rijden'. Deze verklaring klopt met de situatie ter plaatse: Petendonk ligt in een alluviaal gebied aan de zuidelijke oever van de Brugse Vaart. Petendonk is dus een *donk* bij zo'n bruggetje. *Donk* is een benaming voor 'zandige verhevenheid in een moerassig terrein'.

Poekebeekpad N: Pad langs de Poekebeek in Nevele. Van de vele riviertjes die op de hoogte van het West-Vlaamse Tielt ontspringen, is de Poeke(beek) wel het belangrijkste. Deze waterloop stroomt langs Ruiselede en Poeke over Nevele, Landegem en Merendree naar Vinderhout. De prehistorische waternaam *Poeke* behoort bij het Indo-Europese **pek, pok*, wat 'schoon, aangenaam' zou betekenen en is o.m. overgeleverd in de gemeentenamen Poeke en Poesele.

Poekestraat P: Weg van Poesele kerk naar Poeke. In 1539 *poucxschen wech*, in 1587 *t poucksche straetken* en het *pouck straetken* en in 1670 *de poecke straete* genoemd.

Poelare N: Het Goed te Poelare strekte zich o.m. uit in Nevele (Kerrebroek) en in het aangrenzende Meigem. De oudste vermelding in Meigem luidt *Puotlara* en dateert uit 968. De betekenis van het eerste deel van de naam *puot* blijft duister. *Lare, laar* wordt meestal verklaard als 'open plek in een bos' en 'onbebouwd land, broekland, minderwaardig grasland'.

De Beentjesstraat in 1729 beschreven als straat komende van veldeken
naer poessel kerk door pastoor Paulus Leyten.

Rechts bovenaan de Beentjesbrug en het beentien.
(RAG, Parochieregister Poesele, Status Animarum 1729)

Poeldendries L: Door een administratieve vergissing wordt de vroegere Kapellendries nu ten onrechte Poeldendries genoemd, want die oorspronkelijke Poeldendries lag op een andere plaats in Landegem, met name waar de Haarkensstraat zich splitst in twee armen die uitmonden in de Renaat De Rudderstraat. Het driehoekige perceel dat zo gevormd wordt, is de oorspronkelijke Poeldendries. In de vermelding van 1579 *anden poelgedriesch* vinden we het Middelnederlandse woord *poelge* 'jonge hen of hoen'. De huidige vorm *poelde* in *Poeldendries* is ontstaan door het invoegen van de overgangsklank *-d-* na de *-l-*, zoals bijv. in het woord *kelder*, dat in het Duits *Keller* luidt. Deze dries is genoemd naar de jonge hoenderen die er rondliepen. *Dries* betekent o.m. 'grond die door alle bewoners van het dorp mag gebruikt worden om er hun dieren te laten grazen of rondlopen'.

Poesele P: *Poesele* is door assimilatie (aanpassing aan een volgende klank) gevormd uit de beeknaam *Poeke* met *zele* (uit het Germaanse *sali* 'uit één ruimte bestaande woning') en betekent 'woning bij de Poeke'.

Poesele Kerkwegel P: Kerkweg van de Oude Kerkstraat naar de kerk van Poesele.

Poeseledorp P: Het dorp of *plaatse* van Poesele.

Poortakkerstraat V: Genoemd naar het nu nog bestaande Poortakkergoed, gelegen in de uiterste zuidwesthoek van Vosselare langs de Kouterstraat. Het Poortakkergoed was eigendom van het Poortakker- of het St.-Obrechtsgodshuis in de Oude Houtlei te Gent.

Prosper Cocquytstraat L: Prosper Cocquyt werd op 9 juni 1900 te Astene geboren als zoon van Emiel, ketser, en Emerence Vermaercke. Toen hij drie jaar was, verhuisden zijn ouders naar Landegem waar vader Emiel molenaar werd op de Heirenthoek.

In de vak- en ambachtschool Sint-Antonius (Holstraat, Gent) volgde hij de leergangen elektriciteit en mechaniek en behaalde er in 1921 het diploma van elektricien wissel- en gelijkstroom en het bekwaamheidsgetuigschrift van automechaniker. Zijn beroepskeuze leek gemaakt. Hij zou zich als elektricien in het dorp vestigen terwijl zijn broer het ouderlijk bedrijf verder zou uitbaten. Maar hij trok naar de luchtmacht te Gosselies waar hij op 1 juni 1922 zijn luchtdoop kreeg. Op 20 juli 1922 deed hij zijn eerste solovlucht na nauwelijks

drie vlieguren opleiding. Hij verliet Gosselies op 1 september 1922 met het burgerlijk brevet van piloot op zak. Toen Sabena in 1923 werd opgericht keek men uit naar bekwame piloten voor de burgerluchtvaart. Prosper Cocquyt werd aangezocht en maakte de overstap op 1 mei 1924. Op 5 april 1926 deed hij zijn eerste solovlucht naar Groot-Brittannië. Vanaf dan vloog hij verscheidene vaste luchtverbindingen in waarvan de bekendste ontegensprekelijk de lijn Brussel-Leopoldstad (Kinshasa) was. Diverse nieuwe vliegtuigtypes werden door hem getest en in gebruik genomen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd hij op non-actief gesteld. Op 10 augustus 1945 zat hij, na vijf jaar inactiviteit, opnieuw aan het vliegtuigroer voor een nieuwe vlucht naar Belgisch Kongo. Hij werd de lievelingspiloot van het Belgische vorstenhuis en de persoonlijke piloot van de koningen Albert I en Leopold III. Weinig landgenoten werden zo veelvuldig gefotografeerd aan de zijde van koningen, prinsen en prominenten als Cocquyt met zijn eeuwige glimlach.

Op 25 november 1953 bestuurdde hij voor de laatste maal een lijnvlucht van Sabena. Toen het toestel neerstreek op Schiphol was er een beperkte zichtbaarheid en bij de landing zakte de DC-4 door het landingsstel en gleed verder op zijn romp. De buiklanding had enkel stoffelijke schade tot gevolg maar omdat een officieel onderzoek werd ingesteld mocht hij voorlopig geen toestel meer besturen. Deze verplichte inactiviteit was voor hem een zware morele slag die hij maar niet kon verwerken. Op 22 oktober 1954 meldde de radio het droevige nieuws dat Prosper Cocquyt schielijk overleden was.

Een deel van deze straat heet vanaf 1 januari 2019 **Roelstraat**.

Prosper Cocquytwegel L: Zie **Prosper Cocquytstraat**.

Puttemeersstraat L: De wijk Puttemeers is genoemd naar de putten die in dit meersgebied liggen.

Reibroekstraat H: *Rei* is een wisselvorm van *ree* (zoals *klein/kleen*) in de betekenis 'kleine greppel of voor in de akker om het water af te leiden'. Om een *broek* 'drassige grond' te draineren werden er sloten of *reien* gedolven.

Renaat De Rudderstraat L: Renaat De Rudder werd geboren te Oostakker op 11 december 1897. Zijn jeugdjaren bracht hij door in Landegem waar zijn vader hovenier was. Hij wilde priester worden maar trok op 12 oktober 1914 samen met enkele andere Landegemnaren als oorlogsvrijwilliger naar het front. Daar klaagde hij de ellende van de Vlaamse soldaten aan. Hij

engageerde zich voor de Frontbeweging, die op veel tegenstand van de militaire gezaghebbers stuitte. Een pamflet geschreven door De Rudder werd teruggevonden, waarop hij gevangen werd gezet. Hij werd uiteindelijk vrijgelaten. Door een vergissing werd De Rudder door een Belgische kogel getroffen in de dij, de slagader was doorboord. Hij werd overgebracht naar het krijgshospitaal van Hoogstade waar hij stierf aan zijn verwondingen op 17 december 1917. Tijdens de 13e IJzerbedevaart op 21 augustus 1932 werd zijn stoffelijk overschot bijgezet in de crypte van de IJzertoren in Diksmuide. Op 8 augustus 1935 ging het schepencollege van Landegem in op de vraag van het *Bestuur van het Comité der Jaarlijksche Bedevaart naar de graven van den IJzer* om de Drijhekenstraat waar de familie De Rudder tot eind 1918 woonde, om te dopen tot Renaat De Rudderstraat. Tijdens een herdenkingsplechtigheid op 1 juli 1973 naar aanleiding van de 75ste geboorteverjaardag van Renaat De Rudder werd in de Vosselarestaat te Landegem een gedenksteen ter ere van Renaat De Rudder opgericht.

Rijkeplas M: In dit vochtig weidengebied lagen nogal wat waterplassen. Eén van die plassen werd genoemd naar iemand die De Rycke heette.

Rode Poortwegel M: De *roode poorte* werd reeds in 1584 als hofstede vermeld in Merendree. De kleurnaam rood slaat mogelijk op de dakbedekking van die hoeve. Aanvankelijk waren de huizen met stro gedekt; later kwamen harde materialen in gebruik. Het is ook mogelijk dat de ramen, de deuren of de gevel van deze hoeve rood waren geschilderd en dat 'poort' gebruikt is om de hele hoeve aan te duiden (*pars pro toto*). Rode verf was gemakkelijk te maken uit ossenbloed.

Roelstraat L: Deze straat paalt ten oosten aan stukken grond die in 1582 Grote en Kleine Roel werden genoemd, vandaar de naam Roelstraat. *Roel* verwijst naar de naam van de vroegere eigenaar of gebruiker van die gronden.

Rokouterweg H: *Ro, rode* is een plaats waar gerooid werd. Deze kouter werd aangelegd na het rooien van het bos. De wijk Ro(de) ligt in het zuidoosten van Hansbeke en grenst aan Nevele.

Rostraat H: Zie Rokouterweg.

Ryseveldstraat V: Het toponiem *rijsvelde* wordt voor het eerst vermeld in 1415. *Rijs* betekent 'kreupelhout, hakhout' en *veld* betekent in de eerste plaats 'woeste grond, niet bebouwd land' en ook 'gedegradeerd bosland, begroeid met kreupelhout en heesters'. Het Rijsveld was begroeid met kreupelhout vooraleer het in cultuur werd gebracht.

Schaapboer N: Fantasienaam door enkele inwoners voorgesteld.

Scheurestraat L: *Scheure* is een Westelijke-Vlaamse vorm van *schure* 'tiendenschuur'. Een tiendenschuur is het gebouw waarin tijdens de middeleeuwen en het ancien régime de belasting van pachters en boeren aan een kasteelheer of een klooster werd opgeslagen. Vaak ging het daarbij om de pachtsom in gewassen.

Slagmoortel L: Dit perceel paalt ten noordwesten aan de Houtstraat. Het eerste deel *slag* is volksetymologisch ontstaan uit *slak* 'laaggelegen grasland' en *moortel* betekent 'modder'. Slagmoortel is dus de naam van een nat, laaggelegen grasland en modderig gebied.

Sleipekouter L: Kouter genoemd naar iemand met de naam (van) Slype.

Smeetsstede L: De naam is voor het eerst vermeld in 1425 en betekent 'land van Smeet of Smet'.

Spoelstraat P: Spoele is een plaatsnaam in Meigem. Herberg De Spoele staat in de lijst van herbergen van eind 18de eeuw; in 1746 luidt het: *de straete loopende van de spoele naer poessel waele*.

Spoorwegstraat L: Deze straat heette voor de fusie van de gemeenten van 1977 IJzerenwegbrugstraat. Bij de verdubbeling van het spoor in Landegem werd de straat naar het noorden verlegd, werden de huizen afgebroken, werd tussen 1994-1998 een nieuw station gebouwd en kreeg de straat de naam Spoorwegstraat.

Staaktewegel M: Deze weg is genoemd naar de vroegere Merendreeze wijk Staak te Poeke. In de historische bronnen vinden we als oudste vorm *staecten poucke* (1571), waarin *staak* 'paal, grenspaal' betekent.

Stationsstraat L: Loopt van Landegemdorp langs het station tot aan de grens met Merendree (Veldestraat). De spoorlijn Gent-Brugge werd door Landegem aangelegd tussen 1836 en 1838.

Steenputstraat N: Ligt in de omgeving van een perceel de *steenput* genoemd. Een steenput was een put waaruit klei werd gedolven om stenen te bakken. Vaak werd de klei in de omgeving van het op te trekken gebouw gedolven en er tot stenen verwerkt.

Steinen L: In de volksmond droeg het perceel waarop deze verkaveling werd aangelegd de naam *steinen*. De naam *Steinen* komt in 1394 ook in Nevele voor en werd ook daar met *ei* geschreven. Achter het woord zit het Germaanse woord *staina* en dat betekent 'steen' *Steinen* betekent 'grond met (veel) stenen'. Het kan gaan om puin van een vervallen of afgebroken huis.

Stekelbeekstraatje L: De Stekelbeek dankt haar naam aan de stekelvormige heesters die eertijds langs haar oevers groeiden, zoals stekeldoorn of kattedoorn (*Ononis Spinosa L.*) of steekbrem (*Ulex Europaeus L.*). In de volksmond heet dit straatje Stekelbeesstraatje.

Stelplaatspad N: Dit pad loopt achter de stelplaats van de lijnbussen en trams. Op 28 januari 1911 kwam de eerste tram vanuit Gent te Nevele aan. Een opvallend bouwkundig element is de stelplaats (in de volksmond de 'hangar' genoemd) in Polonceauspant. Op 30 mei 1959 reed de laatste tram tussen Gent en Nevele en werd de volgende dag vervangen door een lijnbus, maar de stelplaats bleef behouden.

Steyaertmolenstraat M: Dit is de verbinding tussen Dichter Basiel de Craenelaan en de Molenkouterslag. In 1843 bouwde Karel Steyaert een molen in Merendree. In 1970 werd de molen omgevormd tot woning en de molenromp werd nagenoeg volledig ingebouwd door een houten constructie.

Tempeliersstraat V: De Orde van de Tempeliers werd in 1119 opgericht in de periode van de kruistochten om de gebieden die op de islam waren veroverd te verdedigen en de bedevaarders naar Jeruzalem te beschermen. Na enkele jaren kregen ze van de paus het recht om bij veldtochten en kruistochten te plunderen voor het goede doel en zo bleef niet veel meer over van de

oorspronkelijke strenge regels. Toen ze door de Saracenen uit Palestina werden verjaagd weken de tempeliers uit naar Parijs en ze bouwden in Frankrijk overal tempelhuizen. Niet enkel in Frankrijk maar ook in Vlaanderen werden tempeliershuizen gebouwd zoals in Gent en Ruiselede. De Tempeliers werden te machtig en te rijk en de Franse koning Filips de Schone liet op vrijdag 13 oktober 1307 honderden tempeliers aanhouden en vermoorden met de toestemming van paus Clemens V. Toen ontstond ook de mythe van de schat van de Tempeliers die tot op heden nog niet gevonden is en de verhalen van de onderaardse gangen. Zo zou er een onderaardse gang geweest zijn van het Groot Goed ter Meersch in Vosselare naar het kasteel van Nevele. Het tempelhuis van Gent bezat enkele goederen in Vosselare, vandaar de Tempeliersstraat.

Ter Kale M: In Merendree splitst de Kale zich in een westelijke arm, Kruiskale genoemd die de grens vormt tussen Merendree en Hansbeke en gedeeltelijk in het Schipdonkkanaal is opgenomen en in een oostelijke arm, de bekende Oude Kale die van Merendree naar Vinderhout stroomt. De naam Kale voor de westelijke arm is enkel nog bewaard in *Kalebrug* dit is de brug over het Schipdonkkanaal op de weg van Merendree naar Hansbeke. De naam Ter Kale betekent 'in de nabijheid van de Kale'.

Ter Mote N: Op en in de omgeving van de percelen waar het bedrijventerrein zich uitstrekt, lagen in 1683 twee omwalde hoeven die gebouwd waren op een *mote* d.i. een kleine kunstmatig aangelegde heuvel.

Ter Varent L: *Varent* betekent 'plaats begroeid met varens'. Deze verkaveling ligt op de gronden van het aloude Goed Ter Varent dat reeds in 814-820 wordt vermeld.

Ter Weide H: Omdat de **Ommegangstraat** van naam moest veranderen wegens dubbel gebruik deed de heemkundige kring Het Land van Nevele in 2018 volgende voorstellen: Van der Plaetsestraat of Verplaetsestraat. Van der Plaetsestraat is een verwijzing naar de vroegere eigenaars van de aanliggende percelen tussen Reibroekstraat, Molenstraat en Kapellenstraat. Het grafmonument van Bernardus Van der Plaetsen werd trouwens ook opgegraven door Vlakaaf, samen met de molenstenen en door de gemeente aan de rugzijde van de kapel bij het begin van de straat geplaatst.

Bewoners van de Ommegangstraat stelden Ter Weide voor omdat zij zich

niet konden vinden met de naam Van der Plaetse. Het schepencollege stelde na bespreking Ter Weide voor. Dit is een fantasienaam.

Tien Gemeten H: De straat doorkruist een perceel dat op een kaart van omstreeks 1700 *de tien ghemeten* werd genoemd. Gemet is een oude oppervlaktemaat: 1 gemet = 44 are.

Trekweg L: Vooraleer de boten door motoren werden aangedreven, werden ze door mensen of paarden voortgetrokken op een pad of *trekweg* langs de rivier.

Udale N: Deze naam komt voor het eerst voor in de Atlas van Ferraris van 1777. Verder komt Udale vooral voor op andere militaire kaarten. De betekenis blijft duister. Misschien is het een corrupte schrijfwijze van een andere naam.

Vaart Links N: Linkeroever van het Schipdonkkanaal.

Vaart Rechts N: Rechteroever van het Schipdonkkanaal.

Vaartstraat H: Loopt in de richting van de Brugse Vaart.

Valkenstraat M: Genoemd naar iemand met de naam Valcke, een beroepsnaam voor een valkenier.

Veldbloemlaan L: In de buurt van de huidige Veldbloemlaan stond café 'Bloemfontein'. Het was de bedoeling om de straat naar dat café te noemen. Guido Schaeck, gemeenteraadslid van Landegem, bedacht voor deze nieuw aan te leggen straat de naam Veldbloemlaan, maar hij heeft zich vergist en heeft *veldbloem* verward met *bloemfontein*.⁴

Veldeken N: Deze wijk in Nevele wordt voor het eerst genoemd in 1401: *ten veldekine bij nevele*. In de Middelnederlandse toponymie benoemt *veld* het niet bebouwde land en duidt het gedegradeerd bosland aan, begroeid met kreupelhout en heesters (zie **Keerweg, Schaapboer**).

⁴ Schriftelijke mededeling van Hugo Schaeck.

Veldestraat M: *Velde* betekende vroeger ‘woeste grond’. De straat is genoemd naar de wijk Velde in het noorden van Merendree die reeds in 1376 wordt vermeld.

Ventwegel M: *Vent* is een samentrekking van *vennet*. *Ven*, *venne* met het achtervoegsel *-t* betekent ‘een plaats met veengrond’.

Vierboomstraat N: Genoemd naar de wijk Vier Bomen. In de vroegere volksopvatting werd o.m. het getal vier beschouwd als een heilig getal, d.i. een getal waaraan bijzondere eigenschappen werden toegedicht, zonder dat daar noodzakelijk een wetenschappelijke basis voor was. Er zijn vier seizoenen, vier basiselementen (water - vuur - aarde – lucht), vier evangelisten, vier heemskinderen. *Vier Bomen* verwijst dan ook niet noodzakelijk naar een plek waar exact vier bomen stonden, maar mogelijk naar een met meerdere bomen begroeide plaats, die in het volksgeloof een heilige betekenis had.

Vierhekkens L: De wijk, gelegen tussen de volgende huidige straten: Poeldendries, Dennendreef, Brielstraat, Bekstraat. Een deel van de Renaat De Rudderstraat en de spoorlijn heette tot in de 19de eeuw Vierhekkens. De naam komt al voor in 1557 en was zeker in 1738 nog in gebruik. De naamsverklaring ligt voor de hand: deze wijk was door vier hekkens van de omliggende gronden afgesloten.

Vierschaar M: Het perceel waarop de verkaveling ligt, maakte vroeger deel uit van een groter perceel waarop herberg Sint-Hubrecht stond. In deze herberg werd door Philip Frans Wouters, heer van Merendree en Vinderhoute de vierschaar gehouden. *Vierschaar houden* betekent ‘recht spreken’; de plaats waar het gerechtshof zetelde werd ook *de vierschaar* genoemd.

Vlietje N: Doorheen de verkaveling loopt een beekje dat nu overwelfd is, uitmondt in de Poekebeek en in de volksmond het Vlietje wordt genoemd. *Vliet* betekent ‘al dan niet gegraven waterloop’.

Voordestraat H en M: *Voorde* betekent ‘doorwaadbare plaats’.

Vosselare V: Gysseling verklaarde in 1960 in zijn *Toponymisch Woordenboek* de plaatsnaam *Vosselare* als een samenstelling van

Germaanse *fursi* 'gaspeldoorn' en *hlaeri* (laar) 'bosachtig moerassig terrein'. Recent onderzoek door Debrabandere, Devos e.a. toont aan dat *Vosselare* 'laar of moerassig terrein waar vossen huisden' betekent.

Vosselaredorp V: De dorpskern van Vosselare.

Vosselare, kerk en omgeving.

Vosselarestraat L: Straat van Landegem naar Vosselare.

Wagenslag M: Een wagenslag is een weg die breed genoeg is voor een paard met wagen.

Wallenbult N: Deze *bult* of *bult* paalde aan de *wal* 'ringgracht' van de pastorie van Nevele, dit is nu Ter Leenen in Nevele.

Warandestraat H: Heette vóór 1977 Veldstraat. *Warande* werd in Hansbeke voor het eerst vermeld in 1443 en betekent 'jachtterrein'.

Westhoek L: Gezien vanaf de kerk van Landegem ligt de Westhoek in het zuiden tot zuidoosten van het dorp. Deze wijk is dus genoemd vanaf een ander meer oostelijk gelegen referentiepunt. Een deel van Westhoek wordt vanaf 1 januari 2019 **Houtakker** genoemd, een ander deel draagt de naam **Korte Houtakker**.

Wildedreef, Wildekoeter L: Het woord *Wilde* is even oud als de plaatsnaam Landegem en komt al in 941 voor. Het is de oude naam van de *Wilde(beek)*, die nu Meirebeek wordt genoemd en betekent 'wild'.

Windgat M: *Windgat* ligt aan de Kale en is 'een schuif van een waterkering, een sluis'. Maar zoals in de Gentse straatnaam Windgaten kan het ook een gat zijn waardoor de wind speelt.

Winkelpotstraat M: Het perceel *Winkelpot* lag op de Melderekouter in een scherpe hoek of *winkel* (zie ook: *winkelhaak*) gevormd door twee wegen en werd verder ook genoemd naar nabijgelegen drenk- of rootputten.

Wulfhoek N: Deze wijk in Nevele kan genoemd zijn naar een zekere (De) Wulf. Het is echter niet uitgesloten dat de naam verwijst naar de vroegere aanwezigheid van wolven in onze streek.

Zandestraat H: De wijk Zande dankt zijn naam aan de droge zandachtige bodem.

Zeistraat N: *Zeistraat* is een verkeerde spelling van *zijstraat* en dit is een straat die op een hoofdstraat uitkomt, in dit geval de Langemunt. In zijn

romans schrijft Cyriel Buysse steeds *Zijstraat*.

Zomergemstraat M: De straat van Merendree naar Zomergem.

Zoutweg L: De vroegere *Zandweg* wordt nu in Landegem *Zoutweg* genoemd. In de overgeleverde documenten lezen we zowel *sautweg* als *santweg* en dit hoeft niet te verbazen want in het oud geschrift zijn een *u* en een *n* soms moeilijk van mekaar te onderscheiden. *Zoutwegen* worden in verband met zoutwinning of zouttransport gebracht. De zoutwegen in Eeklo en Oostwinkel lopen langs een zilte veenlaag, die geschikt was voor zoutwinning. In Landegem komt deze verklaring niet in aanmerking want deze weg loopt niet naar of door een veengebied. *Zoutweg* is dus een verkeerde schrijfwijze voor Zandstraat 'weg door zandgrond'.

Zuid Tragel M: Een *tragel* is een jaagpad waarlangs een schip wordt getrokken of gesleept.

Geraadpleegde werken

G. Andries, *Meetjeslandse toponiemen tot 1600. Lovendegem, Landegem*, 1993.

A. Bollaert, Speciaal Lovaerthnummer, in *Mensen van toen*, jg. 7 (1997), afl. 3.

A. Bollaert, Hoe een Nederlander een straatnaam kreeg in Poesele, in *Het Land van Nevele*, jg. 49 (2018), afl. 2, p. 53-55.

A. Bollaert, S. Derom, 'Meirekasteel' en de 'Heerlijkheid ter Mere', in *Het Land van Nevele*, jg. 43 (2012), afl. 3, p. 11-40.

A. Bollaert, De Poeselse bevolking in 1729, in *Het Land van Nevele*, jg. 15 (1984), p. 221 (kaartje).

A. Bollaert, J. Luyssaert, Perceelsreconstructie van Poesele in de 17^e eeuw met toponymie van de 15^e eeuw tot heden, in *Het Land van Nevele*, jg. 12 (1981), afl. 2-3.

A. Bollaert, De Heren en Dames van Nevele, in *Het Land van Nevele*, jg. 48 (2017), afl. 4.

A. Bollaert, J. Luyssaert, Nevele in oude kaarten, in *Het Land van Nevele*, jg. 44 (2013), afl. 4.

A. Bollaert, J. Luyssaert, Werktekst '*Het Land van Nevele vertelt*' (10 oktober 2010) een verteldag over literatuur, spook- en andere verhalen en de oorsprong van onze straatnamen.

- F. Debrabandere, *Woordenboek van de familienamen in België & Noord-Frankrijk*, Brussel, 1993.
- F. Debrabandere, M. Devos e.a., *De Vlaamse Gemeentenamen. Verklarend woordenboek*, Leuven, 2010.
- S. De Groote, Wolven en wolvenjacht in het Land van Nevele, in *Het Land van Nevele*, jg. 32 (2001), afl. 1, p. 73-80.
- K. De Flou, *Woordenboek der toponymie van Westelijk Vlaanderen, Vlaamsch Artesië, het Land van den Hoek, de graafschappen Guines en Boulogne, en een gedeelte van het graafschap Ponthieu*, 18 dln., Gent, 1914.
- T. De Pauw, m.m.v. J. Van Keymeulen en H. Brok, *Woordenboek van de Vlaamse dialecten, deel III: Algemene woordenschat, Aflevering 3: Flora*, Tongeren, 2002.
- S. Derom en A. Huysman, Het 'Goed ter Meersch', in *Het Land van Nevele*, jg. 43 (2012), afl. 3, p. 41-69.
- M. Devos, Valse katten in het Meetjesland, in *Vriendenboek Luc Stockman*, Aalter, 1998, p. 103-110.
- A. De Wispelaere, G. Andries, M. Devos, *Meetjeslandse toponiemen tot 1600. Waarschoot*, Gent, 2017.
- M. Gysseling, *Gent's vroegste geschiedenis in de spiegel van zijn plaatsnamen*, Antwerpen-Brussel-Gent-Leuven, 1954.
- M. Gysseling, *Toponymisch Woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (voor 1126)*, 2 dln., Tongeren, 1960.
- P. Huys, Advertenties betreffende Het Land van Nevele, gepubliceerd in de 'Gazette van Gend'(1792-1800), in *Het Land van Nevele*, jg. 47 (2016), afl. 1, p. 89.
- P. Huys, Nieuws uit het 'Land van Nevele' in advertenties van de 'Gazette van Gend' (jaargangen 1801-1806), in *Het Land van Nevele*, jg. 48 (2017), afl. 2, p. 77.
- P. Huys, Een volkstelling te Poesele in 1786 (met een naschrift van A.Bollaert), in *Het Land van Nevele*, jg. 24 (1983) afl. 2, p. 106-112.
- A. Janssens, Van herbergen, herbergiers en tappers te Nevele, in *Het Land van Nevele*, jg. 23 (1992), afl. 3, p. 202-220.
- F. Langerlaert, Wat betekent mijn straatnaam?, in *Vlakaf*, jg. 20 (2014), afl. 1, p. 25-27; afl. 2, p. 23-28; afl. 3, p. 19-23; afl. 4, p. 16-19; afl. 5, p. 24-28; afl. 6, p. 16-19.
- J. Luyssaert, *Meetjeslandse Toponiemen tot 1600. Hansbeke*, Gent, 1995.

- J. Luyssaert, *Meetjeslandse Toponiemen tot 1600*. Merendree, Balegem, 1999.
- J. Luyssaert, *Meetjeslandse Toponiemen tot 1600*. Landegem, Sint-Denijs-Westrem/Poesele, 2009.
- J. Luyssaert, *Meetjeslandse Toponiemen tot 1600*. Nevele, Sint-Denijs-Westrem/Poesele, 2011.
- A. Martens, *De Cluyse te Hansbeke, van ermitage tot sociale woonwijk*, Hansbeke, 2006.
- A. Martens, *Hansbeke in 1700*, uitgave Oud-Hansbeke, Hansbeke, 2001.
- K. Mattheeuws, M. Devos, *Meetjeslandse toponiemen tot 1600*. Zomergem, Oosterzele, 1997.
- L. Neyt, Enkele verdwenen herbergen te Merendree, in *Het Land van Nevele*, jg. 18 (1987), afl. 4, p. 199-224.
- J. Vandeveire, M. Devos, *Meetjeslandse toponiemen tot 1600*. Ursel, Sint-Denijs-Westrem, 2008.
- P. Van de Woestijne, *Meetjeslandse toponiemen tot 1600*. Eeklo, Gent, 1994.
- L. Van Durme, *Toponymie van Velzeke-Ruddershove en Bochoute*, 3 delen, Gent, 1988.

Jan Luyssaert
Merendree

**FIETSEN IN HET LAND VAN FILIPS VAN MONTMORENCY,
DE GRAAF VAN HORN**

*Filips van Montmorency naar Antonio Moro in het Jacob van Horne
Museum in Weert.
(Foto André Bollaert)*

Op Sinksenzondag 1568 werden de graven Egmont en Horn op de Grote Markt van Brussel onthoofd op bevel van de Spaanse koning Filips II en de hertog van Alva. Op dinsdag 5 juni 2018, was het exact 450 jaar geleden dat deze terechtstelling plaatsvond. Op vele plaatsen in Nederland, België en Duitsland werd dit herdacht, ook in het Land van Nevele.

Wat voorafging ...

Op 29 januari 1422 huwde Jan II van Montmorency, die tot de Franse topadel behoorde, met Johanna van Fosseux, erfdame van de heerlijkheid Nevele en werd zo de heer van Nevele. Het Land van Nevele zal tot in 1592, met een korte onderbreking, in het bezit blijven van de nakomelingen van Jan II.

Toen er in 1465 een conflict ontstond tussen Jan II en zijn zoon Jan III werd deze laatste door zijn vader onterfd. Hij trok naar Vlaanderen, naar het Land van Nevele en nam zijn intrek op het kasteel Ooidonk dat door zijn voorouders langs moederszijde was gebouwd.

Jan III wordt door zijn vertrek naar Vlaanderen de stamvader van het geslacht 'van Montmorency-Nevele'. In Frankrijk wordt hij 'Jean de Nivelles' genoemd en door zijn weigering zijn vader te volgen in de strijd van de koning van Frankrijk tegen de hertog van Bourgondië wordt hij als een lafaard beschouwd. Vandaar de uitdrukking: 'C'est comme le chien de Jean de Nivelles, il s'enfuit quand on l'appelle'.

In Frankrijk situeert men hem als de heer van Nijvel in Waals Brabant en in Nijvel is de figuur van Jean de Nivelles een apart leven gaan leiden als klokkenluider.

Nijvel ademt en blaast Jean de Nivelles. Hij is de toeristische aantrekkingspool van Nijvel en men vindt er hem echt overal in het verenigingsleven, de folklore, de plaatselijke middenstand tot zelfs in het dienstbetoon.

Het schilderij van Gilbert Declercq, tijdelijk opgehangen aan de koorzijde van de kerk van Nevele, stelt Jean de Nivelles voor als ridder die op een klok het uur slaat met aan zijn voeten een weglopende hond.

'Jean de Nivelles' of 'Jan I van Montmorency-Nevele' werd eind juni 1477 in de kerk van Nevele begraven. Ook zijn afstammelingen en verwanten werden hier meestal in het koor van de kerk begraven.

Zijn kleinzoon Jozef van Montmorency huwde de lutherse Anna van Egmont. Uit dit huwelijk werden vier kinderen geboren: Filips, Floris, Eleonora en Maria. Toen Jozef in 1529 in Bologna (Italië) overleed, verliet zijn weduwe met haar vier kleine kinderen Ooidonk en vestigde zich in Weert (Nederland) waar ze hertrouwde met Jan graaf van Horn. Hun huwelijk bleef kinderloos. De graaf van Horn bepaalde bij testament dat zijn oudste stiefzoon Filips van Montmorency al zijn bezittingen zou erven.

Filips van Montmorency (1524-1568), heer van Nevele en Weert, graaf van Horn

Zoals testamentair bepaald door zijn stiefvader huwde Filips met de calvinistische Walburga van Nieuwenaer. Ze was gravin van Moers (Duitsland) en kon financieel aanspraak maken op het graafschap Horn. Dit huwelijk vormde geen bezwaar voor keizer Karel V die hem hetzelfde jaar een plaats in zijn gevolg aanbood. Horn stond aanvankelijk in de gunst van koning Filips II die hem benoemde tot admiraal van de Nederlanden. Hij werd opgenomen in de Orde van het Gulden Vlies, werd militair gouverneur van Gelre en werd opperbevelhebber van de vloot die de koning terug naar Spanje moest brengen. In tegenstelling tot Egmont en Oranje waren zijn inkomsten eerder bescheiden. Toch onderhield hij een levensstijl in de traditie van de Montmorency's m.a.w. grote sier maken zo dicht mogelijk bij de hoogste gezagsdragers. De tering naar de nering zetten was hem niet bekend.

Als hoofd van de familie voerde Horn een huwelijkspolitiek binnen de Habsburgse invloedssfeer door zijn zussen uit te huwelijken aan leden van het geslacht 'van Lalaing'. Zo raakte hij in conflict met aartsbisshop Granvelle die graag zijn broer Thomas als bruidegom had gezien van Eleonora van Montmorency.

De situatie verslechterde omdat de Vlaamse edelen meer inspraak wilden in staatszaken en zich verdraagzaam opstelden tegenover het opkomende protestantisme. Filips II trok Granvelle terug en liet hem vervangen door de hertog van Alva. Met een list wist hij Egmont en Horn naar Brussel te lokken en liet hen gevangen nemen. Na een schijnproces werden beide

edellieden ter door veroordeeld door onthoofding. De motivering van Horns doodsvonnis werd in vijf punten samen gevat: majesteitsschennis, rebellie, medeplichtigheid aan de samenzwering van Oranje, steun aan het verbond der edelen en zijn optreden in Doornik waar hij, in strijd met zijn opdracht de opstandige ketters zou ontzien hebben.

Zijn zwaar gecontesteerd doodsvonnis dat met dat van Egmont werd uitgevoerd, maakte beide edellieden samen met Oranje onafscheidelijk in de geschiedenis van België en Nederland als het 'Driemanschap ter verdediging van de vrijheden'. Ondanks dat latere studies uitwijzen dat ze vooral hun eigen belang zouden voorop gesteld hebben.

Hun dood valt niet toevallig samen met het begin van de Nederlandse Opstand, beter gekend als de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648). Deze opstand leidde in 1588 tot een splitsing van de Nederlanden in de Noordelijke en de Zuidelijke Nederlanden.

Vanaf de eerste helft van de 20ste eeuw waren historische chromo's in chocoladeverpakkingen enorm populair bij de jeugd; ook hier ontbrak de terechtstelling van de graven Egmont en Horn niet.

Op 5 juni 2018 om 14 uur luidde de doodsklok in alle parochies van Deinze en Nevele en in Deurle en Lotenhulle. Hiermee werd herdacht dat 450 jaar geleden Filips van Montmorency, heer van Nevele en graaf van Horn, op de grote Markt van Brussel werd terechtgesteld samen met Lamoraal, graaf van Egmont die dit jaar ook in Nevele een straat kreeg naar hem genoemd.

We starten onze fietstocht aan de kerk van Nevele en nemen de Kortemunt – stappen over de brug over het Schipdonkkanaal naar Vaart Rechts – rechtsaf naar het kerkhof (de Oostbroek) waar we doorwandelen.

In Nevele voert de graaf van Horn in 1563 een belasting in op grazende dieren (paarden, koeien en varkens) op de Oostbroek die steeds een gemeenschappelijke weide was geweest dit om de straat aldaar te restaureren en enkele andere straten en bruggen te herstellen.

We rijden linksaf in de Zeistraat – steken de Biebuyckstraat over naar de Egelare – we steken de Landegemstraat over naar de Gentstraat.

Nevele had geen stadsmuren. De grenzen van de vrijheid of stad Nevele waren afgesloten met hekkens. Hier stond destijds een ijzeren hek. De volksetymologie deed zijn werk en zo kreeg deze plaats de naam IJzeren Eeksken (eik). De Gentstraat is, zoals de naam het zegt, de middeleeuwse weg van Nevele naar Gent.

Een belangrijke tijdgenote van de graaf van Horn was **Catharina van Boetzelaer**. Door haar huwelijk met Jacob van Vlaanderen werd ze dame van de heerlijkheid van de Woestijne, een heerlijkheid die zich vooral uitstreckte over Aalter en Knesselare. Als overtuigde calviniste organiseerde ze in haar woning in Aalter (het Huis van Praet) regelmatig bijeenkomsten van calvinistische edelen en gaf ze onderdak aan predikanten van de nieuwe leer. Toen haar echtgenoot in 1566 overleed, verliet ze Aalter om er nooit meer terug te keren.

We rijden door tot aan de Moerstaat en slaan rechtsaf – doorrijden tot aan de Engelhoekstraat (linksaf). We rijden verder door de Engelhoekstraat tot aan de Leernsesteenweg en slaan rechtsaf naar de rotonde – we nemen de derde afslag en rijden in de Burgemeester van Crombrugghelaan – we slaan linksaf aan de Leiehoek, nemen het fietspad tot in de Oude Pontweg die overgaat in de Lindenstraat – we rijden linksaf in de Kasteeldreef.

Het golfterrein van de Royal Latem Golf Club, ooit de warande van de heren van Nevele. Een warande is een al dan niet besloten jachtgebied van een adellijke heer. In de middeleeuwen was de jacht een voorrecht van de adel en stonden er heel strenge straffen op het stropen. Bossen in onze regio waren schaars, omdat hout als brandstof en bouw materiaal heel gegeerd was en de betere gronden voor landbouw in gebruik waren. De warande van Deurle ligt niet toevallig op het rivierduinengebied. Magere zanden en een uitgesproken reliëf dat zich niet leent voor de landbouw. Enkel voor varkens kon men de bossen gebruiken die er eikels en paddenstoelen aten. Daardoor kon het bos soms degraderen tot heide. Filips de Montmorency trachtte vanaf 1560 een rente te heffen op gronden waarop nog geen belastingen werden betaald zoals delen van de heide in de Warande in Deurle en in Sint-Martens-Latem die hij tot landbouwgrond omvormde.

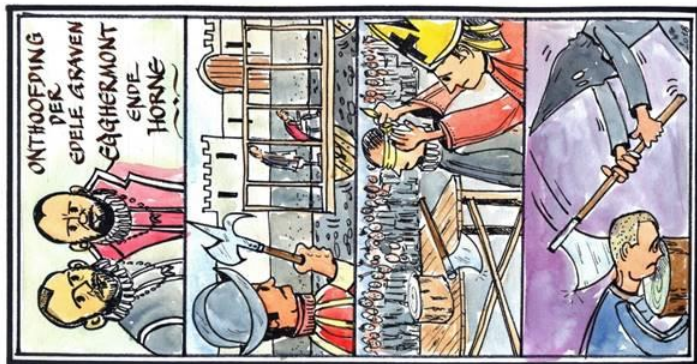
Op het einde van de Kasteeldreef slaan we linksaf in de Nelemeersstraat – we rijden tot aan de Buizenbergstraat (rechtsaf) en volgen deze straat tot aan de Latemstraat waar we rechtsaf slaan – we rijden linksaf in de Reinaertdreef en nemen rechts de Nevelse Warande – we slaan linksaf in de Warandedreef en rijden door tot aan het einde van de straat – we slaan rechtsaf en nemen rechts Muldersdreef tot aan het Cyriel Buyssepad (linksaf) en rijden verder tot aan Deurle kerk.

Het niet meer voorkomen van de namen van de lokale heer van Deurle in de tweede helft van de 12de eeuw wijst er op dat de heerlijkheid vanaf dan onder het gezag van de heer van Nevele is gekomen.

Om alle kosten te dekken volstonden de inkomsten van de heerlijkheid Nevele niet en de graaf van Horn zag zich genoodzaakt om vanaf 1551 gronden en hoeven te verkopen in Sint-Martens-Latem en Deurle. In 1561 liet hij in Deurle een nieuwe molen oprichten.

Via de Dorpsstraat slaan we linksaf in de Philippe de Denterghemlaan – we slaan rechtsaf in de Pontstraat en rijden tot aan het neerhof van Ter Laecke waar halt gehouden wordt aan de hovenierswoning.

Een bedlaegh Liedeken van den Edele Graven van Egghermont ende van Horne

Gij menschen jong en tere, smijt alle vreugd' onder de voet.
 Mijn hart is in benauwdheid zere, al om de graaf van Egmont zoet.
 Die Vlaanderen altijd in nood behoedt.
 Nu is hij hoop'lijk bij de Here, dat menig mens verzuchten doet.
 Gij volk'ren van alle staten, wilt horen en ook wel verstaan.
 Hij deed zijn klacht in boven mate, zo is het ook graaf Horn vergaan.
 Hun harten die waren zeer droef ontdaan.
 Als zij nu op de wagen zaten, 't was om te wenen meen'ge traan.
 Die heren uitverkoren, uit Gent gereden nu terstond.
 De graaf Horne machtig geboren, met d'edele graaf van Egmont.
 De Spanjaarden liepen er dan terstond.
 Marcheerden achter en van voren, ze kwamen te Brussel met herten gezond.
 Men zag een druk bedrijven, van menschen ook van overal.
 Want beide heren moesten blijven, bij 't volk zo menig in getal.
 Dat maakte met wenen zo groot geschal.
 Als men ze beiden ging ontliven, het was voorwaar een schrik'lijk geval.
 De graven die daar kwamen, met de bisschop van leper terstond.
 Zij zijn gekomen beiden samen, op de markt waar het gereedschap stond.
 De bisschop die troostte met woorden zoet,
 Die ook hun klachten wel aannamen, deed aan het volk ook welgemoed.
 Hij knielde daar ter stonde, hij was er in het rood gekleed.
 Hun ogen heeft hij zelf verbonden, al met een zijden sluijer breed.
 Tot sterven die waren zij wel gereed.
 En de scherprechter hier gezonden, die daar nu ook zijn plichte deed.
 Hoor nu mannen en vrouwen, naar hier gekomen vol beklag.
 Beweent de dood van hen met rouwe, hoewel 't wel niemand verand'ren mag.
 Maar dat nu de Here spreekt vol ontzag.
 Dat hij regeerders schenkt vol trouwe, die 't land beschermen nacht en dag.

De aangepaste versie van het moordlied over de graven Egmont en Horn door Erik Wille.

TER LAECKE was in de 14de eeuw een leen dat gehouden werd van de heer van Nevele. In de 17de en 18de eeuw wordt het omschreven als een 'steenen huys van plaisance, met brouwerij, duyvekeete en poort'. Het werd achteraf meerdere keren verbouwd. Een bekende bewoner van het kasteel was de toneelschrijver Gaston Martens (1883-1967), bij ons vooral bekend van 'De Paradijsvogels'.

We rijden verder en nemen links de Veerstraat – ietwat verder slaan we rechtsaf in Amakers – links aanhouden tot aan de Tweekoningenstraat en daar rechtsaf en vervolgens links in de Ooidonkdreef tot aan het KASTEEL OOIDONK – we begeven ons te voet naar de binnenkoer van het kasteel.

Kasteel Ooidonk. De naam Ooidonk wijst op een droge, iets hoger gelegen, plek in een natte omgeving. Dat is nog duidelijk te zien als men van Leerne naar het kasteel rijdt. Het kasteel zelf is aan het uiteinde van de donk opgetrokken, net in de natte vallei. Dat was noodzakelijk om water in de grachten te krijgen. Het huidige kasteel heeft heel wat wijzigingen ondergaan, maar gaat nog terug op zijn oorspronkelijk grondplan: een vierhoek met op de hoeken ronde torens en centraal tussen twee halfronde torens de ingang met ophaalbrug. Wanneer Ooidonk is opgetrokken is niet duidelijk. In de beschrijving die Jan van Fosseux in 1387 van zijn eigendommen laat opmaken, is nog geen sprake van een kasteel, wel van gronden. Hij of zijn directe opvolger hebben waarschijnlijk de burcht opgericht naar de normen van die tijd. Meermaals is het slot (gedeeltelijk) verwoest en in zijn huidig voorkomen zien we een paleisachtig gebouw dat grotendeels teruggaat op de verbouwing van Maarten della Faille, die het opkocht in de naweeën van de onthoofding van Horn. De nadruk ligt op wooncomfort en schoonheid - een tendens die bij latere verbouwingen is voortgezet - en niet meer op militaire aspecten. Getuige hiervan de grote ramen en de relatief dunne muren. De schiet- en kanongaten zijn er nog louter voor de sier.

De graaf van Horn had Ooidonk verlaten toen hij zes jaar was. Wanneer hij later op zijn Nevels kasteel verblijft was er steeds een opvallende stijging van de uitgaven.

Tijdens de periode van zijn gevangenne in Gent in 1567 vinden we bij de uitgaven van de heerlijkheid Nevele enkele verwijzingen hiernaar. Zo werden er tien koppels patrijzen en twee koppels konijnen in het Spanjaardenkasteel te Gent afgeleverd voor hem. Er is ook melding van het

vervoer van een bed, lakens, tinnen eetgerei enz. per schip van Ooidonk naar Gent voor de gevangen graaf.

We nemen de Graaf Henridreef en rijden rechtdoor via de Maaigemdijk tot aan de Oude Leie – we rijden langs de Maaigemdijk rechtsaf tot aan de Leiekant en slaan linksaf. We volgen de Leiekant tot aan de Leernsesteenweg.

We steken de weg over naar de Holdenweg – we slaan rechtsaf in de Meirebeekstraat en rijden door tot aan de Kiekendreef waar we linksaf slaan – op het einde van de straat rijden we rechtsaf in de Meirstraat en nemen het wegje naar de IJspuit – voor de IJspuit slaan we linksaf en volgen het paadje tot in de Lagestraat die we rechtsaf volgen tot aan het Pestelpad (linksaf) – we rijden door via de Oudehofstraat tot aan Vosselaredorp – daar slaan we rechtsaf tot aan de kerk van Vosselare.

De vroegste vermelding van de kerk van Vosselare dateert van 1087. In 1230 had de kerk reeds een belfort met klokken. Zeker sinds de 14de eeuw was hier reeds een broederschap van Sint-Elooi, opgericht door de familie van der Meersch van Nevele. Tijdens de middeleeuwen begiftigden talrijke vooraanstaande families rijkelijk de kerk en lieten zich begraven in het koor o. a. de familie Goethals waarvan Jan en Geeraert samen met de graaf van Horn tot de hofhouding van Karel V behoorden. Tijdens de beide wereldoorlogen werd de kerk totaal verwoest. De huidige kerk werd in 1952 in gebruik genomen.

Iets voorbij de kerk rijden we linksaf de Koestraat in – op het einde van de straat rijden we rechtsaf de Blasiusdriesstraat in – daarna linksaf in de Langemunt tot aan het Schipdonkkanaal. We gaan met de fiets aan de hand via de voetgangersbrug het kanaal terug over naar onze startplaats.

Waar nu het Schipdonkkanaal stroomt, vloeide vóór 1847 de Reigersbeek uit de richting Deinze. Hier vloeide ze samen met de Poekebeek. Deze plaats van samenvloeiing werd 'de Waal' geheten en was de ideale plek om een nederzetting te stichten en een kasteel te bouwen. De heren van Nevele bouwden er eerst een houten versterking en zo'n 1000 jaar geleden een stenen toren, een donjon. In 2013 werd door onze ondervoorzitter Hugo Schaeck de toegangspoort (her)ontdekt. Het werd de aanleiding tot enkele publicaties over het kasteel en de geschiedenis van de heren en dames van Nevele.

Deze fietstocht die op 5 juni 2018 werd gereden was een organisatie van de heemkringen **Het Land van Nevele**, **Arthur Verhoustraete** en de historische kring **Dunsa** met de medewerking van **OKRA-Nevele**, **Erfgoed Deurle** en **Garage Wille**. De fietstocht was verzekerd door **BLOSO**. Onze gidsen waren: Luc Bauters, André Bollaert, Eliane De Poorter, Piet Moerman, Hugo Schaeck en Raf Vanlerberge.

*Volkszanger van dienst was Erik Wille begeleid door zijn accordeonist Luc De Sutter. Zij brachten een aangepaste versie van 'Een beclaegh Liedeken van den Edele Graven van Egghermont ende van Horne' voor het kasteel van Ooidonk.
(Foto Luc Bauwens)*

André Bollaert, Poesele m.m.v. Luc Bauters, Meigem

BIJLAGE: De originele tekst van het moordlied uitgebracht op vliegend blad in 1577.

Een beclaech Liedeken van den Edele Graven van Egghermont ende van Horne.

Op de Wijse: Hoort toe ghy menschen op der Aerden

Ghy Leeuwen jonck en teere
Smijt alle vreugt onder de voet/
Mijn herte is in benautheyt seere
Al om den grave van Egghermont soet/
Die Vlaenderen altijts in noot by stoet/
Hy is nu hop'ick by den Heere
t'welck menich mensche versuchten doet.

Ghy volcken van alle staten
Wilt hooren en wel verstaen/
Hy dede zijn clachte boven maten/
So dede oock den Grave van Horne saen/
Haer herten waren met drucke bevaen/
Als sy bey op den waghén saten/
T'was om te beweene met menig traen.

Adieu Heeren van Ghent verheven
Soo sprack onsen Grave minioot
Ick duchte ick sal corts laten mijn leven/
Mijn herte en was noyt in meerdere noot
Ick en dachte niet om dit weder-stoot
Doen my dat Toyson wierdt ghegeven

Van Conick Philippus den Prince groot.

Met rechte mach ick wel claghen
Dat my dees Fortuyne is geschiet/
Want ick noyt in voorleden daghen/
De Prince hebbe besweken siet/
Goet schat ryckdomme en spaerde ic niet/
Dus duncket my quaet om verdragen/
Noyt man soo druckich sijn leven en liet.

Och ist nu al vergheten
Ick bidde u de waerheyt my spelt/
Dat ick my soo eerlijck hebbe ghequeten/
Door Sinte Quinten t'zy u vertelt/
De Lelie hielp ick smijten in t'velt/
Den Leeu en wierdt daer niet verbeter
Maer hy domineerde met groot ghewelt.

Mijn leven menigher uere/
Hebbe ick voor den Prince gheavontuert/
Doen Vlaendren was in groote dangiere/
Van die Fransoysen nijdig bekeurt/
Sy hebben de Mueren van Duynkercken gescheurt/
Berghen rafeerden sy metten viere/
Maer haer boosheyt en heeft niet langhe gheduert.

Als ick dit hebben vernomen
Dat Vlaendren was in 't ghepijn/
Over dach en nacht ben ick ghecomen
Al door Godts gratie soet van aenschijn
Daer quam soo menig stout Ruyter met mijn/
En voet-knechten niet om vervromen
Sy wilden den Coninck getrouwe sijn.

Lijf en goedt stelde ick te pande/
Voor onsen Price vermaert/
Met de Heeren van desen Lande/
Hebbe ick het West-quartier bewaert
De Fransche slach-oorden hebbe ick beswaert/

Sy en behaelden daer niet dan schande/
Want sy moesten ruymen t'zy u verclaert.

Ghelijck Moyses waerachtich/
Regeerde ick de Scharen seer snel
Tot dat sy wierden tweedrachtich
Ghelijck de Kinders van Israel
Den eenen was goet den anderen rebel/
Door t'derven van onsen Coninck machtig
En cost ickse niet langher bestieren wel.

T'is quaet twee Heeren beminnen
Soo ons de Schrifture belijt/
Die different zijn van sinnen
en den eenen den anderen benijt
Soo heb ick ghevaren in s'werelts crijt/
Als den eenen geen troost en cost gewinne
Den anderen heeft hem daer in verblijt,

Hoet is ick ben in 't lijden
Ick sal't moeten besterven voorwaer
Ut die Stadt van Ghendt soo moet ick rijden/
Noyt dinck en ghinck mijn herte soo naer/
Adieu Edel mannen van Ghendt eerbaer
God blijf by u aen alle zijden/
En blijft doch den Coninck getrouwe eenpaer.

Dus zijn dees twee Heeren vercozen
Ut Ghendt ghereeden terstont/
Den grave van Horen machtichg geboren
Metten edelen Grave van Egghermont/
En die Spaignaerden ick doet oorcont
Die ghingen hier achter en voren/
En quamen te Brussel met herte gesont.

En sach daer druck bedrijven
Vanden volcke groot ende smal
Want bey die Heeren moesten daer blijven
T'volck was vol druck daer over al/

Sy maecten met weenen so groot geschal/
Alsmense beyde ghinck ontlijven/
T'was voor haerlieder groot ongheval.

Eggermont naer het betamen
Met den Bisschop van Yperen vroet/
Sy zijn ghecome bey te samen/
Op de mert daer de ghereetschap stoet/
Den Bisschop troosten hem met woorden soet/
Daer nam hy oorlof t'zijnder vramen/
Aen alle menschen seer wel ghemoet.

Noch knielden hy ten selven stonden
Oock was hy in 't roode ghecleet
Sijn ooghen heeft hy selve verbonden
Met eenen zijden Sluyder Godt weet
Tot sterven was hy wel bereet/
Den Scherp-rechter was daer gesonden/
En dede Justitie ick segge u bescheet.

Oorlof ghy mans en vrouwen/
Al-hier ghecome om t'hooren gheclach/
Beweent des Heeren doot met rouwen/
Hoe wel dat niemand beteren en mach
maer laet ons den Heer bidden sonder verdrach/
Dat hy Regeerders seynde vol trouwen
Die't Lant beschermen nacht ende dach.

Gedruckt te Gendt/by Gaultier Manilius

DE TERECHTSTELLING VAN EGMONT EN HORN IN DE KUNST

Tijdens het gouverneurschap van de hertog van Alva, verspreidden zijn tegenstanders in 1569 een prent met als titel 'Alva's troon'. Het was een allegorische voorstelling van de geschiedenis van de opstand in de Nederlanden en de bloedige onderdrukking ervan.

Na het aflopen van het 'Twaalfjarig bestand' (1609-1621) wordt de strijd tussen Spanje en de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden hervat en vanaf dan krijgt de afbeelding een tweede leven door een nieuwe prent van de Middelburgse artiest Jan Pietersz. van de Venne uit 1622 die zich liet inspireren door de originele prenten uit de 16de eeuw.

De nieuwe allegorische voorstelling werd zeer populair. Er zijn op dit ogenblik nog een twintigtal schilderijen bekend die gebaseerd zijn op het werk van van de Venne o.m. in Deutsche Historische Museum (Berlijn), het Zeeuws Museum (Middelburg), het Centraal Museum (Utrecht), het Prinsenhof (Delft), het Museum voor Schone Kunsten (Brussel), het STAM (Gent), het kasteel van Beloeil en het kasteel van Ooidonk.

Voor Alva knielen zeventien geketend vrouwen, waarvan enkele met een wapenschild. Zij verpersoonlijken de Zeventien Provinciën. Voor hun ogen verscheurt Alva een charter; andere verscheurde charters liggen op de vloer. Achter de vrouwen staan vertegenwoordigers van de adel en de statenvergaderingen. Zij staan op palen in plaats van op voeten en houden de hand voor de mond om hun vrees om te bewegen en te spreken aan te tonen. Zo hopen ze een confrontatie met de 'Bloedraad' te ontlopen.

De hertog Alva zit links op een troon, omringd door edelen en geestelijken die hem slechte raad geven. Links achter hem staat kardinaal Granvelle die hem met een blaasbalg wraak en moordlust inblaast. De duivel boven hen spiegelt hun als beloning de keizerkroon en de pauselijke tiara voor.

Door de ramen is te zien dat er enkele terechtstellingen worden uitgevoerd o.m. de onthoofding van de graven Egmont en Horn.

Een talrijke menigte staat rond het schavot vanwaar het bloed in een vijver vloeit waaruit de landvoogdes Margaretha van Parma de geconfisqueerde goederen vist. Bij sommige versies staat een spaarpot op de trede naast de troon van Alva, een verwijzing naar de geldhonger van de hertog.

André Bollaert
Poesele

Met dank aan ons bestuurslid Luc Bauwens om ons op dit werk te wijzen dat zich in het Deutsche Historische Museum in Berlijn bevindt.

DE NEVELSE FAMILIE BAFORT, TWEE EEUWEN GELEDEN (1816)

Uit de *Gazette van Gend* (GvG), jaargang 1816, haalden we de gegevens voor deze korte bijdrage over een familie in Nevele en Drongen uit die tijd, d.w.z. de eerste jaren van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden, toen Nederland en België samen geregeerd werden door koning Willem I, althans tot september van het jaar 1830, toen de Belgische Revolutie een einde maakte aan zijn bewind. Het gaat om de familie **Bafort**, afkomstig uit Lotenhulle > Poesele > Nevele, met een vertakking naar het aanpalende Drongen.

In de *Gazette van Gend* nr. 424 van nieuwjaarsdag 1 januari 1816 stond een advertentie met de hiernavolgende inhoud (kort samengevat).

Er zou op zaterdag 13 januari 1816 in de herberg *de Dry Hoeden* bij Joseph Van Gansbeke in Nevele een openbare verkoping plaats hebben, geleid door de Nevelse notaris Judocus Albert Seriacop. Hij was daartoe aangesteld door de Civiele Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent, bij vonnis van 10 oktober 1815.

Deze (gedwongen) verkoping gebeurde op verzoek van een aantal erfgenamen van Pieter-Francies en Pieter-Jacobus Bafort, beiden overleden in Nevele. Onder deze erfgenamen waren ook enkele inwoners van Drongen.

De te verkopen huizen, gronden en renten - verdeeld over tien kopen - waren bijna alle in Nevele gesitueerd, behalve een partij land in Poesele en een tweewoonst in Sint-Martens-Leerne.

Koop 1: een woning van twee etagen, met hof, ommuurd, met nog een klein huisje daarop, staande in Nevele *op de Markt*, 25 a 75 ca groot, nog tot 30 april 1816 gebruikt door sieur Jacobus Van Poucke. Ingesteld op 3600 fr.

Koop 2: een huis en erf, met een partij land erbij, gestaan en gelegen binnen Nevele, 26 a 42 ca groot, gebruikt nog tot 30 april 1816 door Karel Colpaert. Ingesteld op 600 fr.

Koop 3: een partij zaailand te Nevele, genaamd *'t Stuk bij de Prostdye*, 1 ha 19 a 20 ca groot, tot kerstavond 1816 gebruikt door Lieven Beyaert. Ingesteld op 1800 fr.

Koop 4: een partij bos te Nevele op de wijk *Veldeken*. Ingesteld op 350 fr.

Koop 5: een partij zaailand in Poesele. Ingesteld op 1310 fr.

Koop 6: een huis, zijnde een tweewoonst, te Sint-Martens-Leerne, 3 a 73 ca groot, gebruikt nog tot 30 april 1816 door Jan Baptiste De Coninck. Ingesteld op 650 fr.

Kopen 7 & 8: twee renten, ten laste van twee Nevelaars, m.n. Joannes Cneuvelds, resp. de weduwe en kinderen van Pieter Pauwels. Ingesteld op 700 fr., resp. 100 fr.

Koop 9: een huis en erf, met smidse, staande in Nevele *aen den Spriet*, 15 a groot, gebruikt nog tot 30 april 1816 door Jan Baptiste De Visschere. Ingesteld op 910 fr.

Koop 10: een partij land te Nevele, ook gelegen *aen den Spriet*, 44 a 70 ca groot, voordien tot kerstavond 1815 gebruikt geweest door Pieter Minnens. Ingesteld op 550 fr.

Totaal bedrag van de instel op de tien kopen: 10.570 fr.

Dit waren - in de volgorde zoals vermeld in de GvG-advertentie - de respectieve erfgenamen van Pieter-Francies en Pieter-Jacobus Bafort:

1. Joannes Lootens, landbouwer te Hansbeke, getrouwd met Marie-Anne Bafort.
2. Pieter Jacobus Beaufort (*sic*), landbouwer te Nevele, getrouwd met Colette Bafort.
3. Pieter Augustinus T'hooft, landbouwer in Vosselare, getrouwd met Caroline Bafort.
4. Marie Bafort, spinster in Nevele.
5. Francisca Bafort, spinster in Drongen (zie hierna onder II.A.4).
6. Regina Bafort, dienstmeid in Koolskamp.
7. Lieven Vyncke, timmerman in Landegem, getrouwd met Catherine Bafort.
8. Therese en Francies Bafort, dienstboden in Nevele (zie hierna onder II.A.7 en A.9).
9. Jan Baptiste Bafort, landbouwer in Hansbeke, in eigen naam en als *administrateur provisoire* over Catherine Bafort ('alsnu gesteld in interdictie').
10. Augustinus Verstraeten, curator over David Bafort, *absent en soldaat* (zie hierna onder I.A.5).
11. Bernardus Landuyt, landbouwer in Drongen, als voogd over Rosalie, Marie-Therese, Joseph en Marie Bafort, alle vier kinderen van wijlen Lieven Bafort (en van Maria Magdalena De Vreese, die later hertrouwd was met Bernardus Landuyt) (zie hierna onder II.A).

12. Pieter Minnens, mulder te Nevele, in eigen naam en als curator van Pieter Bafort, *absent en soldaat*, en als voogd over de vier minderjarige kinderen van wijlen Rosalie Bafort uit haar huwelijk met Pieter Nieulant, m.n. Pieter, Eduard, Joseph en Francisca Nieulant.

13. Augustinus Bafort, landbouwer in Nevele, in eigen naam en als curator van Stephanus Bafort, *absent en soldaat*.

14. Josephus Vandermeulen, landbouwer te Nevele, als voogd over de twee minderjarige kinderen van wijlen Pieter-Jacobus Bafort uit diens tweede huwelijk met Rosa Van de Gehuchte, m.n. Judocus (Josse) Bafort en Catharina Bafort († 2 aug. 1816).

15. Lieven Goethals, landbouwer in Drongen, als curator van Lieven Bafort, *absent en soldaat*.

16. Jan Baptiste Bafort, landbouwer in Drongen.

17. Judocus Minnens, wagenmaker in Nevele, gehuwd met Jeanne Bafort (zie hierna onder I. C.5).

18. Pieter Taelman, landbouwer in Drongen, als voogd over de twee minderjarige kinderen van wijlen Pieter Bafort [en Isabella De Voet], m.n. Marie Catherine en Francisca Bafort (zie hierna onder II.B.4).

De openbare verkoping op 13 januari 1816 gebeurde in aanwezigheid van:

a. Jacobus Lampe, meester-kleermaker in Nevele, als bijstaande voogd over de vier minderjarige kinderen van Pieter Nieulant (cfr. nr. 12).

b. Jan Baptiste Bafort (cfr. nr. 16), landbouwer in Drongen, als bijstaande voogd over de twee minderjarige kinderen van wijlen Pieter Bafort te Drongen (cfr. nr. 18).

* * *

Tot zover een analyse van de inhoud van de advertentie. Leden van de familie Bafort (en/of aangetrouwden) woonden dus enigszins verspreid in de vrij onmiddellijke buurt: Hansbeke, Landegem, Nevele, Vosselare en Drongen.

I. De Nevelse tak der Baforts

In de GvG-advertentie staat te lezen dat de aangekondigde verkoping gebeurde op het verzoek van een aantal erfgenamen van Pieter-Jacobus Bafort en Pieter-Francies Bafort, beiden overleden in Nevele, resp. in 1808 en 1814. Wie waren deze erflaters?

A. Het ruimst zijn we geïnformeerd over Pieter-Jacobus Bafort (fs. Petri).

Gedoopt als **Petrus Jacobus Bafort** werd hij later soms alleen vernoemd met zijn tweede voornaam Jacobus (Jacques), alhoewel hij zelf in zijn signatuur altijd de twee voornamen samen gebruikte. Hij werd geboren in Nevele op 6 juni 1746, als zoon van Petrus Bafort (uit Poesele) en van Judoca van Doorne (uit Nevele) en 's anderendaags gedoopt met als doopheffers Joannes Bafort en Maria Theresia van Doorne.

Hij trouwde in Nevele op 2 mei 1775 (een spoedhuwelijk!) met de 20-jarige Nevelse Maria Joanna van Compostelle (fa. Joannis Baptistae), met als getuigen zijn vader Petrus Bafort en Maria De Mulder (moeder van de bruid). Hun kinderen werden in Nevele geboren. Het valt op dat de eerste vier kinderen als 'Beaufort' in het doopregister geboekt staan, ofschoon de vader zelf als 'Bafort' signeert (zie A.4):

A.1. Regina Beaufort (*sic*) fa. Jacobi, geboren 8 en gedoopt 9 november 1775; doopheffers: de grootouders Petrus Beaufort en Maria De Mulder.

A.2. Rosalia Beaufort fa. Jacobi, geboren en gedoopt 6 januari 1777; doopheffers: de twee andere grootouders Joannes Baptista van Compostelle en Judoca van Doorne.

Rosalia (zie erfgenamenlijst nr. 12), spinster van beroep, trouwde in Nevele op 27 messidor j. VII (of 15 juli 1799) met de Nevelse bakker Pieter Nieuwlandt (fs. J.Fr. en NN. Lampe) en stierf in Nevele op 14 oktober 1810, met achterlating van vier kinderen in leven, m.n. Pieter¹, Eduard, Joseph en Francisca; een vijfde kind, Joanna Maria (*1790 / †1791), was al eerder overleden, 9 maand oud.

A.3. Petrus Beaufort fs. Petri Jacobi, geboren en gedoopt 6 augustus 1778; doopheffers: Petrus van Compostelle en Joanna Francisca Beaufort.

A.4. Catharina Beaufort fs. Petri Jacobi, geboren 19 en gedoopt 20 maart 1780; doopheffers waren Petrus Franciscus Beaufort (*sic*) en Maria Catharina van Doorne. De akte draagt de signaturen van vader 'Pieter Jacobus Bafort' (*sic*) en dooppeter 'Pr. Frans Bafort' (*sic*). Catharina stierf in Landegem op 3 februari 1843, 63 jaar oud.

A.5. David Bafort (*sic*) fs. Petri Jacobi, geboren en gedoopt 14 augustus 1783 (*zie afb. 3*); dooppeter: Philippus Hubertus Bafort; sign. 'Bafort' van vader en peter van de dopeling. In het jaar 1816 wordt David vermeld als soldaat (zie de erfgenamenlijst nr. 10).

¹ Rosalia, nog ongehuwd, beviel op 30 floréal j. V (= 19 mei 1797) van een illegit. zontje, dat Pierre Jacobus Bafort genoemd werd; de geboorteaangifte gebeurde door Rosalia's vader, Pieter Jacobus Bafort. De geboorte werd nadien door haar huwelijk gewettigd en de naam van het jongentje werd tot Nieuwlandt gewijzigd.

A.6. Livinus Bafort fs. Petri Jacobi, geboren 28 en gedoopt 29 november 1784; dooppeter: Livinus Bafort (uit Nevele en wonende in Drongen - zie hierna II.A), die signeert.

A.7. Theresia fa. Petri Jacobi Bafort alias Beaufort (*sic*), geboren en gedoopt 1 december 1786; dooppeter: Pieter Judocus Bafort (hij signeert aldus), uit en te Nevele.

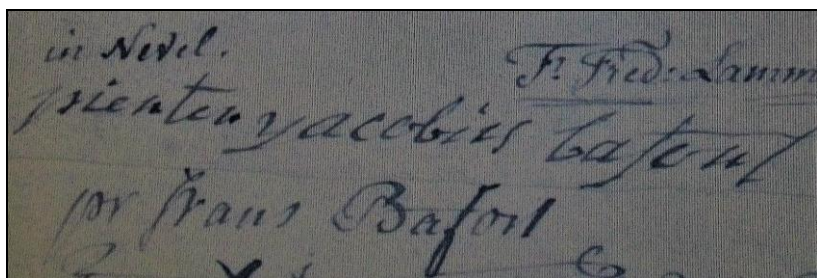
A.8. Stephanus fs. Petri Jacobi Bafort alias Beaufort (*sic*), geboren 26 en gedoopt 27 december 1787; dooppeter: Pieter Bafort (hij signeert aldus), uit en te Nevele.

A.9. Franciscus fs. Petri Jacobi Bafort alias Beaufort (*sic*), geboren en gedoopt 14 juli 1793 (*zie afb. 1*); dooppeter: Petrus Franciscus Bafort (hij signeert: Pr. Frans Bafort).

Franciscus werd later wagenmaker van beroep; hij trouwde met Francisca Verhoeve (Bachte-Maria-Lerne 1790 - Nevele 07.01.1868) en stierf in Nevele op 2 november 1864; hij werd in zijn beroep opgevolgd door zijn eigen zoon Petrus Bafort (° ca. 1823), eveneens wagenmaker.

A.10. Marianne Bafort, dochter van Pierre Jacques Bafort, geboren in 1796/97; dit dochtertje stierf in Nevele op 10 maart 1800, drie jaar oud.

A.11. Philippus Livinus Bafort, zoon van Pierre Jacques Bafort, *maréchal de fer* in Nevele/ Veldeken, en van Jeanne Marie van Compostelle, geboren 11 prairial jaar VI (of 30 mei 1798); dit zoontje stierf zeven dagen later, op 6 juni 1798.

Afb. 1. De handtekeningen van Pieter-Jacobus en Pieter-Frans Bafort op de doopakte van 14 juli 1793.

De houten hanepoten van hoefsmid Pierter (*sic*) Jacobus Bafort en de welgevormde signatuur van rentenier Pr Frans Bafort.

Op 1 september 1802 stierf Joanna Maria van Compostelle (° 1755), 47 jaar oud, na aan elf (of misschien meer?) kinderen het leven geschonken te hebben.

Vermoedelijk in 1804 (maar blijkbaar niet in Nevele) hertrouwde weduwnaar Pieter Jacobus Bafort met de 25-jarige Rosa(lie) Vandegehugte (° ca. 1779), met wie hij nog twee kinderen kreeg (zie de erfgenamenlijst, nr. 14):

A.12. Josse Bafort, geboren in Nevele op 29 floréal jaar XIII (= 19 mei 1805); de moeder wordt hier vermeld als 'Reine' (= Regina) Vandegehugte.

A.13. Catherine Bafort, geboren in Nevele op 19 maart 1807; de moeder wordt vermeld als 'Rosalie' Vandegehugte. Het meisje stierf in Nevele op 2 aug. 1816, 9 jaar oud. Aangifte van haar overlijden door Joannes Christiaan Josephus Vandermeulen, haar 'schoonvader' (= stiefvader).

Anderhalf jaar na de geboorte van zijn jongste kind overleed de 62-jarige hoefsmid Pieter Jacobus Bafort in zijn woonst aan de Vierboomstraat te Nevele op 16 september 1808.

B. Over Pieter-Francis Bafort, ook vernoemd als erflater in de advertentie van 1 januari 1816, is ons iets minder bekend. Hij was de oudste broer van de voornoemde Pieter Jacobus. Hij was geboren in Nevele op 5 december 1742 en werd dezelfde dag gedoopt als Petrus Franciscus Beaufort (*sic*), zoon van Petrus Beaufort en van Judoca van Doorne; doopheffers waren Joannes Beaufort en Veronica de Jaegher (die allebei ook getuigen waren geweest bij het huwelijk van de ouders, getrouwd in Nevele op 30 november 1741).

Pieter Franciscus, die ongehuwd bleef en als 'rentenier' leefde, komt voor op talrijke documenten betreffende de familie: hij signeerde altijd als 'Pr Frans Bafort' en werd allicht met Fran(cie)s aangesproken. Dit was ook de naam waaronder zijn overlijdensakte werd genoteerd. Hij overleed in Nevele op 10 maart 1814. De akte van 11.03.1814 vermeldt hem als 'François Bafort, 72 ans, *particulier*', zoon van wijlen Pierre en Jossine Van Doorne, overleden gisteren op het middaguur in zijn eigen woonst te Nevele, 'section de Ville' (= dorpscentrum). Hij bleef levenslang vrijgezel. Voor zijn overtalrijke neven en nichten moet hij allicht de spreekwoordelijke 'rijke suikeroom' geweest zijn. Hij is ook bekend in het lokale verenigingsleven, o.m. als stichtend lid (in april 1791) van de Nevelse boldersgilde 'De Eendracht'².

² Zie *Het Land van Nevele*, jg. 18, afl. 3 (1997), p. 192, noot 3.

C. De herkomst der familie Beaufort/Bafort (Lotenhulle > Poesele > Nevele)
Kort na 1700 woonde in Poesele het gezin van Joannes **Bafort** (aldus geschreven in het Poeselse doopregister!) en Petronilla Verdonck³. Zij waren op 12 januari 1712 in Poesele getrouwd. Uit de huwelijksakte⁴ blijkt dat Joannes (II) Bafort een zoon was van Joannes (I) en dat die vader Jan Bafort (die huwelijksgetuige was) afkomstig was van Lotenhulle⁵.

In het jonge gezin Bafort-Verdonck werden in Poesele hun drie zonen geboren en gedoopt, resp. Joannes Bafort III (° 28 januari 1713), Petrus Bafort (° 26 oktober 1714) en Philippus Bafort (° 20 augustus 1717).

Op 30 november 1741 trouwde de tweede zoon, de dan 27-jarige Petrus Bafort, in Nevele met Judoca van Doorne, die vermoedelijk weduwe was⁶; hun huwelijksgetuigen waren Joannes Bafort (de vader van de bruidegom?) en Veronica de Jaeghere.

Het echtpaar Petrus Bafort-Judoca van Doorne zorgde voor een 'kroostrijk' gezin. In het Nevelse doopregister werden de tien kinderen onder diverse familienamen geboekt (7 als *Beaufort*, 2 als *Bafort* en 1 als *Befort*). Drie van de zonen (C.1, 3 en 8) hadden een dubbele voornaam, beginnend met hun

³ Zie *Het Land van Nevele*, jg. 18, afl. 3 (1997), p. 192, noot 3.

⁴ PR Poesele, Huwelijken, f° 78: "Anno 1712, die 12 januarij, factis proclamationibus matrimonio juncti sunt *Joannes Bafort fs. Jans* et Petronilla Verdonck, testibus *Joanne Bafort patre sponsi ex Loo ten Hulle* et Maria de Buck, et me, P. Leijsen, pastore".

⁵ Jan Beaufort (Lotenhulle 1655-1715) was als grootvader dooppeter van Joannes III Bafort (°Poesele 1713) en zijn vrouw Livina Tibaut was als grootmoeder doopmeter van Petrus Bafort (°Poesele 1714). Lotenhulle blijkt de echte bakermat van deze familie geweest te zijn, evenwel onder de naam Beaufort. De geschiedenis van die familie aldaar zou een apart hoofdstuk vormen. In de parochieregisters van Lotenhulle zijn tussen 1639 en 1721 in totaal 30 dopen genoteerd, alle op naam Beaufort, benevens 15 huwelijken waarvan 14 op naam Beaufort tussen 1633 en 1723 en 1 op naam Bafort in 1783, en 18 overlijdens waarvan 16 op naam van Beaufort tussen 1642 en 1729, 1 als Beaufort in 1718 en 1 als Bafort in 1730.

⁶ In de Nevelse doopregisters (f° 15v°), 1 april 1733, vinden we immers de doop van ene Franciscus Compostelle, *zoon van* Guilielmus Compostelle en van *Judoca van Doorne*; het jongentje stierf in zijn tweede levensjaar, op 26.09.1734. Gaat het hier om een toevallige naamgenote, of werd de voornoemde Judoca van Doorne later - in een tweede huwelijk - de vrouw van Pieter Bafort?

vaders-naam Petrus; reden waarom ze later bij voorkeur bij hun tweede naam genoemd werden; een vierde zoon (C.9) heette alleen maar Petrus... Dit waren die tien kinderen:

C.1. Petrus Franciscus Beaufort, geboren en gedoopt op 5 december 1742; doopheffers: Joannes Beaufort en Vironica (*sic*) de Jaegher. Zie hiervoren onder **B**.

C.2. Livinus Beaufort, geboren en gedoopt op 14 mei 1744; doopheffers: Livinus van Doorne (vervangen door Gerardus van Doornevelt) en Maria de Vos. Zie hierna onder II. Drogen.

C.3. Petrus Jacobus Bafort, geboren 6 en gedoopt 7 juni 1746; doopheffers: Joannes Bafort en Maria Theresia van Doorne. Zie hiervoren onder **A**.

C.4. Philippus Hubertus Beaufort, geboren 2 en gedoopt 3 november 1748; doopheffers: Philippus Beaufort en Maria Livina van Doorne. Hij huwde met Joanna de Mulder, bij wie hij in Nevele ten minste vier kinderen had, waarvan er een paar jong stierven, m.n. Jacobus (1780-1797) en Louis (1794-1799); een dochter Catharina (1789-dec. 1817) was spinster. Een zoon Jan Baptist (1789-10.09.1850) was landbouwer op Nevele/Kerrebroek en trouwde met Maria Theresia de Trooster (1790-1864) bij wie hij ten minste drie kinderen had, m.n. Joseph, 1816-1838; Amelia, 1819-1847 en Jan Francies, 1828-1864.

Philippus Hubertus Bafort is op 27-10-1794 in Oostkamp overleden⁷. De weduwe Jeanne de Mulder († na 1817) hertrouwde daarna nog met Joseph Vanderplaetsen (of Verplaetse) fs. Maurus, landbouwer te Nevele in de wijk Kerrebroek.

C.5. Joanna Francisca Bafort, geboren 15 en gedoopt 16 maart 1751; doopheffers: Rogerius Verleije en Joanna Francisca Beijaert. Zij trouwde met Joannes Judocus (Jean-Josse) Minnens (ca. 1745-28.06.1817), wagenmaker in Nevele/Vierboomstraat, met wie zij o.m. een zoon Pieter Minnens (*1779) had, die in 1816 mulder in Nevele was. Een dochter Colette Minnens (1783-1803) stierf op 20-jarige leeftijd. Een andere dochter Catherine Minnens (1777-1807) was getrouwd met Jan-Baptiste Beyaert, koopman in Nevele.

C.6. Joannes Bafort, geboren en gedoopt 16 maart 1753; doopheffers: Joannes Bafort en Francisca van Speijbrouck.

C.7. Joanna Catharina Beaufort, geboren en gedoopt 15 februari 1755; doopheffers waren Joannes van Doorne en Catharina Beaufort.

⁷ Met dank aan Hugo Schaeck voor deze aanvulling.

C.8. Petrus Judocus Beaufort, geboren en gedoopt 7 juli 1756; doopheffers: Judocus van Doorne en Joanna van Hese. Hij bleef ongehuwd en was landbouwer in Nevele/Vierboomstraat. Hij overleed daar, 42 jaar oud, op 12 messidor j. VI (of 30 juni 1798) en wordt in de overlijdensakte 'Pierre Josse Bafort *dit* Beaufort' genoemd. Overlijdensaangifte door zijn oudste broer 'François Bafort *dit* Beaufort, jeune homme, *rentier*, 55 ans', die signeert als Pr Frans Bafort (zie onder C.1).

C.9. Petrus Beaufort, geboren en gedoopt 4 mei 1758; doopheffers: Petrus Maenhaut en Judoca Loontjens. Zie hierna onder II. Drongen.

C.10. Maria Catharina Beaufort, geboren en gedoopt op 8 september 1760; zij overleed, ongehuwd, in Nevele op 8 mei 1807, in haar 47ste levensjaar.

II. De Drongense tak der Baforts

Twee zonen - resp. 2^e en en 9^e kind in het Nevelse gezin van Petrus Bafort en Judoca Van Doorne (zie hiervoren, C.2 en C.9) - zijn naar Drongen verhuisd en hebben er een gezin gesticht, namelijk **a.** Livinus Bafort (°1744), getrouwd met Maria Magdalena De Vreese, en **b.** Petrus Bafort (°1758), getrouwd met Isabella De Voet.

A. Het gezin van **Livinus Bafort**, getrouwd met Maria Magdalena **De Vreese**.

Livinus Bafort fs. Petri (zie nr. 11 van de erfgenamenlijst) werd geboren in Nevele op 14 mei 1744 als zoon van Petrus Bafort uit Poesele en van Judoca Van Doorne uit Nevele. Hij was landbouwer in Drongen, waar hij overleed op 24 september 1807, 65 jaar oud.

Hij huwde op 16 september 1783 in Lotenhulle met Maria Magdalena De Vreese fa. Caroli, die geboren was in Drongen als dochter van Carolus de Vreese uit Drongen en van Isabella Verbaen uit Sint-Jans-Leerne. Zij stierf in Drongen op 30 januari 1822.

Na de dood van haar eerste man (†1807) was ze hertrouwd met Bernardus Landuyt, zoon van Petrus en van Maria Anna Stofferis; Bernardus stierf in Drongen op 24 maart 1825.

Van de acht kinderen van Livinus Bafort en Maria Magdalena De Vreese, die in Drongen geboren werden, zijn er enkele op vroege leeftijd gestorven:

A.1. Joannes Franciscus, geboren en gedoopt op 15 februari 1785; doopmeter was zijn paternele grootmoeder Judoca van Doorne (zie onder I.C); hij overleed in Drongen op 22 juni 1802, bijna 18 jaar oud.

A.2. Joanna Theresia, geboren op 28 april 1790 en in Drongen gestorven 7 oktober 1794, in haar vijfde levensjaar.

A.3. Francisca, geboren en gedoopt op 3 maart 1792; doopheffers: Philippus Bafort uit Nevele en Joanna Maria de Vreese uit Lotenhulle; de vader is bij de doop afwezig. Blijkens de erfgenamenlijst van 1816 (nr. 5) woonde Francisca toen als spinster in Drongen.

A.4. Rosalia, geboren 10 en gedoopt 11 april 1794; doopheffers: Petrus Judocus Baffort (zie I.C.8) en Catharina Minnens (zie I.C.5), beiden uit Nevele.

A.5. Maria Theresia, geboren op 18 april 1796 en nooddoop thuis door Francisca Comparé; in de kerk *sub conditione* gedoopt op 19 april met als doopheffers Christoffel Bernardus Martens uit Lotenhulle en Isabella De Voet uit Vosselare.

A.6. Josephus, geboren op 6 april 1798 en nooddoop thuis door Maria Roegis; doopheffers: Josephus Martens uit Lotenhulle en Maria Catharina Bafort uit Nevele; gestorven in Drongen op 22 januari 1816, bijna 18 jaar oud.

A.7. Maria Anna, geboren 1804 (?) - Nevele 2 november 1838; gehuwd ca. 1827 met Augustinus De Winter (° Landegem 1800), landbouwer te Nevele op de wijk Oossche. Zij hadden er ten minste vijf kinderen, waarvan drie jonggestorven (Rosalia, 06.05.1829-03.06.1842; Bernardus, 01.09.1831-05.07.1852, en zijn tweelingsbroer Bruno, 01.09.1831-06.01.1864, gehuwd met Amelia van de Velde; Maria-Theresia, 04.07.1833-31.10.1841; Amelie, 12.09.1835-01.06.1839).

B. Het gezin van Petrus Bafort, getrouwd met Isabella De Voet.

Petrus Bafort fs. Petri (zie nr. 18 van de erfgenamenlijst) was geboren in Nevele op 4 mei 1758. Hij woonde als landbouwer in Drongen, op Noordhout. Hij stierf in Gent, op 11 oktober 1807, en wel in het Tuchthuis ('maison de force'), 49 jaren oud⁸. Over de reden van zijn opsluiting (?) is niets bekend.

Zijn vrouw, Isabella De Voet, was geboren in Vosselare op 24 januari 1766 als dochter van Petrus Franciscus fs. Judoci De Voet en Judoca fa. Philippi

⁸ Stadsarchief Gent, Burgerlijke Stand Gent, Overlijdens jaar 1807, f° 419 v° ('Acte de décès de Pierre Bafort, décédé le 11 octobre en la maison de force,..., cultivateur, âgé de 49 ans, né et domicilié à Tronchiennes, fils de Pierre et Jossine Van Doorne, époux de Isabelle De Voet; témoins: François Marrij et Barthelemij de Clercq'). Een uittreksel uit de Gentse overlijdensakte is opgenomen in het Drongense overlijdensregister van 1807, f° 20 (na nr. 115).

Slock. Isabella had vier oudere broers, m.n. Petrus Jacobus (°11.01.1758), Joannes Paulus (°25.01.1760), Judocus (°21.04.1761) en Franciscus De Voet (°11.02.1764), benevens de twee jongere tweelingzusters Brigitta en Angelina (° 08.01.1769) en de jongste broer Egidius De Voet (°05.05.1771).

Petrus Bafort en Isabella De Voet deden ondertrouw in Vosselare op 2 mei 1789 en zijn daar getrouwd op 17 mei 1789; hun getuigen bij de verloving waren Judocus Bafort uit Nevele en Angelina De Voet (= haar zuster) uit Vosselare en bij het huwelijk zelf getuigden Petrus Franciscus Bafort (= zijn oudste broer?) en Judoca Slock (= haar moeder), beiden uit Nevele.

Weduwe Isabella De Voet overleefde haar man nog ruim een kwarteeuw; zij hertrouwde kort na zijn dood met Petrus Franciscus Taelman (cfr. nr. 18 der erfgenamen); zij overleed in Drongen, wijk Noordhout, op 29 maart 1834, 68 jaren oud; de overlijdensakte vermeldt haar als spinster van beroep.

Hun kinderen, allemaal in Drongen geboren en gedoopt, waren:

B.1. Francisca, Drongen 05.03.1790 - 11.04.1790, na 5 weken gestorven; doopmeter was haar paternele grootmoeder Judoca van Doorne (zie onder I.C).

B.2. Joannes Baptista, geboren 22 en gedoopt 23 juli 1791; als ongehuwde landbouwer op 8 augustus 1875, 84 j. oud, in Drongen overleden in het huis nr. 34, wijk Noordhaute (de akte vermeldt zijn naam als 'Baffort').

B.3. Leo, geboren 5 en gedoopt 6 juli 1793; doopheffers: Livinus Bafort uit Nevele (hij signeert 'Lieven Bafort') en Brigitta De Voet uit Vosselare.

B.4. Maria Catharina, geboren en gedoopt 23 februari 1796; doopheffers: Judocus De Voet uit Vosselare en Maria Catharina Bafort, beiden ongeletterd. Nog minderjarig in 1816 (zie hiervoren: nr. 18. der erfgenamenlijst).

B.5. Petrus Jacobus, geboren en gedoopt 26 mei 1798 met als doopheffers Petrus Jacobus Bafort en Rosa Slock, beiden uit Nevele; gestorven in Drongen 17 mei 1801, 3 jaar oud.

B.6. Josephus Antonius, geboren 13 en gedoopt 14 juni 1801 met als doopheffers Josephus van der Plaetse (zie I.C.4) uit Nevele en Maria Magdalena de Vreese (zie II.A) uit Drongen; gestorven in Drongen op 6 februari 1806, 4 ½ jaar oud.

B.7. Jean François, 15 frimaire jaar XIII (= 6 december 1804); geboorteaangifte door de vader (hij signeert 'Pieter Bafort') en diens broer Livinus (hij signeert 'Lieven Bafort'). *Zie afb. 2 hieronder.*

Domicilie d' Deurle, Et Sirim Baffort age de cinquante
 cinq ans, profession Cultivateur Domicilie d' noue pienne, Et en
 le pere Et temoins signés avec Son le present acte apres que
 lecture leur en a été faite à l' exception de pienne signé que
 a déclaré ne s'avoir rien de l'un Bafort. (P. Bafort)
 pieter Bafort

Afb. 2. Signaturen van Pieter en Lieven Bafort op
 de geboorteakte van 6 december 1804 (zie II.B.7).

David
 Bafort

14te Augusti Baptizati David filium petri
 Jacobi Bafort ex nevel et joanne van come
 = postelle x nevel conjugum: natum hodie
 mane hora quinta: Pueratorum philippus
 hubertus Bafort ex et habitans in nevel, et
 maria theodora van doorne ex nevel et habitans
 in Severen. pieter jacobus Bafort
philippus hubertus Bafort
 + maria theodora van doorne
 Joannes Delaval
 Viap. in nevel.

Signature.

Afb. 3. De handtekeningen van Pieter Jacobus en Philippus Hubertus Bafort
 op de geboorteakte van 14 augustus 1783 (zie I.A.5).

III. Betekenis van de familienaam Bafort en huidige verspreiding

In Frans Debrabanderes *Studie van de persoonsnamen in de Kasselrij Kortrijk 1350-1400* (Handzame, Familia et Patria, 1970) komen de familienamen Baf(f)ort of Beaufort niet voor. In zijn meer recente standaardwerk betreffende de actuele familienamen, *Woordenboek van de familienamen in België en Noord-Frankrijk* (A'dam/Antw., L. J. Veen, 2de dr., 2003), p. 98⁹, verklaart dr. Debrabandere de namen 'Beaufort, de Beauf(f)ort, Bafort' als een herkomstverwijzing naar een wijdverspreid toponiem. Blijkbaar sluit hij zich aan bij de verklaring die door andere Franse naamkundigen wordt vooropgesteld, m.n. de vermelding dat het toponiem Beaufort/ Bafort heel vaak voorkomt in Noord-Frankrijk, o.m. in de departementen Nord-Pas-de-Calais, Somme en Meuse. In de *Dictionnaire des noms de famille en Wallonie et à Bruxelles* van Jean Germain & Jules Berbillon (Brussel, Edit. Racine, 2007) komt de familienaam Bafort niet voor, maar wel de naam Beaufort (p. 155) die verklaard wordt als een 'nom d'origine, fréquent en toponymie', met een paar voorbeelden uit het Luikse en het Namense.

Op de internet-site 'Familienaam.be', die de spreiding van de Belgische familienamen in 2008 weergeeft, wordt de familienaam **Bafort** 80 maal opgetekend voor heel België, met de grootste concentratie in Gent (25x), Doornik (12x), Eeklo (9x) en Lochristi (6x) en voor de rest van België is de naam nog veel zeldzamer. Hij komt 3x voor in Oostende, Moeskroen en Destelbergen, 2x in Oudenaarde en Laarne, 1x in Antwerpen, Kortrijk, Roeselare, De Pinte, Temse en Lovendegem. In Groot-Nevele en in de Gentse deelgemeente Drongen wonen, zover ons bekend, geen naamdragers-Bafort meer. Op de voormelde internet-site komt de naam **Baffort** in heel België geen enkele keer voor, de naam **Beaufort** daarentegen 238 keer, waarvan echter geen enkele vermelding in Oost-Vlaanderen en slechts drie in West-Vlaanderen (2x in Waregem en 1x in Kuurne).

Paul Huys, Drongen

⁹ In de eerste editie van zijn *Verklarend Woordenboek van de familienamen* (Brussel, Gemeentekrediet, 1993), p. 98, gaf dr. Debrabandere voor de familienamen "Beaufort, de Beauf(f)ort, Bafort" als een mogelijke verklaring ook het patroniem *Ba(l)froid*, d.i. de Romaanse vorm van de Germaanse voornaam *Balafrid*, *Balfredus*. Maar in de 2de edit. van zijn *Woordenboek* ontbreekt deze verklaring.

VAN DE ZEISTRAAT NAAR HET KASTEEL VAN OOIDONK

4 augustus 2018. Bezoek van zeven Amerikaanse nazaten aan Nevele

Ze hebben er lang naar uitgekeken, de Amerikanen. Een bezoek aan Nevele, het land van hun voorouders. De grond waar hun roots liggen. Ze zijn met zeven. Vader Larry en moeder Patricia Van Wanseele, beiden jonge tachtigers uit Blaine, Washington. En hun zonen Armand en Ace met hun familie uit Arvada, Colorado. Larry heeft nog vage herinneringen aan zijn grootvader, Emile, die in 1880 met zijn vrouw Marie is uitgeweken naar Amerika. Grootvader woonde in een groot huis in Detroit. Hij was een charmeur en levensgenieter en pronkte graag met zijn chique slee. Hij kwam uit België. Meer wisten ze niet

Dat ze ooit in de voetsporen van hun voorouder Emile, de weg terug zouden vinden naar Nevele, was onverhoopt. Daarvoor was een klein mirakel nodig. Jarenlang stamboomonderzoek langs Belgische kant ging er aan vooraf. De bevolkingsregisters van Nevele waren een goudmijn. Maar zonder de hulp van de burgemeester en zijn medewerkers zouden we de weg verloren zijn. Zo leerden we ook de Heemkundige Kring van Nevele kennen, die ons met raad en daad heeft bijgestaan. En dan kwam alles plots in een stroomversnelling dankzij de nieuwe sociale media. Via Facebook vonden we elkaar terug.

Het bezoek aan Nevele is de sluitsteen van dit jarenlange zoeken. Het verleden is terug heel plots dichtbij. Hier heeft grootvader Emile grootmoeder leren kennen. In deze zaal van het gemeentehuis zijn ze getrouwd. En kijk, dit is de originele trouwakte uit 1880 en hun beider handtekening. 'Amazing! So amazing!' Dan komt het besef dat het leven van grootvader Emile niet altijd over rozen liep. Hij was een gewone boerenknecht. Ze woonden in de Zeistraat aan de overkant van de vaart, in een wijk gekend als Den Hul waar de armoezaaiers van Nevele samenhokten. Emile en Marie zijn uitgeweken omdat ze droomden van een beter leven. Amerika was het land van belofte. Toen wisten ze nog niet dat Emile zich jarenlang zou afbeulen in de hoogovens van Detroit waar gietijzeren kachels werden gemaakt. Maar ondanks het zware labuur zijn ze erin geslaagd een gezin met zeven kinderen groot te brengen en hen te laten studeren zodat zij het beter konden hebben.

De ontvangst op de gemeente is hartelijk en ontspannen. De burgemeester met sjerp en de voorzitter van de Heemkundige Kring Het Land van Nevele treden op als gastheren. De Amerikanen zijn onder de indruk. Zoveel eer hadden ze niet verwacht. Geboeid nemen ze kennis van de bevolkingsregisters en het verhaal dat er in verscholen ligt. Het is ook hun verhaal. De Zeistraat, Den Hul, de armoezaaiers... Het maakt hen nederig en dankbaar voor alles wat hun voorouders voor hen hebben doorstaan.

Na een bezoek aan de gemeente trekken we naar het kasteel van Ooidonk. Hier woonden de heren van Nevele. De interieurs stralen pracht en praal uit. Hier leefde men als goden. Het land, de bevolking, de beesten, de gewassen, kortom alles leefde door hen en voor hen. Het contrast met de armoezaaiers van de Zeistraat kan niet groter zijn. Ook dit is onze geschiedenis. We komen van ver. Letterlijk en figuurlijk.

Dit was de laatste dag van hun bezoek aan België. Ze hebben Brugge, Antwerpen en Gent bezocht. Ze zijn van de ene verbazing in de andere gevallen. Zoveel geschiedenis, zoveel schatten in zo'n klein landje. Maar het orgelpunt van de reis was ongetwijfeld Nevele. De ontmoeting met hun verleden, het delen van de vriendschap met de erfgenamen van dat verleden. "This is the highlight of our trip!" zal Larry bij het afscheid zeggen. Dit bezoek zullen ze nooit vergeten.

Luc Van Wanzeele

Bijlage: toespraak van Luc Van Wanzeele op het gemeentehuis van Nevele (vertaald uit het Engels)

Mijnheer de burgemeester, mijnheer de voorzitter van Het Land van Nevele,

Beste Johan, beste André,

Namens de familie Van Wanzeele, uit de Nieuwe Wereld en uit het Oude Continent, wil ik onze diepe dankbaarheid uitspreken voor het feit dat we vandaag hier aanwezig zijn in het gemeentehuis van Nevele. Dus we zijn terug! Vorig jaar waren we hier met Amy en Armand. We hebben toen een geweldige tijd gehad. Dit jaar zijn we zeven. Dus volgend jaar, wiskundig gesproken, zijn we misschien met 24. Maar er is geen reden tot paniek.

Mijnheer de burgemeester, er is iets dat we moeten bekennen. Ons gezin heeft altijd in Nevele gewoond, maar ze woonden niet in het centrum van het dorp. Ze woonden zelfs in de buitenwijken van het dorp aan de overkant van het kanaal, meer bepaald in de Zeistraat, nr. 21 en 30. Een plaats die de bevolking van Nevele bekend is als DEN HUL en die door de burgemeester en de plaatselijke politie wel bekend was om redenen die hier niet moeten vermeld worden.

Maar gelukkig hebben we dankzij de beroemde Vlaamse schrijver Cyriel Buysse, die in Nevele woonde, een levendige beschrijving van DEN HUL. Ik citeer:

"Daar, in een soort reservaat, leefden stropers en boeven zij aan zij in hun nederige woningen. De Zeistraat was een zeer beruchte wijk, in de regio alom bekend vanwege de losbandigheid en degradatie van zijn inwoners. Daar, in een onbeschrijflijke mengeling van geslachten en relaties, in verwoeste en wanordelijke sloppenwijken leefde een bevolking van bedelaars en dieven en wilde struikrovers die het schandaal en de terreur van het district waren. De fatsoenlijke mensen en eerlijke boeren wilden absoluut niets te maken hebben met dat deel van het dorp, waar elke zondag verschrikkelijke dingen gebeurden in de pubs en waar mesgevechten gewoon waren; alleen een dronken boer of zoon van een landeigenaar zou er 's nachts soms naar toe gaan op zoek naar verdrietig genoeg in drank of losse vrouwen."

Mijnheer de burgemeester, het gebeurde allemaal meer dan 100 jaar geleden. Maar ik denk dat het nooit te laat is om ons te verontschuldigen voor het wangedrag en de wandaden van onze familie. Het enige dat ik tot onze verdediging kan zeggen: kijk vandaag naar het gezin. Het zijn allemaal

aardige en fatsoenlijke mensen, die houden van hun familie, hun vrienden en buren. Om Trump te citeren: "That's amazing?!"

Mijnheer de burgemeester, ik zou ook graag onze dank uitspreken voor het verlenen van de toegang tot de oorspronkelijke bevolkingsregisters van de gemeente. Het is echt een voorrecht om deze historische documenten hier bij ons te hebben voor raadpleging. Sommige zijn meer dan 200 jaar oud en gaan terug naar het Napoleontische tijdperk.

We hebben een selectie gemaakt van zes documenten die van bijzonder belang zijn voor onze familie:

1. Eerst hebben we de huwelijksakte uit 1880 van Larry's grootouders, Emile Van Wanseele en Maria Theresia Coppens. Hij was een boerenknecht van 26. Zij was 25 en dienstmaagd. Ze huwden op woensdag 21 april 1880 om 8 uur 's morgens. Een onredelijk uur om te trouwen, als ik het mag zeggen.

Hoe dan ook, kort na hun huwelijk verlieten ze Nevele. Op 8 november van datzelfde jaar zal hun eerste kind Maria in Amerika geboren worden. Het is interessant om eens een generatie terug te keren en de vader van Emile, Carolus Ludovicus (Charles Louis), van naderbij te bekijken. Hij is twee keer getrouwd.

2. Er is de huwelijksakte van zijn eerste huwelijk in 1833. Tot onze verrassing wordt zijn naam Van Wanseele gespeld met een Z.

3. En dan is er de huwelijksakte van zijn tweede huwelijk in 1853, na de dood van zijn vrouw in 1849. Maar deze keer is zijn naam gespeld met S.

4. Op de geboorteakte van Emile, gedateerd 23 juni 1854, is zoals verwacht zijn naam met S geschreven zoals de naam van zijn vader. Het is interessant om op te merken dat expliciet wordt vermeld dat ze in de Zeistraat woonden. We weten wat dat betekent. Nu blijft de vraag, welke spelling klopt? Moet onze naam met S of met Z zijn?

5. Om hier achter te komen kijken we naar het geboorteakte van Emile's vader, Charles Louis. Hij werd geboren in 1805 toen België werd geregeerd door Napoleon. Zoals we kunnen zien werd Charles Louis geboren als Van Wanseele met S.

Het is ook interessant om op te merken dat de bevolkingsregisters in die tijd onder Franse heerschappij in het Frans waren. De Fransen gebruikten

ook een eigenaardige kalender, geïntroduceerd door de Franse Revolutie in 1792. Dus het verslag bepaalt dat Charles Louis werd geboren le 28 Thermidor de L'An 13, die zal worden omgezet in 14 augustus 1805.

6. En tot slot is er de huwelijksakte van de vader van Charles Louis, Julien Joseph, in 1802, die in het Frans is opgesteld om dezelfde reden. Zoals verwacht is zijn naam Van Wanseele geschreven met S.

Dus de juiste manier om onze naam te spellen is Van Wanseele met S. En wij, de Belgische nakomelingen, zijn het resultaat van een kleine lapsus van de geschiedenis.

Mijnheer de burgemeester, mijnheer de voorzitter,
Tot slot zouden we vereerd zijn als je zo vriendelijk zou zijn om dit kleine geschenk van de familie Van Wanseele te accepteren. Dit is een dorstige dag. Dus we dachten dat een speciaal biertje misschien welkom is om wat verfrissing te brengen en om onze vriendschap te vieren.

DE ONTHULLING VAN HET MONUMENT VOOR DE SLACHTOFFERS GEVALLEN TIJDENS HET BEVRIJDINGSOFFENSIEF VAN LANDEGEM IN OKTOBER EN NOVEMBER 1918 OP 19 AUGUSTUS 2018

Voorgeschiedenis

In 1998 publiceerden we in ons familiekundig tijdschrift *Mensen van Toen* een artikeltje over Landegemse soldaten, oud-strijders en burgerlijke slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog¹. Voor het eerst vestigden we hierin de aandacht op de 24 slachtoffers van de gevechten aan het Schipdonkkanaal in Landegem in oktober-november 1918 die hun laatste rustplaats hebben gevonden op de militaire begraafplaats van Landegem. Het viel ons op dat van deze 24 slachtoffers er 15 sneuvelden te Landegem op 31 oktober 1918. Wat was er op die dag gebeurd?

Een aanzet tot antwoord op deze vraag verscheen in ons tijdschrift in 1975². De auteur Jacques De Vos geeft er een vertaling van een artikeltje dat in 1939 was verscheen in *La Belgique Militaire*. De juiste draagwijdte van dit artikeltje en het verband met de slachtoffers, begraven in Landegem, is mij toen ontgaan.

Pas bij de voorbereidende opzoeken voor de uitgave van het oorlogsrelaas van de Landegemnaar Florimond Pynaert, die beschrijft hoe het Schipdonkkanaal tussen Landegem en Merendree werd veroverd³, hebben we uitgebreid het gemeentearchief van Nevele geconsulteerd.

Bij het doorbladeren van de inventaris viel ons oog op enkele archiefnummers onder de rubriek 'Eerste Wereldoorlog'. Al vlug bleek dat deze dozen een drukke briefwisseling bevatten tussen de militaire overheid, de nabestaanden van de gesneuvelden en de burgemeesters van Nevele en Landegem. Zo konden we een eerste (onvolledige) lijst

¹ J. Luyssaert, Landegemse soldaten, oud-strijders en burgerlijke slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog, in *Mensen van Toen*, jg. 8 (1998), afl. 2, p. 26-46.

² J. De Vos, Operatie Landegem oktober-november 1918, in *Het Land van Nevele*, jg. 6 (1975), afl. 3, p. 164-170.

³ J. Luyssaert, Oorlogsrelaas van Florimond Pynaert, de Landegemse vrijwilliger 1914-1918, in *Het Land van Nevele*, jg. 32 (2001), afl. 2, p. 133-147.

samenstellen met de namen van 166 gesneuvelden bij Landegem in oktober-november 1918⁴.

Wat er juist in die oktoberdagen was gebeurd en hoe deze vele militairen sneuvelden kwam pas aan het licht in het boek van Inge De Bruyne dat in 2007 verscheen⁵. In haar boek verwerkt ze het dagboek van haar grootvader Valère De Boodt, die als hulponderluitenant de gevechten leidde in oktober-november 1918 bij Landegem. In dat boek is ook de kaart afgedrukt met het aanvalsplan van Valère De Boodt. Inge De Bruyne bezorgde ons welwillend een scan van de originele kaart die zij in haar bezit had en dankzij dit aanvalsplan en het dagboek waren we in staat om het verloop de gevechten te reconstrueren⁶.

Herdenking van de Eerste Wereldoorlog in Nevele

Om de herdenkingsplechtigheden van de Eerste Wereldoorlog te coördineren en in goede banen te leiden, werd onder impuls van de heemkundige kring Het Land van Nevele op 10 oktober 2011 in het Erfgoedcentrum Het Land van Nevele het **Gemeentelijk Comité Groote Oorlog 2014-2018** gesticht. Het Comité stond open voor alle verenigingen en personen die op de één of andere manier wilden meewerken aan het organiseren van activiteiten waarin op een waardige wijze de 100ste verjaardag van de Eerste Wereldoorlog wordt herdacht.

Een monument voor de gesneuvelden van oktober-november 1918 in Landegem

Op de eerste vergadering van het Comité op 10 oktober 2011 werd beslist tot het *“Oprichten van een herdenkingspaneel voor de gesneuvelden aan het Schipdonkkanaal in Landegem of op een andere plaats.”* Het schepencollege steunde dit project en zorgde voor een financiële tussenkomst voor de realisatie van dit monument. Als ontwerp werd het aanvalsplan van hulponderluitenant Valère De Boodt genomen, die de

⁴ J. Luyssaert, m.m.v. A. Bollaert, A. Stevens en P. Tuytschaever, Nevelse gemeenten onder vuur en Duitse bezetting. Kleine mensen in de Groote Oorlog, in *Het Land van Nevele*, jg. 39 (2008), afl. 4b, p.233-251.

⁵ I. De Bruyne, *We zullen ze krijgen! Brancardiers aan het IJzerfront. 1914-1918*, Leuven, 2007.

⁶ A. Dhondt, De aanval van het 4de Jagers te Voet op Landegem op 31 oktober 1918, in *Het Land van Nevele*, jg. 49 (2018), afl. 3, p.5-19.

aanval op 31 oktober 1918 leidde. Het eerste ontwerp werd getekend door José da Cruz (Antwerpen) en verder afgewerkt door Lies Dierckx (Nevele). Het bestaat uit een plaat in Cortenstaal. Deze stalen plaat van 10 mm dikte en afmetingen 120 op 140 cm werd uit één stuk gemaakt. Staal symboliseert wapens en munitie. Kanonnen, granaten, geweren, munitie en machinegeweren waren van staal. In het horizontale deel van de plaat is het aanvalsplan van Valère De Boodt in gestileerde vorm weergegeven.

*Het monument.
(Foto Johan Cornelis)*

De ronde opening in het horizontale gedeelte van de plaat symboliseert het vizier van het kanon. De artillerie was grotendeels voor de vernielingen verantwoordelijk. Symbolisch is dit vizier op de kerktoeren van Landegem gericht die eind oktober 1918 door de Belgische artillerie werd beschoten. Na enkele voltreffers op de basis van de toren viel deze in de kerk. Het onregelmatig metselwerk van de mantel rond het monument symboliseert de puinen van de vernielde woningen in Landegem. Voor dit metselwerk werd afbraakmateriaal van een gesloopte woning uit Poesele gebruikt.

De lege munitiekist rechts van de stenen mantel staat symbool voor de dood. In een lijst staan de 210 namen van militairen van wie onbetwistbaar bewezen is dat zij tussen 19 oktober 1918 en 18 november 1918, hier ter plaatse of aan de verwondingen, opgelopen aan dit deel van het front zijn gesneuveld. Deze lijst is dus naar alle waarschijnlijkheid niet volledig.

Vooraan het monument, onder de metalen plaat, bevindt zich een schuif. Op het bord in deze schuif staan: een foto van Valère De Boodt, de officier die in zijn dagboek de aanval heeft beschreven; de tekst die hij noteerde als geheugensteuntje, met in vertaling een verklaring van enkele symbolen op de gravure en een afbeelding van het plan en tenslotte een korte levensloop van Valère De Boodt.

Realisatie van het monument

Het aanvalsplan in de plaat werd gegraveerd door de firma Nijdeken uit Hengelo (Nederland). Voor het lassen van de stoel van het monument zorgden de leerlingen van het VTI Deinze en het betonnen fundament en de bakstenen mantel werden geconstrueerd door het technisch personeel van de gemeente Nevele.

Onthullingsplechtigheid op 19 augustus 2018

In aanwezigheid van enkele nabestaanden van de 210 gesneuvelde soldaten werd op zondag 19 augustus in de Brouwerijstraat het monument plechtig onthuld.

Eregasten waren o.m. de zoon en dochters en enkele kleinkinderen van hulponderluitenant Valère De Boodt die op 31 oktober 1918 de aanval bij Landegem leidde.

Jan Luyssaert verwelkomde de meer dan 600 aanwezigen als volgt:

Als voorzitter van het Gemeentelijk comité Groote Oorlog 2014-2018 heet ik u allen welkom. Het bleek bijna onmogelijk om na 100 jaar nog nabestaanden van de 210 militairen die hier gesneuveld zijn op te zoeken. Ik ben dan bijzonder verheugd om hier toch enkele families te mogen verwelkomen.

Tijdens het Belgische eindoffensief staat op 31 oktober 1918 hulponderluitenant Valère De Boodt met drie bataljons van het 4de Jagers Te Voet aan de westelijke oever van dit Schipdonkkanaal. Zijn opdracht luidt: het kanaal oversteken en Landegem op de Duitse bezetter veroveren.

Bij een eerste poging om het kanaal te naderen werden 32 mannen gedood en 82 gewond door het hevige Duitse mitrailleurvuur. De aanval was mislukt.

De volgende dag werden ze onophoudelijk door de vijand beschoten. De Belgische troepen trokken zich terug in de boerderijen van de Heirenthoek. Tussen 31 oktober en 2 november lieten in het totaal 210 Belgische soldaten hier bij Landegem het leven tijdens de gevechten zelf of kort daarna in een hospitaal.

In het historische geheugen waren deze slachtoffers vergeten. Na tien jaar opzoekingen zijn we erin geslaagd deze 210 slachtoffers opnieuw een naam te geven.

Honderd jaar na deze gevechten aan het Schipdonkkanaal wordt hier vandaag voor deze vergeten gesneuvelden dit monument onthuld. Het stelt het aanvalsplan voor van hun aanvoerder Valère De Boodt. Door een vizier in het monument kijkt men op de kerk en het dorp van Landegem. In een munitiekoffer ligt de lijst met de namen van de 210 gesneuvelden en in een lade kan de bezoeker meer uitleg lezen over Valère De Boodt en zijn aanvalsplan. De mantel rond het monument is in ruwe afbraaksteen gemetseld en stelt de vernielingen en de heropbouw van Landegem voor. Dankzij de materiële en financiële steun van de gemeente Nevele kon dit project gerealiseerd worden.

Alex Dhont en Jan Luyssaert die de plechtigheid in goede banen leidden in het gezelschap van Inge De Bruyne, kleindochter van Valère De Boodt.

(Foto Rita Bisschop)

Een bijzondere genodigde was Inge De Bruyne die de oorlogsherinneringen van haar grootvader neerschreef. Als eerbetoon aan de 210 gesneuvelden had zij op het monument zijn ereteken en zijn schouderstukken neergelegd. Sereen en in stilte onthulde zij het monument.

In zijn toespraak vroeg luitenant-kolonel van het vliegwezen Van Heuverswyn vooral aandacht voor het dreigend personeelstekort in het Belgisch leger.

De voorziene parade van de colonne De Bevrijding passeerde met enige vertraging voorbij de vele aanwezigen.

Mariette Vandevelde, voorzitter van de NSB-afdeling Nevele-Poesele-Hansbeke-Merendree-Vosselare; leidde de bloemenhulde; tientallen verenigingen legden op het monument een bloemenkrans neer.

*Het neerleggen van de bloemenkrans van NSB-Landegem door Julien Van Hecke onder het waakzaam oog van Mariette Van de Velde die de bloemenhulde leidde. Achter de heer Van Hecke zien we o.a. luitenant-kolonel van het vliegwezen Van Heuverswyn en de burgemeesters Johan Cornelis (Nevele) en Jan Vermeulen (Deinze).
(Foto Rita Bisschop)*

De plechtigheid werd afgesloten met de toespraak van burgemeester Johan Cornelis.

Geachte aanwezigen in al jullie graden.

Een bijzonder hartelijk welkom aan de nabestaanden van hen die wij hier vandaag herdenken, de slachtoffers van het bevrijdingsoffensief van oktober-november 1918.

Wij herdenken hier vandaag een strijd die gevoerd werd door mensen die elkaar niet kenden en ook niets tegen elkaar hadden op bevel van mensen die elkaar wel kenden en wel iets tegen elkaar hadden.

Wij herdenken een element uit de Eerste Wereldoorlog dat zo tastbaar dicht bij ons was en is.

Wij herdenken een element uit een oorlog gevoerd door mensen, behorende tot het mens-dom. Mensen kunnen groot zijn en zijn tot grootse dingen in staat maar in geval van oorlog kan de mens klein, zeer klein zijn.

De geschiedenis kunnen wij niet herschrijven! De toekomst kunnen wij bepalen door groot te zijn en zij die in hun grootsheid klein zijn een halt toe te roepen.

De geschiedenis kunnen wij niet herschrijven. We kunnen en moeten er lessen uit trekken!

We kunnen en mogen de stemmen van al die soldaten waar ook ter wereld niet vergeten!

Stemmen die schreeuwden om vrede, om terug naar huis te mogen, om de gewone draad van hun leven, een leven dat nog moest beginnen, terug op te nemen.

Het is goed dat op momenten als dit, alle door oorlogsgeweld gesmoorde stemmen voor vrede blijvend gehoord worden.

Nu hier. Elke avond aan de Menenpoort, elk jaar op zovele plaatsen op 11 november, om het even op welk tijdstip, waar ook ter wereld.

Ik wil hier vandaag hulde brengen aan elke soldaat die mee gesleurd is in welke oorlog ook.

In het bijzonder aan hen die hier gesneuveld zijn tijdens het bevrijdingsoffensief om ons te bevrijden.

Ik wil hulde brengen aan alle mensen die de vredesboodschap uitdragen en woorden omzetten in daden.

Hulde aan de ouderen die de jonge mensen, de generatie van morgen, attent maken op het belang van de vrede.

Aan hen die de jongeren de weg van de dialoog aanleren.

We kunnen de geschiedenis niet herschrijven.

De graven en monumenten als dit blijven herinneren aan een gruwel die we niet mogen vergeten en die ons, bij elke uitvoering van 'te velde' en de 'last post' energie moet geven, te ijveren voor vrede.

Jammer genoeg zijn er te veel documentaires over de in het verleden gevoerde oorlogen. Oorlogen soms ver van ons bed maar ook hier bij ons, op deze plaats waar mensen hun leven gegeven hebben voor onze vrijheid. Mensen die hier vandaag een tastbare blijvend eerbetoon vinden in dit monument.

Laten wij de betekenis van dit monument integreren in elke dag van ons leven en doorgeven aan de komende generaties zodat de vredesgedachte levendig wordt gehouden en elke mens waar ook ter wereld kan genieten van vrijheid in een respectvolle, verdraagzame wereld.

Laat ons er vandaag aan beginnen want ijveren voor vrede mag niet uitgesteld worden

Elk op een mens gericht wapen is een aanslag op de mensheid en een stap in de richting van het mens-dom

Tot slot bood de gemeente Nevele een receptie aan in de voetbalkantine van Landegem. Julien Van Hecke, voorzitter van de NSB Landegem, dankte iedereen die had meegewerkt tot de realisatie van het monument en aan het welslagen van de onthullingsplechtigheid.

Jan Luyssaert

Merendree

ANDRÉ BOLLAERT, EREBURGER VAN NEVELE

Op vrijdag 5 oktober verleende het gemeentebestuur van Nevele de titel van ereburger aan Poeselaar André Bollaert. Het kleine onlangs prachtig gerenoveerde kerkje van Poesele bood het geschikte decor en de uitgelezen plaats om Poeselaar André te huldigen.

Vooraf echter bracht het gemeentebestuur ook hulde aan de bestuursleden van de culturele vereniging Oud-Hansbeke omwille van hun onafgebroken heemkundige bijdrage in de gemeente Hansbeke.

Cultuurbeleidscoördinator Baukis De Decker verwelkomde de talrijke genodigden, leidde de plechtigheid in goede banen, en kondigde de eerste spreker burgemeester Johan Cornelis aan die de inzet en het belang van Oud-Hansbeke belichtte.

Cultuurbeleidscoördinator Baukis De Decker overhandigt de oorkonde van erkentelijkheid van de gemeente Nevele aan Marc Van Ooteghem van Oud-Hansbeke.

(Foto Rita Bisschop)

Dames, heren, genodigden.

Wij hebben het geluk op een van de mooiste plekjes op deze mooie planeet aarde te mogen vertoeven. En het geluk is nog groter door te mogen wonen in onze gemeente.

Onze gemeente Nevele waarvan wij de laatste bladzijden geschiedenis aan het schrijven zijn.

Geschiedenis verwijst naar het verleden en het verleden is gemaakt door mensen.

Dat is zo in elke leefgemeenschap, in elk dorp.

Zo ook in deelgemeente Hansbeke.

Een dorp met een rijke geschiedenis die in 1995 geëvoceerd werd met het evenement '850 jaar Hansbeke'. Een evenement waar Hansbeke vandaag nog deugddoende herinneringen aan heeft.

Het was een evenement dat mensen samengebracht heeft, dat mensen geïnspireerd heeft om niet alleen in 1995 een tentoonstelling te organiseren maar het was het startschot van jaarlijkse tentoonstellingen tot en met dit jaar.

Oud-Hansbeke was geboren en was vanaf dan één van de elementen die de samenleving van dit dorp en zijn omgeving zou beïnvloeden.

Oud Hansbeke ... wat een toepasselijke naam ... is er jaar na jaar in geslaagd om een inhoudelijk sterke tentoonstelling op te bouwen die door heel veel bezoekers gesmaakt en gewaardeerd werd.

Als ik zeg opbouwen dan wil ik dit ook wel even benadrukken. Anders dan bij het opbouwen van een tentoonstelling over schilderijen was een tentoonstelling van deze vereniging een hoogtepunt na ongeveer een jaar voorbereiding.

Ik herinner mij nog heel goed van mijn eigen tijd als bestuurslid, hoe de taakverdeling gebeurde en iedereen zijn aantal opdrachten kreeg. Opdrachten die inhielden dat er opzoekingswerk en huisbezoeken moesten gebeuren om gegevens en foto's te verzamelen volgens het thema van de tentoonstelling van dat jaar.

Voorwaar niet altijd een eenvoudige opdracht.

Er waren de themarubrieken en de reeksen met betrekking tot de leeftijden.

Nagenoeg alle thema's kwamen aan bod en werden jaar na jaar gesmaakt door de bezoekers.

En alsof jullie nog niet genoeg werk hadden, kwam jaren terug nog de idee er bij om het gemeentesaaltje om te toveren in een oude herberg wat aan de tentoonstelling nog een extra dimensie gaf.

De postkaarten die jullie uitgaven, werden een verzamelobject en ook het Hansbeeks blondje werd gesmaakt.

Geachte genodigden je hebt bijeenkomsten van mensen, en ... bijeenkomsten van mensen. Zij kunnen zo verschillen.

De tentoonstellingen van Oud-Hansbeke waren, naast de tentoonstelling op zich, een ontmoetingsplaats waar spontaniteit en hartelijkheid trefwoorden waren.

Dit had uiteraard te maken met de klemtoon van de tentoonstellingen op de Hansbeekse samenleving.

Met het feit dat mensen via de foto's beelden zagen van hoe het vroeger was, hoe vroeger geleefd werd, hoe de gemeente er uit zag, hoe zij als het ware terug gebracht werden in de tijd.

Beste leden van Oud-Hansbeke, ook jullie houding was bepalend voor het succes van 'jullie' vereniging: door de gemoedelijkheid waarmee jullie naar de mensen stapten om foto's en ander materiaal in het bezit te krijgen; om publicaties uit te geven; om de hartelijkheid waarmee jullie de mensen elk jaar verwelkomden.

Jullie maakten tijd om bezoekers uitleg te geven en wegwijs te maken in de tentoonstelling en ook om samen een Hansbeeks blondje te drinken maakten jullie tijd vrij.

*Burgemeester Johan Cornelis en de bestuursleden van Oud-Hansbeke.
(Foto Rita Bisschop)*

Dames en heren. De mensen die door de jaren heen deze vereniging gestalte gegeven hebben, samen met heel veel helpende handen waaronder de partners en andere mensen op wie steeds een beroep kon gedaan worden, hebben een ongelooflijk mooi archief opgebouwd over de geschiedenis van Hansbeke.

Wij mogen het gerust een schat aan foto's en publicaties noemen die zij onze leefgemeenschap nalaten.

Ik ben ervan overtuigd dat jullie bij het opmaken van een inventaris van alles wat de voorbije jaren verzameld werd, de vraag gesteld hebben, wanneer hebben wij dit allemaal gedaan.

En terecht goede vrienden van Oud-Hansbeke. De heemkundige schat die jullie ons nalaten is er één om te koesteren, om gekoesterd te worden door Hansbeke, door Nevele, door onze nieuwe stad.

Jullie inzet gedurende de periode 1995 tot en met dit jaar is er een om u tegen te zeggen; om dankjewel te zeggen voor al dat mooie dat jullie ons vandaag en morgen, de huidige generatie en de komende nalaten.

Om deze reden zal ik jullie straks met heel veel genoeg de oorkondes van erkentelijkheid namens de gemeente overhandigen.

Van harte dankjewel.

Als intermezzo speelde organist Jos Mestdach op het beschermde Lovaertorgel 'Arioso' van Johann Sebastian Bach (1685-1750), 'Alla Breve' van George Frederic Haendel (1685-1759) en als derde stuk 'Marche de Thésée' van Jean-Baptiste Lully (1632-1687).

Jos Mestdach, goede vriend van André, zag in Poesele 69 jaar geleden het levenslicht en bracht er zijn jeugdjaren door, eerst in de onderwijzerswoning en daarna in de nieuwe woning daartegenover in de Beentjesstraat. Nu heeft hij een verblijf in de Provence maar hij kwam speciaal voor deze avond naar België.

Met vader Adhemar en de grootvaders Pieter Mestdach en André Pieyns (Baarle) aan het orgel van hun parochiekerken stond het als het ware in de sterren geschreven dat Jos Mestdach ook aan het orgel zou belanden. De basis werd gelegd in het schoolhuis in de Beentjesstraat waar voor en na de school meester Adhemar pianoles gaf. Meester Adhemar was een fervent duivenliefhebber en omdat de begeleiders van de duiven geen rekening hielden met het aanvangsuur van de Poeselse zondagsmis volgde voor Jos een versnelde 'beroepsopleiding' orgel en mis spelen en zo kreeg

Jos al op vrij jonge leeftijd de kerkzangers van Poesele onder zijn hoede aan het Poeselse Lovaertorgel.

Dat Gregoriaans ook echt modern kan klinken, kregen we tijdens de uitreiking van de communie tijdens een zondagsmis in 1969 te horen. Bij het jeugdig volkje zaten er velen te gniffelen omdat ze meenden een nogal bekende melodie van Serge Gainsbourg en Jane Birkin te horen; maar dat zal wel toeval geweest zijn.

Eens weg uit Poesele wenkten de orgels van de Sint-Jozefskerk in Oudenaarde en later die van Moregem en Elsegem. Maar zijn liefde voor het Poeselse orgel is steeds gebleven.

*De organisten Jos Mestdach en Jan Moeyaert zorgden voor de muzikale intermezzo's op het beschermde Leo Lovaertorgel.
(Foto Regina De Meyer)*

Een tweede keer besteeg burgemeester Cornelis het spreekgestoelte en stelde de verdiensten van André Bollaert in het licht.

Geachte genodigden

Er is ergens in Vlaanderen een klein dorp, het kleinste van de gemeente waartoe het behoort.

Er zijn ergens in Vlaanderen een stad en een gemeente die vanaf 1 januari samen sterker de toekomst ingaan en ook daar is het eerder geciteerde kleine dorp het kleinste.

Als je vanaf 1 januari de naam van de nieuwe stad zal googelen, zal je te lezen krijgen dat de nieuwe stad, in oppervlakte de tweede grootste van de provincie wordt.

Als je vandaag googelt en je heeft de naam in van een inwoner van het kleinste dorp dan wordt de waardering alleen maar groter omdat in dat kleine dorp zoveel rijkdom is aan heemkunde, niet alleen beperkt tot die kleine, lieflijke gemeente maar ver daarbuiten.

En die rijkdom, die verzamelde rijkdom is het werk van die inwoner van dat kleine dorp.

Een man die gepassioneerd zijn weg kent in archieven, in de geschiedenis. Een man die figuurlijk bergen heemkundig werk verzet en wegwijzers plaatst die vandaag en morgen de weg wijzen naar gisteren, naar het verleden.

Een man die niet alleen geschriften en foto's ontleedt, thuisbrengt en inventariseert maar ze ook zeer loyaal deelt met collega's heemkundigen zodat zij samen de puzzel van het verleden leggen.

Een man, die elk puzzelstukje van het verleden beredeneerd in de juiste heemkundige context plaats.

Een man die dit met geduld doet omdat het steeds zijn streven is het verleden in een juiste context naar het heden te brengen.

Dames en heren. Die man uit dat kleine lieflijke dorpje is van vele markten thuis. Hij is niet de marktkramer die zijn producten luidkeels aan de man wil brengen. Hij is geen marktkramer die producten verkoopt maar schenkt. Hij doet dit op een zachte diplomatische wijze. Met een zachte stem die uitnodigt naar zijn verhaal te luisteren. Het verhaal van ons verleden.

Als wij op 1 januari 2019 zullen googelen en de naam van dat kleine dorpje zullen ingeven zal er te lezen zijn.

Poesele, kleinste dorpje van de stad Deinze dat twee ereburgers heeft, een barones schrijfster en een heemkundige.

Bovendien zal de heemkundige de geschiedenis ingaan als de laatste ereburger van de toenmalige gemeente Nevele.

*De laatste Nevelse ereburger omringd door zijn familie.
(Foto Rita Bisschop)*

Geachte genodigden vandaag, dit moment is historisch. Aan de vooravond van het einde van het bestaan van de gemeente Nevele hier samen zijn voor de huldiging van een verdienstelijke inwoner als ereburger. Hier samen zijn in het kerkje, een kloppend hart voor deze leefgemeenschap maar zeker ook voor de man die wij straks ereburger zullen noemen, de huldiging van de man die hier geboren is.

Ereburgers, de naam zegt het zelf, zijn mensen die een leefgemeenschap eert omwille van hun inzet voor de samenleving. Omwille van de bekendheid en de uitstraling die zij bezorgen aan de gemeente, door wat zij doen.

Dames en heren, dat het lieflijke dorpje Poesele is, was jullie al duidelijk. De man zijn naam over wie het steeds gaat is uiteraard André Bollaert. André zijn naam, zijn persoon, is tot ver buiten de grenzen van dat kleine dorp bekend. Heel ver buiten die grenzen.

Om het even op welke plaats ik gekomen ben in de wereld van de heemkunde, overal ontlokt het uitspreken van André zijn naam of het verwijzen naar hem, waardering en respect.

Heel terecht. André ik heb het genoeg jou als mens, als burgemeester te mogen kennen.

Ik had het genoeg jou beter te leren kennen en te ervaren hoe jij samen met de collega's van de heemkundige kring mijn interesse in heemkunde liet groeien.

Jij en jullie deden dit op een uitnodigende wijze, bij wijze van spreken met zachte hand.

En dat zachte, André, is een eigenschap van jouw persoonlijkheid. Jouw inzet beste André, jouw kennis en gedrevenheid zijn om u tegen te zeggen.

Kennis en gedrevenheid zijn één zaak. Het zijn echter niet alleen deze eigenschappen die van jou een alom gerespecteerd heemkundige gemaakt hebben.

Het is de combinatie van jouw kennis en gedrevenheid en je persoonlijkheid.

Wij hebben elkaar al vele malen ontmoet op vergaderingen, voorbereidingen, tentoonstellingen, wandelingen ... en nog nooit heb ik je jouw stem weten te verheffen.

Jouw tactvolle diplomatische persoonlijkheid zet voor vele mensen de deur open naar die zo rijke wereld van de heemkunde.

Geachte genodigden.

Het is uniek dat uitgerekend het kleinste dorp twee ereburgers zal kennen, barones Monika van Paemel en André Bollaert.

Onze fierheid is even uniek en oprecht.

Naast de heemkundige en de literaire onderscheiding die de eer van het ereburgerschap aan twee Poeselaars te beurt viel en valt, belichamen de barones en André de fijne leefgemeenschap die Poesele is. Het is een voorrecht te mogen genieten van de wijze waarop beiden over hun dorp kunnen vertellen.

Het dorp dat met de herinrichting van het dorp en zijn wijde omgeving en de restauratie van het kerkje als het ware eer brengt aan deze verdienstelijke inwoners, vandaag in het bijzonder aan onze nieuwe ereburger de heer André Bollaert.

Beste André en echtgenote, beste kinderen

André, het is met bijzonder veel genoeg en fierheid dat ik jou straks de oorkonde als ereburger van de gemeente Nevele zal overhandigen.

Ik dank jou in naam van de Nevelse bevolking en in mijn persoonlijke naam voor jouw grenzeloze inzet voor jouw kleinste liefelijkste dorp in Nevele, in onze toekomstige stad.

Ik dank jou heel oprecht voor jouw inzet als mens, als heemkundige.

Van harte gefeliciteerd als nieuwe, laatste ereburger van onze gemeente Nevele.

Schepen van cultuur Mia Pynaert sloot zich aan bij de huldiging van André Bollaert.

Geachte aanwezigen, beste André,

Eén van de aangenaamste zaken in de politieke stiel is verdienstelijke mensen in de bloemetjes mogen zetten. En vandaag is het weer zo'n dag waarop we een nieuwe ereburger van Nevele mogen verwelkomen. U zal de geschiedenis ook ingaan als de laatste ereburger van het autonome Nevele en dat geeft er dan extra glans aan. De heemkundigen van de toekomst, over zo'n honderd jaar ongeveer, zullen met genoeg dit feit onder de aandacht brengen in alweer een lijvige publicatie die dan wellicht enkel digitaal het licht zal zien. Of nog op een andere, ons nu nog niet bekende manier, want de technologie gaat met rasse schreden vooruit.

Maar wat zullen de heemkundigen in 2118 dan nog weten op te delven?

Het zou goed kunnen dat zij de link leggen met nog een andere ereburger, ook uit Poesele, nl. barones Monika van Paemel. Want zo zullen zij uit de archieven weten op te duiken: toenmalig penningmeester van de Heemkundige Kring Het Land van Nevele slaagde erin deze beroemde Nederlandstalige schrijfster terug naar haar geboortedorp te halen. En zij bleef een graag geziene gaste ten huize Bollaert. Wat dan misschien voor hen terug een aanleiding is voor verder diepgaand onderzoek.

Het is ook dankzij het diplomatiek talent van André dat Monika van Paemel, die inmiddels de weg had teruggevonden naar haar geboortedorp, aanvaardde om twee legislaturen geleden ereburger van Nevele te worden. Zelf bewaar ik heel goede herinneringen aan die dag die zoals het hoorde werd afgesloten met een academische zitting, echter niet zonder vooraf een deugddoende wandeling door Poesele te maken gevolgd door een hapje en een tapje in één van onze betere eetgelegenheden van Nevele.

*Drie Nevelse ereburgers in het koor van de kerk van Poesele.
V.l.n.r. Cultuurschepen Mia Pynaert, ereburger barones Monika van
Paemel, Christiane Malfait, ereburger André Bollaert,
burgemeester Johan Cornelis en ereburger Jan Luyssaert.
(Foto Regina De Meyer)*

En nu bent u aan de beurt André om toe te treden tot de Wall of Fame van ereburgers van Nevele.

U ziet beste aanwezigen dat Poesele de rode draad doorheen dit betoog is. André ademt Poesele en Poesele koestert André. Merk op dat de kleinste deelgemeente van Nevele en straks ook van Deinze dus twee ereburgers in haar rangen heeft. Het is ook niet zonder reden dat we vanavond te gast zijn in de mooie gerestaureerde kerk van Poesele, waar André secretaris is van de kerkfabriek. Dank zij zijn onverdroten inzet voor dit stukje erfgoed zal dit gebouw het culturele hart van Poesele worden. Met respect voor het verleden en een open blik op de toekomst.

Beste André, als schepen van cultuur wil ik mijn grote dank overmaken voor uw onverdroten inzet voor de Heemkundige Kring en voor uw erg gewaardeerd advies. Want we deden en doen nogal vaak beroep op de

kennis en kunde van André en zijn Heemkundige Kring. We hopen dit in de toekomst nog veel en vaak te kunnen doen.

Ik wens u dus nog vele actieve en gezonde jaren. Van harte gefeliciteerd met uw ereburgerschap.

Erevoorzitter van de heemkundige kring Het Land van Nevele en eveneens ereburger van Nevele Jan Luyssaert bracht op een soms ironische manier enkele herinneringen te berde aan de jarenlange samenwerking die hij heeft beleefd en nog steeds beleeft met André.

*Beste André en familie,
Dames en heren,*

Op 14 mei 1976 (42 jaar geleden) werd in het gemeentehuis van Nevele de Poeselse schrijfster Monika van Paemel gehuldigd. Nadien schreef zij haar herinneringen en indrukken neer. Ik citeer Monika van Paemel:

“Huldigingen zijn uitvindingen des duivels. Allerlei hoogwaardigheidsbekleders en vrienden staan te trappelen om het podium te bestijgen waar ze rommeldedom de arme gehuldigde zo in het zonnetje zetten dat die blozend en wel niet meer weet waar weg te kruipen.”

Deze uitspraak van Monika van Paemel kan mij niet weerhouden om André te huldigen bij zijn ereburgerschap en hem te doen blozen, niet in Nevele maar in zijn bloedeigen Poesele, in dit mooi gerestaureerde kerkgebouw waarop hij heel terecht zo fier is.

Wie geschiedenis wil schrijven, brengt gegevens uit het verleden samen, probeert een verband tussen die feiten te zoeken, projecteert het resultaat in het heden en trekt er lessen uit voor de toekomst.

Uit de geschiedenis van André zijn openbaar leven zal ik enkele vroege krachtlijnen aanhalen.

Het vroegste spoor van een publieke functie dateert van 1977; het eerste jaar van de fusie van de gemeenten. Toen werd hij lid van de nieuwe gestichte cultuurraad. Ook ik maakte daar deel van uit en heb daar André leren kennen. En hoe! Deze cultuurraad was niet naar de zin van het nieuwe gemeentebestuur, sommigen onder ons liepen in de politieke weg, werden in het beste geval genegeerd en in het slechtste geval tegengewerkt. Maar André kreeg er geen burn-out van en ploegde als een rustige Poeselse boer ongenaakbaar voort. Vele nachtelijke vergaderingen hebben we er samen beleefd weliswaar met in de winter ijskoude voeten want de vergaderzaal in Vosselare leed onder stookoliebesparingen. Van

André heb ik toen vooral geleerd hoe je ook in de slechtste omstandigheden rustig het doel voor ogen moet houden en hoe je ongenaakbaar moet voortdoen...

Een tweede ijkpunt in het publieke leven was de stichting in Poesele op 4 december 1977 door André en een paar gelijkgezinden van de vereniging 'Mens en Natuur'. Het volledige bestuur woonde in de Beentjesstraat te Poesele. De ene helft in nr. 8 en de tweede helft in nr. 20, zijnde het huisnummer van André. Het doel was het verspreiden en propageren van een meer natuurlijke levenswijze in de ruimste zin. Concreet kwam het hierop neer: 1. Leven we om te eten of eten we om te leven? 2. Biologische land- en tuinbouw propageren; 3. Bestuderen van planten en het gebruik er van; 4. Milieuproblematiek; 5. Alternatieve levenswijzen... Na al die jaren is André vooral blijven tuinieren... op zijn manier. Hoe het met dat 'eten om te leven' of 'leven om te eten' is gesteld, kan ik niet beantwoorden. In deze mini vereniging zette André zijn eerste stap in het uitgeven van een tijdschrift: hij richtte 't Cruydtje' op, een seizoensgebonden tijdschrift dat vier keer per jaar zou verschijnen.

Zijn eerste stap in de richting van de heemkunde stelde André op 21 december 1980. Hij organiseerde toen een stalkaarsenwandeling in Poesele. In het verslag dat hij nadien schreef, lezen we: "De stoet zette zich in beweging onder het nieuwsgierige oog van enkele Poeselaars. Deze avondwandeling leek precies een stille protestmars door dit landelijke dorp, ook wel eens smalend de donkerste gemeente van Nevele genoemd. Het is alsof de deelnemers aangegrepen waren door de stilte en de rust die Poesele uitstraalt."

In dit verslag straalt de liefde voor zijn dorp Poesele en Poesele is voor André Poesele gebleven. Tot op vandaag. Ook al zijn die stilte en rust al lang verstoord.

Uiteindelijk op 1 februari 1981 werd hij bestuurslid van de heemkundige kring en zijn eerste artikel over Poesele in de 17de eeuw verscheen nog in datzelfde jaar. Het was het begin van een lange reeks publicaties in ons tijdschrift.

En zo was André zijn blitzcarrière in de heemkundige kring begonnen. Op 7 februari 1982 werd hij penningmeester. Als professionele bankbediende heeft hij tot 2006 onze financiële toestand met zachte hand onder controle gehouden. In een vereniging die draaiende wordt gehouden met lidgelden en met een subsidie van de overheid moet je zaaien naar de zak. Elke uitgave werd gewikt en gewogen en dank zij onze André hebben we nooit naast onze financiële schoenen gelopen, waardoor we tot op vandaag

mogen spreken van een gezonde vereniging. Maar nu loop ik weer vooruit op de geschiedenis.

En nu nog een uitweiding over André en de vrouwen, of liever een vrouw. In het begin van de jaren 1980 verscheen de Poeselse schrijfster Monika van Paemel in het leven van André. Hij toonde haar de weg terug naar haar geboortedorp Poesele en organiseerde over haar en in haar aanwezigheid in 1985 in zijn goed opgeruimd tuinhuis een tentoonstelling. Sindsdien laat André Monika niet meer los en Monika laat Poesele niet los.

Ook nog andere - zij het veel oudere Poeselse vergeten figuren - werden door André uit de duisternis van het verleden bovengehaald: de donderheilige Donatus, de Nevelse orgelbouwer Lovaert en de beeldhouwer Blondijn Van Haver.

Eén zaak uit André zijn publiek verleden moet ik nog verklappen. Nu hij ereburger is kan het geen kwaad meer. Ik was ervan overtuigd dat bij een kandidaat ereburger een grondig onderzoek wordt ingesteld naar zijn onberispelijk verleden. Niets is minder waar, want niemand heeft gelukkig! het strafblad van André teruggevonden. Als bestuurslid van FC Poesele is hij samen met zijn bestuur lang geleden veroordeeld tot een forse geldboete wegens een bouwovertreiding op het terrein van de voetbalclub. Maar het zou André niet zijn ... dankzij zijn goede relaties met de toenmalige gemeentelijke autoriteiten heeft de voetbalclub de boete niet zelf betaald en is het strafblad verdwenen. Eerlijkheidshalve moet ik eraan toevoegen dat ik dit feit niet zelf uitgevist heb. André vertelt dat maar al te graag op onze wekelijks bijeenkomsten in ons Erfgoedcentrum.

En bijna vergat ik nog te vermelden dat André jarenlang plaatselijk correspondent is geweest voor Het Nieuwsblad. Door het bijwonen van de gemeenteraden geraakte hij vertrouwd met de politieke zeden in deze gemeente. En dat zou hem later als voorzitter van Het Land van Nevele zeker nog van pas komen.

Wanneer ik nu al deze eigenschappen samenbreng: leiderschap, schrijftalent, boekhoudkundige correctheid, duivel doet al in het verenigingsleven, kenner van het Poeselse verleden, bruggenbouwer tussen mensen en vooral Poeselaar, dan leiden die naar één punt: André als de geschikte voorzitter van de heemkundige kring.

Toen ik in 2006 besloot het voorzitterschap door te geven, was het vanzelfsprekend dat André de taak zou overnemen. Dat doet hij op een voortreffelijke manier: hij leidt op een gemoedelijke manier onze bestuursvergaderingen die soms lang uitlopen, maar ja hij doorspekt ze met anekdotes en pikante verhalen uit het verleden. Hij onderhoudt goede

contacten met de erfgoedverenigingen uit de naburig gemeenten; ik durf niet schatten hoeveel avonden hij hiervoor van huis weg is. Hij is de bruggenbouwer tussen diverse verenigingen in onze gemeente. Door zijn ijver en inzet heeft hij ons ledental omhoog gebracht tot vandaag 628 abonnees. En dit jaar heeft hij in samenwerking met de Nederlandse gemeente Weert de Nevelse graaf van Horn op een waardige manier herdacht, o.m. in een baanbrekend artikel over de Dames en Heren van Nevele.

En toch staat bovenaan zijn lijstje Poesele.

Slechts twee keer in zijn leven heeft André Poesele tijdelijk verlaten: in 1949 om geboren te worden in Deinze en na zijn huwelijk woonde hij een tijdje in Vosselare. Voor de rest is hij André van Poesele en Poesele is van André.

Dat kunnen wij, het bestuur van de heemkundige kring Het Land van Nevele niet zo maar laten voorbijgaan. Bij de keuze van een geschenk hebben we in de eerste plaats gedacht aan zijn vrouw Christiane. Voor de vele avonden, voormiddagen en namiddagen dat André niet thuis was, bieden we haar een lang weekend aan in een plaats naar haar keuze (samen met André als hij thuis is).

In een tweede intermezzo speelde Jan Moeyaert Andante' uit 4de orgel-sonate van Felix Mendelssohn, 'Petit offertoire' van César Franck en 'Sortie en sol majeur' van Léon Boëllmann.

Jan Moeyaert (Gent, 1981) zette zijn eerste stappen in de muziek via orgel en zang. Tot 1995 was hij lid en solist van het knapenkoor In Dulci Jubilo uit Sint-Niklaas. In 1999 behaalde hij de regeringsmedaille voor orgel met grootste onderscheiding en werd hij laureaat van de nationale muziekwedstrijd Axion Classics. Hij studeerde musicologie aan de KULeuven, met een uitwisselingsjaar aan de University of London, waar hij intensief de Engelse koortraditie leerde kennen, zowel als zanger als vanop de orgelbank. Nadien trok hij naar de Brusselse conservatoria om er piano, orgel, klavecimbel en schrijftuur te studeren. Hij volgde ook meester cursussen voor pianoforte en liedbegeleiding.

Jan werkt in de academies van Lokeren en Hamme als begeleider en pianoleraar. Daarnaast is hij harmonium-speler en organist in het orkest van de Munt en het Symfonieorkest Vlaanderen. Hij werkt ook als repetitor voor het Brussels Operettetheater, en hij is een veelgevraagde coach en begeleider voor recitals, audities en meerster cursussen. Hij trad reeds enkele malen op als solist met orkest (concerto's van C.P.E. Bach,

Beethoven en Liszt), en concerteert regelmatig in kamermuziekverband, op zowat alle klavierinstrumenten. Hij is ook titularis-organist in Nevele, en verzorgt geregeld orgelrecitals in die streek. De koormicrobe is sinds de knapentijd alleen maar gegroeid. Na enkele jaren zangles en een onderdompeling in de Engelse koorcultuur, is Jan reeds 15 jaar actief als (semi-) professioneel koor- en ensemblezanger. Hij verleende zijn basstem aan onder meer Capella di Voce, Studium Chorale, Laudantes Consort, en Octopus Solisten. 10 jaar geleden richtte hij het Brussels Chamber Choir op, samen met zijn vrouw Helen Cassano, die het dirigeert. Hij is er ook assistent-dirigent en huiscomponist. Verder zingt hij ook in het SWARA Vocal Ensemble en de Ghent Singers, en dirigeert hij het vocaal ensemble van de Grote Synagoge in Brussel.

In 2000 werd Jan laureaat van de Aquarius-compositiewedstrijd voor jongeren. Sindsdien schrijft hij vooral voor het Brussels Chamber Choir, met occasionele opdrachten daarbuiten, o.a. uit Duitsland, Armenië en Canada. Zijn muziek werd ook reeds uitgevoerd in Engeland, Italië, Nederland, en Noord- en Zuid-Amerika.

Tenslotte richtte de gelauwerde nieuwe ereburger André Bollaert zich tot zijn vele vrienden en bekenden in de volgelopen kerk van Poesele.

Als men in een kerk goede dingen vertelt over iemand dan staat die persoon al voor de hemelpoort bij Sente Pieter en is hij op weg naar binnen of op weg naar beneden. Als ik hier nu rondom mij op de pilaren al die heiligen zie, stel ik me dan toch de vraag of ik hier wel in het juiste decor beland ben?

Het zou getuigen van valse bescheidenheid om te zeggen dat het me onverschillig laat dat de gemeente Nevele me hier vanavond in de bloemetjes zet als laatste ereburger van het autonome Nevele.

Mijnheer de burgemeester, dames en heren schepenen en raadsleden, geachte genodigden vrienden en familie, ik ervaar dit als een bijzondere waardering en het flatteert me, vooral omdat ik er eigenlijk nooit had bij stil gestaan. Ik ben een van de vele tientallen vrijwilligers die onze gemeente rijk is en vind het normaal dat mijn gehechtheid aan mijn dorp en mijn streek in mijn geval resulteert in historische opzoekingen en het neerschrijven en publiceren van de resultaten ervan.

Dit alles doe je echter niet alleen; daarvoor heb je een solide vereniging nodig waarin je werkt, een vereniging waarin je meewerkt en een vereniging waarin je samenwerkt.

Mijn opzoekingen heb ik altijd graag toegespitst op historische verjaardagen en onderwerpen waar nog niets of zeer weinig over geschreven of bekend was. Dergelijke zaken prikkelden mijn nieuwsgierigheid, en dat is nu nog steeds zo.

De interesse voor de lokale geschiedenis werd bij mij op jonge leeftijd ingelepeld door onze vroegere dorpsonderwijzer Adhemar Mestdach. Dat verhaal van het vrije Poesele waar de gerechtsdienaars van Nevele geen rechtsbevoegdheid hadden, heeft me nooit losgelaten; toch was ik al 27 jaar toen ik voor het eerst een voet zette in het Gentse rijksarchief en ik ben er meer dan vijftien jaar een vaste wekelijkse bezoeker gebleven. Ondertussen bezocht ik reeds vele tientallen historische archieven zowel private als openbare en digitale.

Begin 1980 kwam ik via Jan Luyssaert in het bestuur van Het Land van Nevele terecht waar ik vooral kon rekenen op de heemkundige wijsheid, hulp en de medewerking van Antoine Janssens met zijn uitgebreid archief, Jozef Van de Castele voor wie precisie en correctheid primordiaal waren, Daniël Dhooge die alle geheimen van de Nevelaars kende en Jan Luyssaert die de kring deskundig leidde en met zachte hand en geduld mij bijstuurde waar nodig. Ik werkte in een bank en het duurde niet lang of ik werd penningmeester en even later werd ik ook nog secretaris van de kring.

Geleidelijk aan werd samen met Jan het reilen en het zeilen van de kring bepaald.

Toen ik in januari 2007 voorzitter werd van Het Land van Nevele veranderde dat niet zoveel aan onze werking want Jan en ik waren al jaren een tandem die er zijn hoofddoel had van gemaakt om onze regionale geschiedenis te vertellen in al haar facetten en dit verhaal uit te dragen naar zoveel mogelijk geïnteresseerden. We wilden van onze vereniging een ambassadeur maken voor Nevele en ik meen dat we samen met onze groep bestuursleden daar wonderwel in geslaagd zijn ook dank zij de steun van de gemeente zelf die ons reeds vanaf 1982 een eigen bibliotheekruimte ter beschikking stelde.

De blijken van waardering die we de laatste jaren mochten ontvangen uit diverse culturele en erfgoedhoeken tot zelfs uit het buitenland toe, zijn daar wel de beste getuigenissen van. We zijn ook een van de weinige erfgoedverenigingen in Vlaanderen die zo grensoverschrijdend werkt. De naam Het Land van Nevele opent deuren want met die naam als wachtwoord geraak je haast overal binnen.

In onze erfgoedvereniging zijn de meeste ideologische en filosofische strekkingen vertegenwoordigd; toch zijn we een hechte groep waar

iedereen open staat voor de ideeën van de andere maar met één doel 'to make Het Land van Nevele great again'.

Naast het gemeentebestuur wil ik ook mijn collega's bestuursleden danken voor de jarenlange goede samenwerking evenals de vele erfgoed- culturele en natuurverenigingen met wie we de laatste jaren nauw samenwerkten. Het doet me dan ook enorm veel plezier dat onze collega's van Oud-Hansbeke hier ook gehuldigd worden voor het knappe erfgoedwerk dat ze de voorbije jaren hebben gepresteerd.

Mijn echtgenote Christiane wil ik hier ook zeker niet vergeten. Haar interesses liggen in gans andere domeinen maar ze is steeds mijn trouwste gezelschap geweest in de vele honderden, ja zelfs duizenden kilometers die afgelegd werden op zoek naar een spoor van een item uit het Land van Nevele of een heer of dame van Nevele de voorbije veertig jaar.

Tot slot dank ik mijn oude vriend Jos Mestdach en onze orgelist Jan Moeyaert voor het mooie orgelrecital dat ze reeds ten beste gaven. Jos en zijn familie koesterden driekwart eeuw dit unieke muziekinstrument en toen ik Jan Moeyaert voor het eerst enkele kleine mankementjes aan het Louis Lovaertorgel met een grote zelfzekerheid zag repareren, voelde ik onmiddellijk dat hier een grote muzikant aan het werk was. Ik ben dan ook blij dat beiden hier waren en ik wil ook Baukis, Marc, Carine en het gemeentepersoneel bedanken voor de mooie organisatie deze avond.

Dat dit alles kon plaatsvinden in een gebouw waar ik me mede heb ingezet voor het behoud en de herstelling ervan vind ik echt geweldig en samen met alle mensen van goede wil zullen we er blijven voor zorgen dat dit uniek neogotisch plattelandskerkje na zijn ontwijding een parel blijft in onze Poeselse leefgemeenschap waar het warm en aangenaam is om nog eens samen te komen en herinneringen op te halen.

Tijdens een uitgebreide receptie tussen de kerkstoelen hebben de vele vrienden, kennissen en Poeselaars tijdens uitvoerige contacten en gesprekken nagekaart tot lang na het vallen van de duisternis.

Jan Luyssaert
Merendree